

Kostel sv. Vavřince v Tatobitech

Diplomová práce

Studijní program: N7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obory: 7503T023 – Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
7503T045 – Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce: **Bc. Kateřina Hyblerová**
Vedoucí práce: PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Hyblerová**
Osobní číslo: **P15000513**
Studijní program: **N7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Kostel sv. Vavřince v Tatobitech**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomní práce je vytvořit ucelený přehled církevních dějin obce Tatobity na Turnovsku s přihlédnutím k vývoji zbožnosti do konce 20. století. Nedílnou součástí práce se také stane popis a historie kostela sv. Vavřince v Tatobitech.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv Národního muzea v Praze, sbírka F (města); sbírka rukopisů:
WAHNER, Adalbert: Sammlung alter und neuer Nachrichten... in Bunzlauer
Kreise seit dem Jahr 1780

Biskupství litoměřické, diecézní archiv

Státní okresní archiv Semily, fond Farní úřad Tatobity (1737-2003); fond Archiv
obce Tatobity (1870-1945); fond Místní národní výbor Tatobity (1945-1990)

Literatura:

Naše Tatobity: od minulosti k dnešku. 1. vyd. Tatobity: Obec Tatobity, 2014.
PEŠTA, Jan. Encyklopedie českých vesnic 5, 1. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN
80-7277-147-7.

PETRÁŇ, Josef. Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic, 1. vyd. Praha:
NLN, 2011. ISBN 978-80-7422-123-1.

POCHE, Emanuel. Umělecké památky Čech 4. 1. vyd. Praha: Academia, 1982.

ŠIMÁK, Jan Vítězslav. Soupis památek uměleckých a historických v království
Českém od pravěku do počátku XIX. století, sv. 32, Politický okres Turnovský.
Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa, 1909.

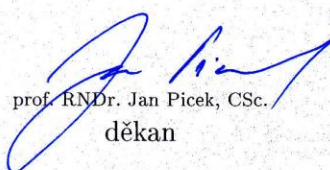
ŠTERNOVÁ, Petra a kol. Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém
kraji 3. Liberec: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2013.
ISBN 978-80-87810-01-9.

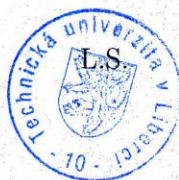
Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.**

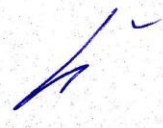
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Je mou milou povinností na tomto místě poděkovat všem, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. V první řadě bych chtěla poděkovat panu PhDr. Milanu Svobodovi, PhD., za trpělivost, ochotu a cenné připomínky při vedení této práce. Velké poděkování patří obci Tatobity a hlavně panu Ing. Pravoslavu Valnému, který mi pomohl se sběrem informací o současném církevním dění v obci. Z institucí bych ráda poděkovala Archivu Biskupství litoměřického a Státnímu okresnímu archivu v Semilech, jež mi dovolily nahlédnout do svých fondů. Mé poděkování patří též mým rodičům a blízkým za psychickou a morální podporu.

Anotace

Diplomová práce „Kostel sv. Vavřince v Tatobitech“ se zabývá popisem kostela sv. Vavřince a církevní historií obce Tatobity. První část se věnuje kritice literatury a pramenů. Následuje kapitola, která popisuje exteriér a interiér kostela. Nejrozsáhlejší oddíl práce pojednává o církevní historii obce. Ta je rozdělena do čtyř časových období, počínaje středověkými a novověkými dějinami přes 19. a 20. století. Závěr práce poukazuje na aktuální církevní život v Tatobitech zpracovaný pomocí vyprávění pamětníka. Součástí práce jsou historické obrazy kostela z 20. století a fotografická dokumentace autorky diplomové práce.

Klíčová slova

kostel sv. Vavřince – obec Tatobity – farnost – katolická církev – kněz

Annotation

The Master's thesis named "The Church of St. Laurentius in Tatobity" aims to describe the Church of St. Lawrence as well as the ecclesiastical history of village Tatobity. The initial part of the paper is devoted to the criticism of literature and sources. In the following chapter, the exterior and interior of the church is depicted. The main part of the thesis deals with the ecclesiastical history of the village. It is divided into four time periods – medieval and modern history along with 19th and 20th century. The final part pays attention to the current ecclesiastical life in Tatobity. The description is supported by the narration of a contemporary witness. Last but not least, the thesis includes historical images of the church from 20th century and photographs taken by the author.

Key words

The Church of St. Laurentius – village Tatobity – parish – catholic church – pastor

Obsah

1	Úvod	10
2	Kritika pramenů a literatury	12
3	Komplexní popis kostela	18
3.1	Exteriér	18
3.2	Interiér	18
4	Sakrální památky v Tatobitech	26
4.1	Socha Panny Marie Immaculaty	27
4.2	Barokní pískovcový kříž na návsi	29
4.3	Pískovcový náhrobní kříž na hřbitově	30
5	Církevní dějiny obce Tatobity	31
5.1	Dějiny středověké a novověké do josefinských reforem	31
5.1.1	Historie do roku 1714	31
5.1.2	Historie od počátku stavby kamenného kostela	35
5.2	Dějiny „dlouhého 19. století“	38
5.2.1	Léta administrování prvních deseti kněží v Tatobitech (1787–1838)	38
5.2.2	Kostel za faráře Michala Preislera (1838–1875)	40
5.2.3	Farnost v letech 1875–1881	44
5.2.4	Farnost za faráře Františka Portycha (1881–1906)	47
5.3	Dějiny 20. století	53
5.3.1	Církevní život v Tatobitech do konce první světové války	53
5.3.2	Církevní dějiny obce Tatobity v letech 1919–1944	55
5.3.3	Farnost od konce druhé světové války do počátku 21. století	66
6	Současný náhled na církevní život v obci	74
7	Závěr	77

8	Seznam pramenů a literatury	80
8.1	Prameny	80
8.1.1	Archivní prameny	80
8.1.2	Vydané prameny	80
8.1.3	Staré tisky a rukopisy	81
8.1.4	Restaurátorská dokumentace	81
8.2	Odborná a regionální literatura	82
8.3	Články z regionu	84
8.4	Internetové zdroje	84
8.5	Zákony	85
9	Seznam příloh	86
10	Přílohy	90

Seznam použitých zkratk

ANM – Archiv Národního muzea

Inv. č. – Inventární číslo

Kart. č. – Karton číslo

Kn. – Kniha

NA – Národní archiv v Praze

NLN – Nakladatelství lidové noviny

SKM – Sdružení katolické mládeže

SPS – Státní památková správa

Sign. – Signatura

SOkA Semily – Státní okresní archiv v Semilech

1 Úvod

Když člověk prochází českou kotlinou s cílem návštěvy nějaké malebné vsi, zajisté první, co uvidí, bude malá nepatrná vížka. Jak bude poutník přicházet blíž a blíž, bude se z malé vížky stávat čím dál tím větší věž. V našich krajích nejspíše s barokní cibulovou bání. A poté již uvidí celý kostel v jeho majestátní kráse, s barevnými vitrážovými okny a mnohdy oprýskanou žlutohnědou fasádou. Teprve na druhý pohled si všimne ostatních baráček, které vzhlížejí ke kostelu s nevšední úctou.

Přesně takto vnímám i já náš krásný barokní kostel v Žerčicích, v mé rodné vesnici. Když jsem přemýšlela o tématu diplomní práce, rozhodla jsem se psát právě o něm. Pak jsem však zjistila, že v Žerčicích je málo lidí, kteří by byli vůči mé práci sdílní a spolupracovali by se mnou. Z toho to důvodu jsem se obrátila na mého bývalého vedoucího bakalářské práce pana Milana Svobodu, který mi doporučil vesnici Tatobity. O této lokalitě jsem slyšela jen párkrát, a to většinou v souvislosti s tamější tisíciletou lípou. Byla jsem velmi mile překvapena nejen lidmi, kteří zde žijí, ale také s jejich krásným opraveným barokním kostelem. A z tohoto důvodu jsem se rozhodla zpracovat jako téma mé diplomní práce právě kostel sv. Vavřince v Tatobitech.

Cílem práce je vhled do církevní mikrohistorie obce Tatobity. Orientačním bodem je kostel sv. Vavřince. V práci se také snažím uvést mikrohistorické děje do širší souvislosti v rámci rakousko-uherské monarchie a Československé republiky. Počátky obce sahají do 15. století, od kterého začíná i moje diplomní práce. Ta pokračuje přes jednotlivé historické etapy až do současnosti.

V úvodu diplomní práce se zabývám samotným kostelem sv. Vavřince. Zprvu se soustředím na exteriér a poté jsem se snažila o ucelený popis interiéru. Kostel není jedinou stavbou v okolí Tatobit spjatou s církví. Druhá kapitola se věnuje dalším drobným sakrálním památkám v této obci a jejím okolí. Následuje nejrozsáhlejší část, která sumarizuje církevní dějiny obce. Tuto kapitolu jsem rozdělila do tří podkapitol podle chronologického rámce. První se zabývá dějinami středověkými a novověkými, druhá 19. stoletím a poslední podkapitola zachycuje informace o 20. století. Prostřední podkapitulu jsem nazvala Dějiny „dlouhého 19. století“, a to z důvodu jejich takového

časového vymezení, které se nekryje s prostým členěním na staletí (1801–1900). Jedná se o termín z politických dějin, který aplikuji na dějiny církevní. Mé rozdělení diplomní práce je pouze rámcové, protože historie kostela je spjatá s působením farářů a ta v úhrnu přesahují jednotlivá staletí. V mém případě se 19. století rozkládá mezi léty 1787–1906. Poslední kapitola diplomní práce shrnuje současný náhled na církevní život v Tatobitech spojený s kostelem sv. Vavřince.

Na počátku práce je zařazena kapitola o kritice archivních i vydaných pramenů a literatury, která poukazuje na cesty mého bádání. Pramenů k tomuto tématu není mnoho. Většinou se jedná o církevní kroniky a další prameny písemné povahy, které jsou tendenční, protože jsou stvořeny faráři, kteří různé události popisují skrze církevní „rastr“, nebo nějaké informace záměrně zamlčeli.

Na několika místech jsem se snažila o komparaci církevních dějin Tatobit s jinou obcí. Vybrala jsem si Ouběnice, které jako jedny z mála mají mikrohistorie zpracovanou velmi kvalitně. Jejich porovnání vychází z podobných znaků. Obě dvě vesnice leží v blízkosti 10 km u větších měst kdysi okresních (Turnov a Benešov) a zároveň jsou složeny z hlavní vsi a několika osad k nim přidružených (v případě Tatobit se jedná o Volavec a Žlábek a u Ouběnic o Jeleneč, Jiřín a Strženec). Obě obce patří také k nevelkým, co se týká rozlohy (Ouběnice mají katastrální rozlohu okolo 5 km² a Tatobity přibližně 7 km²) i počtu obyvatel (ani jedna obec nečítá více než 600 obyvatel). O druhou komparaci jsem se snažila při bádání v inventářích kostela z 18.–19. století a jeho porovnáním s aktuálním inventářem. Bohužel jsem v tomto ohledu nedošla k uspokojivému závěru, jelikož historické inventáře jsou příliš stručné, a naopak u předmětů v kostele chybí signování.

Při svém výzkumu jsem navštívila řadu historických a uměleckých institucí, kde mi rádi pomohli. Informace týkající se umělecké stránky kostela jsem hledala v Národním památkovém ústavu v Liberci. Další poznatky poté v Národním archivu v Praze, Státním okresním archivu v Semilech a také v Archivu bezpečnostních složek v Praze. Jelikož je kostel sv. Vavřince katolický, obrátila jsem se do Archivu Biskupství litoměřického. Ve všech institucích byli velmi vstřícní, za což jim děkuji.

2 Kritika pramenů a literatury

Mezi prameny hmotné povahy, které jsem při tvorbě své diplomní práce využila, patří samotný kostel sv. Vavřince a poté další sakrální památky v Tatobitech a jejich okolí. Kostel je ve velmi dobrém stavu, protože byl v roce 2001 opraven z nadace Bohuslava Jana Horáčka, rodáka z Radvánovic.¹ O některé menší sakrální památky (pískovcový kříž na návsi, náhrobní kříž na hřbitově, sochu Panny Marie Immaculaty) se stará Národní památkový ústav se sídlem v Liberci. Zde jsem prostudovala dostupné materiály právě k výše zmíněným drobným památkám. Překvapením pro mě bylo zjištění, že kostel sv. Vavřince není prohlášen za kulturní památku, a tedy nespadá pod NPÚ. Toto zjištění s sebou nese i fakt, že pro kostel není zpracován stavebně historický průzkum, čímž se mé bádání stalo obtížnějším.²

Prameny písemné povahy jsem čerpala ze dvou složek. Církevní materiály z Archivu Biskupství litoměřického a ostatní zdroje ze státních archivů (Státní okresní archiv v Semilech, Národní archiv v Praze, Národní památkový ústav, Archiv bezpečnostních složek). Z pramenů písemné povahy pro mě byla nejpřínosnější *Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské*.³ Tato farní kronika byla psána v rozmezí let 1828–1956. Některé texty v ní jsou velmi špatně čitelné až nečitelné, jelikož se při tvorbě zápisů vystřídalo dvanáct farářů. S tím souvisí i jazyk, ve kterém byla kronika zaznamenávána. Převážně jsou komentáře psány v českém jazyce, ale místy se objevují i záznamy v jazyce německém a latinském. Cizojazyčné většinou uvádějí korespondenci s biskupstvím či různé opisy nařízení nebo smluv.⁴ Starší texty mají charakter spíše kroniky obecní než farní. Faráři se soustředí více na počasí a úrodu, jež ovlivňovaly život na vsi. Velký prostor je v kronice věnován informacím ohledně nákupů pro kostel a darů (parament).⁵ Prameny

¹ Více na <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/cesky-krajan-bohuslav-jan-horacek-podporuje-svuj-rodny-kraj-vedu-i-umeni>

² Kostel sv. Vavřince není zapsaný na Ústředním seznamu kulturních památek ČR, ale jeho část „hlavní oltář“ na tomto seznamu je. Když jsem zjišťovala důvod tohoto nezvyklého záznamu pouze části kostela, sdělil mi pan Tomáš Kesner, že se nikdo hlouběji kostelem nezabýval a výběr objektů pro zápis do seznamu byl za minulého režimu různorodý. Potvrzeno autorce diplomní práce v elektronické zprávě od Tomáše Kesnera, pracovníka NPÚ, územního odborného pracoviště v Liberci, ze dne 7. 8. 2017.

³ Státní okresní archiv Semily, fond FÚ Tatobity (1828–1956) – nezpracovaný materiál, č. 377.

⁴ SOkA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, založená 1828, s. 64.

⁵ Pamětník z Tatobit, pan Ing. Pravoslav Valný, mi v rozhovoru (7. 2. 2017) sdělil, že by se snad mohly nějaké dokumenty nacházet ve farní stodole. Bohužel se o tento objekt stará slečna Helena Otrubová, která spolupráci nebyla nakloněna.

odpovídají zájmu autora ve smyslu profese katolického faráře a vycházejí tedy z instrukcí, které kněží dostali od nadřízeného orgánu. Jedná se částečně o autobiografické záznamy, kdy faráři do zápisů vkládali své soukromé názory, ale zároveň své myšlenky a činy spjaté s působením v obci chtěli obhájit.

Pro své bádání jsem využila také *Pamětní knihu obce Tatobity*⁶ sepsanou v letech 1920–1972. Kronika byla založena na základě zákona ze dne 30. ledna 1920 o pamětních knihách obecních. Prvním kronikářem se stal tamější učitel Jan Mencl (1899–1942). Jednalo se o mladého kronikáře, který se snažil zpracovat i události dřívější. Nejstarší záznam se datuje k roku 1836. J. Mencl píše i události po založení kroniky s velkým zpožděním a soudobé dění prokládá různými událostmi z minulosti obce či příběhy významných rodáků (např. o Emílii Plátkové, nejstarší české kapelnici).⁷ Rozsah kroniky se nesoustředí pouze na dějiny lokální, ale jsou v něm zahrnuty i události evropské a světové (např. potopení Titaniku r. 1912).⁸ Za léta 1925–1945 není v kronice žádný zápis. V období německé okupace, v roce 1942, byla kronika obci odebrána.⁹ Téhož roku zemřel Jan Mencl a jeho úkol připadl až v roce 1949 Bohumilu Šulcovi, malíři z Tatobit. Jeho zápisy jsou vyzdobeny mnoha hezkými kresbami. Posledním kronikářem byl František Glos. Tento autor se znovu vrací do historie, kterou již sepsal předchozí Bohumil Šulc, ale vypráví spíše historii obce, které byly opomíjeny než dějinami celého Československa. Práce s tímto pramenem byla pro mě snazší než s kronikou farní. Rukopis výše zmíněných tří zapisovatelů byl velmi dobře čitelný. Záznamy se v kronice soustředí převážně na ceny potravin, proměny vzhledu bankovek, školství v obci po první světové válce a poté na dění kolem Jednotného zemědělského družstva v Tatobitech a místního národního výboru po druhé světové válce. Informace ohledně církevních slavností či jiných událostí spjatých s kostelem jsou až na malé výjimky vynechány.¹⁰

Obě výše zmíněné kroniky se nacházejí ve Státním okresním archivu v Semilech. Zde jsem prostudovala fond *Farní úřad Tatobity*¹¹, který obsahoval 37 farních knih

⁶ SOkA Semily, fond MNV Tatobity (1920–1972), č. 598.

⁷ Tamtéž, s. 93–95.

⁸ Tamtéž, s. 22.

⁹ Z jakého důvodu a kým byla kronika odebrána, se text nezmiňuje. SOkA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, založená 1828, s. 43.

¹⁰ Obecní kronika je psána v menším časovém rozmezí, ale neznamená to, že je méně obsáhlá.

¹¹ Pro bádání v tomto fondu jsem využila svolení Biskupství litoměřického.

a 14 kartonů. (Tento fond ještě není zpracován a materiály v něm jsou ve velmi tristním stavu. Písemné prameny jsou okousané od myši a celkově je v dokumentech velké množství nepořádku a prachu.) Ve většině případů se jednalo o matriční knihy, knihy ohlášek a soupisy hospodářského rázu. Ve fondu se nachází také kniha s názvem *Knihoprav Tatobity*, psaná v rozmezí let 1967–2001. Svými záznamy připomíná pokračování farní kroniky s větším přihlédnutím k rekonstrukcím fary a kostela. Kartony obsahovaly korespondenci i o kostele. V jednom z kartonů jsem objevila i farní kroniku obce Vyskeř z let 1968–1971. Ve výše zmíněném archivu jsem také prostudovala fond *Sdružení katolické mládeže Tatobity*, který obsahoval pouze kroniku tohoto sdružení, ale její obsah byl velmi skrovný (pouze dvanáct zápisů z let 1938–1943 zahrnujících, kdo všechno se zúčastnil schůzí SKM). Nahlédla jsem také do fondu *Týben Lubor*¹², kde jsem však pro mé bádání žádné přínosné informace nenašla.

Mé bádání mě také zavedlo do Národního archivu v Praze, kde jsem prostudovala fondy: *Český fond výtvarných umělců – Dílo*, *Státní úřad pro věci církevní* a *Státní památková správa*. Tyto fondy jsou sice obsáhlé, ale o Tatobitech se zmiňují jen okrajově, či vůbec. Pro zjištění informací ohledně Tatobit z moderních dějin jsem využila Archiv bezpečnostních složek v Praze. Zde jsem prostudovala spisy týkající se osoby faráře Františka Vítka (působil v Tatobitech v letech 1977–1991) ve svazku vedeném k tématu římskokatolické církve a svazku Vatikán. Jeden ze svazků, psaný přímo k osobě Fr. Vítka, bývalá StB skartovala. Stejný osud potkal i spis vedený o osobě faráře Alfréda Kostky.¹³

O Tatobitech a kostele sv. Vavřince je zmínka také ve starých tiscích z 18. a 19. století, a to v *Topographie des Königreichs Böhmen*¹⁴ od kněze a piaristy Jaroslava Schallera, v díle *Das Königreich Böhmen* od Johanna Gottfrieda Sommera¹⁵ a v rukopise Georga Adalberta Wahnera *Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselben Gotteshäuser im Bunzlauer Kreise*.¹⁶ Informace v těchto

¹² Lubor Týben byl vlastivědný spisovatel z Tatobit, který žil v první polovině 20. století.

¹³ Archiv bezpečnostních složek Praha, OB-1954 MV a TS-967234 MV.

¹⁴ SCHALLER, Jaroslav, *Topographie des Königreichs Böhmen, IV*. Praha a Vídeň 1790, s. 67.

¹⁵ SOMMER, Johann Gottfried, *Das Königreich Böhmen II*. Praha 1834, s. 369.

¹⁶ WAHNER, Johann Augustin [ca 1833; 1840]: *Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselben Gotteshäuser im Bunzlauer [Leitmeritzer; Saazer] Kreise*. Rkp., s. 138. ANM Praha, sbírka rukopisů, č. 33, s. 173.

zdrojích jsou většinou stručné a v případě výše uvedených dvou (Schallera a Sommera) se dokonce opakují, jelikož mladší dílo Sommerovo čerpá informace z tvorby J. Schallera.¹⁷

Z novějších rukopisů (z 19. a 20. století) jsem se snažila získat přístup k rodinným kronikám obyvatel Tatobit, a to ke *Kronice rodu Podobských a Pamětní knize rodu Drahoňovských*. Bohužel jsem se s originály nesetkala, protože jsou v soukromém držení. Alespoň částečně jsem mohla nahlédnout do Kroniky rodu Podobských prostřednictvím periodika vydávaného v Tatobitech – Tatobitského informáčku, kde byl publikován článek právě o zmíněné kronice.¹⁸ Od pana Ing. Pravoslava Valného jsem obdržela okopírovanou část z Pamětní knihy rodu Drahoňovských, která se týká stavby kostela. Těchto informací si velmi cením, protože ukazují pohled občanů na život v malé vesničce.

Z literatury mi nejvíce posloužily dvě publikace, a to brožura *Naše Tatobity*¹⁹ vydaná roku 2014 a soubor tří menších spisů *Dějiny Tatobit a okolních vsí*.²⁰ Starší titul *Dějiny Tatobit a okolních vsí* je rozdělen do tří částí. Autorem nejstaršího dílu je Jaroslav Podobský, který zpracoval zdejší dějiny do roku 1918. Další dvě části sepsali Jan Valný a letopisecká komise. Tato publikace je sestavená poměrně dobře, jelikož byla vydávána v době socialismu, nese v sobě prvky komunistické propagandy. Nejvíce se to projevuje ve dvou mladších textech (sepsaných v roce 1985), a to nejen výběrem témat (např.: Budování socialistické vesnice, V buržoazní republice), ale také slovníkem autorů. Jako pozitivum lze označit poznámkový aparát. Sice je stručný, ale myslím si, že pro tuto publikaci dostačující.

Brožura *Naše Tatobity* je poměrně novým spisem, na kterém se podíleli i archiváři ze Státního okresního archivu Semily. Publikace je obsáhlá (239 stran) a snaží se shrnout celou historii obce, avšak shledala jsem v ní nedostatky. Autoři vůbec neodkazují ke zdrojům, z nichž čerpali informace. Na konci knihy je sice seznam literatury, ale všude chybějí odkazy. Považuji to za zcela zmatečné. Například v kapitole o církvi v Tatobitech²¹

¹⁷ Např. informace o klášteře pro jeptišky nevedeného řádu, který měl být na místě dnešního kostela před třicetiletou válkou. Žádná známka se však po klášteře do dnešní doby nedochovala. Tuto informaci poté přebírá další literatura.

¹⁸ PEŠEK, Petr. Kronika rodu Podobských. in: Tatobitský informáček, únor 2012. Dostupné z: http://www.tatobity.cz/storage/1328715726_sb_unor2012.pdf

¹⁹ *Naše Tatobity. Od minulosti k dnešku*. Tatobity: Obec Tatobity, 2014.

²⁰ PODOBSKÝ, Jaroslav. *Dějiny Tatobit a okolních vsí. 1. [část], Do roku 1918*. Tatobity: MNV, 1961.

²¹ Kapitola Církev, kostel sv. Vavřince, židovské rodiny, viz *Naše Tatobity: Od minulosti k dnešku*, s. 171–193.

jsou přepsány záznamy z kroniky (kurzívou)²² jak z farní, tak i z obecní, ale běžný čtenář nepochopí, které zápisy jsou, ze které kroniky. V knize zásadně chybí i komentář autorů, který by interpretoval a vysvětloval zde vybrané citace z kronik.

Na začátku své práce jsem doufala, že najdu nějaké informace v souhrnné literatuře. V *Uměleckých památkách Čech*²³ jsou Tatobity zmíněny, ale poměrně stručně. Naopak v *Soupisu památek uměleckých a historických*²⁴ pro okres turnovský není o Tatobitech žádná zmínka. Velmi mě to překvapilo, protože autor soupisu, Josef Vítězslav Šimák, znal tento kraj velmi dobře a několikrát se zmiňoval o Tatobitech v periodiku *Od Ještěda k Troskám*. V Soupisu je však neuvedl. Tatobity nejsou také zmíněny v díle Jana Pešty *Encyklopedie českých vesnic*²⁵, stejně jako v díle Petry Šternové a kol. *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji*²⁶.

Z periodik jsem nejvíce využila již výše zmíněné regionální *Od Ještěda k Troskám*. Právě zde publikoval J. V. Šimák několik podstatných prací k nejstarším záznamům obce Tatobity. Jedná se o články *Panství Hruboskalské r. 1514*²⁷ a poté *Urbář hruboskalského panství z roku 1602*.²⁸ Další texty v tomto periodiku o Tatobitech se zabírají školstvím, pověstmi či pálením vápna.

Při hledání nejstaršího záznamu o obci Tatobity jsem také využila *Soupis poddaných podle víry z roku 1651*.²⁹ Zde však Tatobity nejsou vůbec uvedeny. Záznam o nich je až v *Berní rule*³⁰ z roku 1654, dle níž v Tatobitech je usídleno třináct sedláků, osm chalupníků a dvanáct zahradníků s celkem 370 rolemi polí.³¹ V církevních záznamech nejsou zmíněny Tatobity ani v *Jednáních a dopisech konsistoře pod obojí způsobou*

²² V dalších kapitolách o dějinách Tatobit jsou doslovné přepisy z farní kroniky, ale kurzívy již není využito.

²³ POCHÉ, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech* 4. Praha: Academia, 1982. s. 31.

²⁴ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Soupis památek uměleckých a historických v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, sv. 32, Politický okres Turnovský. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa, 1909.

²⁵ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic* 5. Praha: Libri, 2009. ISBN 80-7277-147-7.

²⁶ ŠTERNOVÁ, Petra a kol. *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji* 3. Liberec: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2013. ISBN 978-80-87810-01-9.

²⁷ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Panství hruboskalské r. 1514*. In: *Od Ještěda k Troskám* III, 1924. s. 76.

²⁸ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Urbář hruboskalský z r. 1602*. In: *Od Ještěda k Troskám* XV, 1937-38. s. 54.

²⁹ PAZDEROVÁ, Alena, ed. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Boleslavsko*. 2., dopl. vyd. Praha: Národní archiv, 2005. 2 sv. (367 s.). ISBN 80-86712-28-1.

³⁰ RYANTOVÁ, Marie, CHALUPA, Aleš a ČECHURA, Jaroslav, edd. *Berní rula. 8-9, Kraj Boleslavský*. Praha: Státní ústřední archiv, 2001. ISBN 80-85475-79-0.

³¹ Tamtéž, s. 357.

*přijímajících*³², ani v *Dopisech konsistoře podobojí z let 1609–1619*.³³ Nejstarší údaje církevní povahy, které jsem dohledala, jsou ve *Zpovědních seznamech arcidiecéze pražské z let 1671–1725*.³⁴ Zde je nejstarší záznam datován k roku 1671, kde je jmenovitě vypsáno přes dvacet obyvatel Tatobit, kteří se toho roku dostavili ke zpovědi.³⁵

³² PAŽOUT, Julius Augustin, (ed). *Jednání a dopisy konsistoře katolické a pod obojí. Nové řady díl I., Jednání a dopisy konsistoře pod obojí způsobou přijímajících a jiné listiny téže strany se týkající z let 1562–1570*. Praha, Historický spolek, 1906.

³³ TISCHER, František (ed). *Dopisy konsistoře podobojí z let 1610–1619. [sv. I., II., III]*. Praha: Historický spolek, 1917–1925.

³⁴ ŠIMÁK, Josef Vítězslav (ed.). *Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské z let 1671–1725. Díl I., Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. Sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko*. Praha, Historický spolek, 1918, s. 61–76.

³⁵ Tamtéž, s. 69.

3 Komplexní popis kostela

Kostel sv. Vavřince (Příloha č. 1) se nachází na západním konci vsi Tatobity (GPS souřadnice 50.5733483 15.262813) při silnici směrem k obci Lestkov. Kostel je obklopen starým hřbitovem, na který navazuje z jižní strany nový. Oba jsou ohraničeny novou cihlovou zdí.

3.1 Exteriér

Kostel má jednodlnou dispozici s trojboce uzavřeným presbytářem a s hranolovitou věží nad západním průčelím. Nad presbyteriem je umístěn sanktusník se zvonem. Na severní stranu navazuje sakristie.³⁶ Hlavní vchod do kostela je situován při jeho západním závěru. Další je umístěn jako vstup do sakristie a třetí vchod se nachází uprostřed boční zdi kostela na jižní straně.

Exteriér kostela má barokní podobu a po restaurování v roce 2001 je ve velmi dobrém stavu. Kostel je omítnut a fasáda má žlutou a oranžovou barvu, přičemž oranžová zdůrazňuje lizény, které člení fasádu. Dále se tato barva omítky objevuje kolem šambrán oken, čímž je také ohraničuje. Hranolovitá věž je rozdělena římsou na dvě části, jež obě mají stejnou barevnost jako výše zmiňované části kostela. Nad hlavním vchodem je ve výklenku umístěna socha Ježíše Krista, který žehná příchozím (Příloha č. 4). Druhý prosklený výklenek je umístěn na boční severní straně kostela směrem k silnici a je v něm zavěšený krucifix (Příloha č. 3).

3.2 Interiér

Po vstupu do kostela hlavním vchodem pod věží v západním průčelí se otevírá hlavní loď s presbytářem (Příloha č. 5). Halový plochostropý interiér orientovaného kostela sestává z předsíně tvořené prostorem s klenutou západní věží, barokní kruchty a hlavní lodi oddělené od pětibokého presbytáře triumfálním obloukem. Původní chórová přepážka mezi presbytářem a lodí byla odstraněna. V původní (vstupní) dlažbě jsou maltou začištěny stopy po kovovém uchycení chórové přepážky.

³⁶ POCHE, Emanuel a kol., pozn. 23, s. 31.

Hlavní oltář³⁷ (Příloha č. 6) spočívá na dvouramenných stupních, toho času obložených červenou textilií – kobercem. Menzu tvoří blok pískovce s dřevěnou konstrukcí, zpredu je plátěná stěna natřená načerno. Uprostřed vrchní desky menzy se nachází prostor dlouhý 37,5 cm, široký 32,5 cm a 3,5 cm hluboký, v němž je uložena dřevěná destička o rozměrech 37 x 32 cm (Příloha č. 7 a 8). V ní se objevuje uprostřed destička z bílého mramoru 25 x 19,5 cm. Po otočení o 180° se objeví deset autentických pečeti v červeném vosku. Čitelné jsou však pouze tři. Dřevěná destička nese zbytky černého inkoustu a zbytky nalepeného ručního papíru. Zde jsou pozůstatky latinského nápisu a tři řádky českého textu. Z něj zůstal čitelný pouze rok 1704 a den 10., měsíc je bohužel již nečitelný. Jednalo se patrně o biskupskou autentiku přiloženou k ostatku sv. Vavřince, jenž mohl být po středověkém způsobu vložen do oltární menzy právě dovnitř destičky.

Na menze stojí dřevěný tabernákl (Příloha č. 9) zdobený po stranách akanty. Na jeho vrcholu je umístěna kniha se sedmi pečetěmi a na ní leží beránek – odkaz na Janovu Apokalypsu. V mělké nise je uložen dřevěný křížek s polychromovaným korpusem Krista. Niku uzavírá rokoková mušle. Uvnitř tabernáklu jsou umístěny pyxida a monstrance. Pyxida (Příloha č. 11) nemá dataci. Vysoká je 27 cm, průměr nohy 13,5 cm. Nese punc a je zlacená. Monstrance (Příloha č. 10) je vysoká 45 cm, noha 15 cm a širší 13 cm. Předmět je mosazný, pozlacený. Noha monstrance je rokoková, bez nápisů, signování a datace. Toho času používána.

Dřevěný barokní polychromovaný oltář zdobí sochy dvou světců a dvou světic, uprostřed oltáře je zavěšena olejomalba na plátně – nanebevzetí mučedníka sv. Vavřince. Dřevěné sochy jsou zhotoveny v mírně podživotní velikosti. Zleva: polychromovaný sv. Jakub (Příloha č. 23), jehož atributem je zavřená kniha v pravici a poutnická hůl s tykví na vodu upevněná na vrcholu hole. Jeho pláštěnka nese čtyři mušle. Vedle sochy sv. Jakuba u oltářního obrazu stojí socha sv. Barbory (Příloha č. 24). V pravici pozvedá kalich a v levici drží obnažený meč. U nohou jí stojí model věže, do níž byla uvězněna.³⁸ Po pravé

³⁷ VOŠÁTKOVÁ, Pavla. *Restaurátorská zpráva Oltář sv. Vavřince*. 2001. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 281.

³⁸ Původní atributy se dochovaly pouze u sv. Barbory. Atributy zbylých tří svatých (sv. Kateřiny, sv. Jakuba a sv. Václava) byly odcizeny v roce 1991 a při rekonstrukci v roce 2001 byly nahrazeny kopiemi. Viz VOŠÁTKOVÁ, Pavla. pozn. 37.

straně oltářního obrazu stojí socha sv. Kateřiny (Příloha č. 25), jež má v pravici obnažený meč a u nohou opřené pětipříčné kolo, respektive jeho polovinu. Obě světice mají na hlavě korunku. Poslední sochou je po pravé straně oltáře sv. Václav (Příloha č. 26). Je zde jako obvykle ztvárněn s praporcem (se svatováclavskou orlicí) v pravici. V levici drží barokní štít s vyobrazením stříbrné orlice v modrém poli. Na hlavě má světec knížecí čapku. „*Autorství sochařské výbavy můžeme hledat v dílně Jelínků na pomezí prací Josefa Jiřího a Martina Ignáce. Autorské jemnosti v současné době zakrývá vrstva řemeslně provedené povrchové úpravy.*“³⁹

Na hlavním oltářním obrazu (Příloha č. 27) o rozměrech 270 x 123 cm je zpodobněn sv. Vavřinec jako mladý muž v kněžském rouchu. Přes albu má dalmatiku světle červené až růžové barvy s typickou barokní výzdobou a na prsou planoucí iniciály IHS. Na levici visí manipul. Hlavu i zrak světec upírá k nebesům. Ruce utvářejí adorující gesto. Nad hlavou se svatozáří se vznáší andílek s křídly. Drží vavřínový věnec a ratolest, symbol korunovaného mučedníka. Vpravo se vznášejí tři andělé, kteří drží světcův atribut, rošt. U nohou světce stojí nádoba s řehavými uhlíky spolu s dalšími předměty používanými k mučení. Pod sv. Vavřincem vidíme krajinu, nejspíše Řím podle siluety Andělského hradu. Hlavní obraz byl restaurován a opatřen novým rámem v roce 2001.⁴⁰

Nad obrazem v dřevěném nástavci (Příloha č. 28) vlevo je umístěna socha Ježíše Krista, který sedí po pravici Boha Otce, jenž mu předává stříbrné žezlo. Mezi nimi se vznáší holubice, symbol Ducha svatého. Barokní nástavec zakončuje dřevěný hnědý kříž se zlatou svatozáří. Upozorňují na něj gesty dva andělé. Pod nimi sedí anděl v bílých zlacených rouchách, kteří adorují Svatou Trojici. Oltář z obou stran lemují antické dřevěné polychromované sloupy zakončené korintskými hlavicemi. Celkově mají budit dojem mramoru.

Ve skříni za hlavním oltářem stojí monstrance (Příloha č. 12) vysoká 53 cm, noha měří 18 cm a šířka činí 14 cm. Zhotovili ji v rokokovém stylu z mosazi. Střed je osazen broušenými skleněnými kameny, vrcholová část též. Pod ní je zobrazen Bůh Otec. Není signována, ani nemá přírůstkové číslo. Za oltářní archou se nacházejí dva obrazy. Na

³⁹ Viz VOŠÁTKOVÁ, Pavla, pozn. 37.

⁴⁰ Kolaudace hlavního oltáře proběhla 25. 10. 2001 za účasti restaurátorky Mgr. Pavly Vošátkové. Viz VOŠÁTKOVÁ, Pavla, pozn. 37.

prvním je vyveden sv. Václav (Příloha č. 36).⁴¹ Toto plátno nemá rám. Druhý nese vyobrazení sv. Vavřince (Příloha č. 37), jehož vojáci pokládají na rošt. Obě malby nejsou signovány a datovány.

V presbytáři po levé straně stojí dřevěná pozdně barokní kazatelna (Příloha č. 29), na kterou vede vstup z kněžiště po sedmi schůdcích.⁴² Na poprsní kazatelny jsou čtyři na dřevě malovaná vyobrazení evangelistů. Zleva Matouš, Jan, Lukáš a Marek se svými atributy (Příloha č. 30, 31, 32, 33). Jednotlivá vyobrazení od sebe oddělují dřevěné torované sloupky s korintskou hlavicí. Spodní část zakončuje vinný hrozen ve stříbrné barvě. Chybí obvyklá stříška nad kazatelnou. Po pravé straně presbyteria visí dřevěný kříž s polychromovaným Kristem. Naproti němu je umístěn zvonek, který ohlašuje příchod kněze ze sakristie. Presbyterium je vydlážděno kamennými dlaždicemi.⁴³ Kněžiště z obou stran osvětlují obdélníková okna čiré i barevné výplně – žluté, zelené, modré a červené. Nejvyšší části oken nesou uprostřed latinský kříž. Zabudované malé okno za oltářem má oválný tvar a výplň z barevného skla s řeckým křížem uprostřed.

Z presbyteria do sakristie (Příloha č. 34) vede původní kamenný portál, zdobený po stranách stylizovanými trásněmi v duchu 18. století. U dveří při vchodu do presbyteria je umístěn vstup do kazatelny po pěti kamenných schodech. Sakristie má původní pískovcovou dlažbu, část je nahrazena betonem. Do sakristie se vchází dveřmi z východní strany. Osvětlena je čtvercovým okénkem v severní části. Uvnitř stojí praktický nábytek pro uložení obvyklých liturgických oděvů a potřeb. Zde jsou také uchovávány kromě pateny a misky na hostie v černém pouzdře – kalich a patena s puncováním z pozlaceného kovu. Kalich (Příloha č. 13) je vysoký 20,5 cm, průměr nohy 12,5 cm. Patena (Příloha č. 14) má průměr 14 cm. Pouzdro ani liturgické předměty nejsou datovány či signovány. Chybějí údaje o dodavatelské firmě. Novodobá patena (Příloha č. 15) má průměr 16,5 cm s postranními oušky ve tvaru andělských hlaviček s křídélky. Miska má průměr 17 cm a výšku 6,5 cm.

⁴¹ Tento obraz byl nalezen ve stodole v Dolánkách (část obce Tatobity). Podle pamětníka Ing. Pravoslava Valného.

⁴² Na původní kazatelnou se chodilo po pěti schůdcích ze sakristie. Nyní je tento vchod zazděný.

⁴³ Dlažba byla položena roku 1884. Práce provedl pan Josef Svoboda, občan z Tatobit, který si za činnost nic neúčtoval. SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 64.

Ve skříni na ornáty se nacházejí: kasule ve zlaté barvě s písmeny IHS, červená vyšívaná kasule s vyobrazením sv. Vavřince (Příloha č.16), fialová kasule (Příloha č. 18), bílá kasule s nápisem IHS a textem *O crux ave* (Příloha č.19), bílo-zlatá kasule s vyšívaným plamenným srdcem (Příloha č. 20), zlatá vyšívaná kasule (Příloha č. 17), zlatá vyšívaná kasule s vyobrazením Ježíše Krista (Příloha č. 21), černý pluviál s kovovou přezkou a černou štólou (Příloha č. 22), moderní světle modrý ornát, pět alb, dvě rochetty, klerika a moderní zelené vyšívané liturgické roucho. V zásuvce skříně jsou umístěny doplňky k liturgickým oděvům. Jedná se o límce, štóly a černý příkrov k márám s nápisem PAX.

V klenbě presbytáře je od stropu přes kladku zavěšen mariánský obraz (Příloha č. 35). V pravé části vítězného oblouku je připevněno věčné světlo. Jedná se o kovovou nádobu s rokokovými motivy. Nalevo ve vítězném oblouku stojí prostý jednoduchý ambon s reliéfem Kristovy hlavy. V reakci na ustanovení druhého vatikánského koncilu ze 60. let 20. století byl do popředí presbytáře postaven novodobý dřevěný oltář – menza na čtyřech sloupcích. Na ní stojí toho času čtyři moderní svícny s křížem ve stříbrné barvě. Styl výzdoby je rokokový, ale pocházejí nejspíše z počátku 20. století.

V přední části lodi napravo stojí novodobý dřevěný oltář s prázdným tabernáklem. Na něm je umístěna dřevěná polychromovaná socha Krista (Příloha č. 38).⁴⁴ Vlevo se nachází identický oltář se sochou Panny Marie (Příloha č. 39).⁴⁵ Na podlaze vidíme negativní otisky zdíva, v nichž stály původní oltáře. Před kazatelnou stojí klasicistní dřevěná křtitelnice (Příloha č. 40) z počátku 19. století. Měří na výšku 113 cm, rozpětí nohou 65 cm. Má tvar vázy na třech nohách zakončených volutami spojenými rokokovým akantem. Tělo křtitelnice zdobí květinový vavřínový závěs. Uzavírá ji víko vysoké 44 cm zakončené ozdobnými zelenými akantovými listy. Uvnitř leží pocínovaná kovová nádoba o vnějším průměru 38 cm, vnitřním 34,5 cm a hloubce 16,5 cm. Chybí vročení a signování. Nese stopy oprav, momentálně bez svěcené vody. Vedle křtitelnice byl toho času postaven paškál.

⁴⁴ Dříve stál na tomto místě nejspíše oltář sv. Jana Nepomuckého, kde měly být uloženy v mramorové mešní desce ostatky sv. Vincence, sv. Kolumbána a sv. Sylverina. Srv. SOkA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 148.

⁴⁵ V díle *Umělecké památky Čech* se píše, že se zde nacházejí dva boční barokní oltáříky z konce 17. století, ze stejné doby, jako je kazatelna. Kde jsou uloženy nyní dva oltáříky? Jistě se nejedná o dva oltáře, které mají novodobou podobu a stojí na témže místě dnes. Srov. POCHE, Emanuel a kol. pozn. 23, s. 31.

V hlavní lodi se nachází devět párů lavic⁴⁶, zřejmě z 19. století. Některé mají do uličky kovové úchyty na postavy pro zajištění korouhví. Kamenné dláždění má novější vzhled než v sakristii. Kostelní loď osvětlují z každé strany tři okna. Ta nesou v celém kostele stejný dekor. Nezdobený strop rámuje jednoduchá špaleta. Kovový železný lustr upevněný na stropě je osazen moderními osvětlovacími tělesy. Dveře v jižní části mají z vnitřní strany před sebou kovanou mříž, z obou stran jsou přizděny nově natřené kamenné kropenky.

Na stěnách kostela visí čtrnáct zastavení Křížové cesty (Příloha č. 41). Jedná se o olejomalby na plátně v černých dřevěných rámech, které nově zespodu osvětlují lampy ve tvaru květu na kovových držácích. Každá malba obsahuje německý nápis, který je začerněn.⁴⁷ Z pohledu diváka stojícího u vchodu se nacházejí z pravé strany od kněžiště sochy sv. Michaela archanděla, sv. Jana Nepomuckého a sv. Mikuláše (Příloha č. 42, 43, 44) – vždy se svými atributy. Nevíme, zda jsou původní, ale do českojazyčného prostředí nepatří, jelikož Archanděl Michael drží nápis v německém jazyce. Z levé strany stojí sochy archanděla Gabriela, sv. Petra a sv. Pavla (Příloha č. 45, 46, 47).⁴⁸

Na zdi empory (Příloha č. 48) směrem do lodi stojí na podstavci socha sv. Terezie⁴⁹, světice s květinami a křížem v ruce. Vpravo je polychromovaný sv. Jan Nepomucký. Jedná se o moderní výzdobu. Vlevo poblíž empory je umístěna na dřevěném polychromovaném podstavci, který imituje mramor, socha Josefa s Ježíškem (Příl. č. 49).

Při vchodu do prostoru pod kruchtou stojí postranní oltář s dřevěným tabernáklem (Příloha č. 50). Na menze je umístěna dřevěná socha sv. Františka v podživotní velikosti. Ten se dělí o pečivo s nuzným chlapcem.⁵⁰ Vpravo na menze nacházíme sochu sv. Anny, která drží otevřenou knihu před malou pannou Marií (sv. Anna zde učí Pannu Marii číst). Písmena jsou provedena alfabetou s řeckým textem. Oltář slouží současně jako Kristův

⁴⁶ Lavice byly převezeny do kostela sv. Vavřince v Tatobitech z kostela v Duchcově v 70. letech 20. století.

⁴⁷ Podle výpovědi pamětníka Ing. Pravoslava Valného proběhlo začernování v druhé polovině 20. století. Byly k tomu využity saze a chléb.

⁴⁸ Veškeré volně stojící sochy byly převezeny z kostela ze Všestud v 70. letech 20. století. Jedná se zřejmě o sochy z 19. století.

⁴⁹ Pořízena farářem Šumberou v roce 1935. Viz SOkA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 148.

⁵⁰ Socha je opatřena oznamovacím štítkem, který sděluje, že zhotovitelem sochy je Josef Obletter.

hrob, jehož ležící socha je zakryta.⁵¹ Vpravo ode dveří stojí moderní zповědnice (Příloha č. 51) se sochou sedícího papeže s mitrou, jenž má v ruce červené planoucí srdce.⁵²

V předsíni pod věží vpravo visí křucifix s ukřižovaným Ježíšem Kristem, kterého adorují Panna Marie a apoštol Jan (Příloha č. 52). Sochy nejsou stejného provedení jako Ježíš Kristus. Naproti těmto sochám stojí menší socha Panny Marie sedmibolestné se sedmi dýkami zabodnutými do hrudi (Příloha č. 53). Prostor předsíně odděluje od hlavní lodi novodobá kovaná mříž (Příloha č. 54). V jejím nástavci jsou umístěny iniciály IHS. Hlavní vchod je přístupný dřevěnými dveřmi s kováním. V předsíni vlevo od vstupu do chrámu je sedmnáct schodů vedoucích na kůr.

Na kruchtě je umístěn varhanní pozitiv (Příloha č. 55) z 19. století. Napravo od varhan při straně klečí na podstavci polychromovaný anděl, nejspíše původně z nějakého oltáře. Na zdi nad sochou visí obraz Panny Marie neposkvrněného početí (Příloha č. 56), která stojí na hadovi. Dílo vzniklo pravděpodobně v 19. století. Nalevo od varhan visí na stěně olejomalba Ježíše Krista (Příloha č. 57). Pod ní stojí sošky adorujících andělů (Příloha č. 58), patrně původně součást kostelního betléma. Na kůru směrem do lodi na zděném soklu je umístěna novodobá kovaná mříž. Místnost za varhanami uchovává několik soch. Mezi nimi sochy andělů, sv. Floriána (Příloha č. 59) s atributem (domem a praporem), sv. Václava (Příloha č. 60), který má na štítu latinský kříž se svatozáří. V dřevěné skříni jsou uloženy jednotlivé postavy dřevěného polychromovaného ručně vyřezávaného betléma (Příloha č. 61) z roku 1942.⁵³ Naproti skříni stojí v dřevěném pouzdru basa (Příloha č. 63) a vedle ní dva pozdně barokní tympány (Příloha č. 62).

Do věže vede jednatřicet dřevěných schodů ve zchátralém stavu. Ve věži jsou na zvonové stoličce zavěšeny dva zvony (Příloha č. 64). První nese neobvyklý talířový závěs vysoký 9,5 cm. Zvon má výšku cca 45 cm, průměr 58 cm. Srdce v délce 49 cm ukotvuje železná matka. Železný zvon bohužel silně zkorodoval. Druhý zvon z lité zvonoviny má korunový závěs opravený podle starší předlohy. Zvon poháněný elektromotorem (Příloha č. 65) zdobí z jedné strany reliéf muže s mitrou a svatozáří a nápis: KE CTI SV. FELIXE R 1911. Na druhé straně nápis: ULIL ARNOŠT DIEPOL ZVONAŘ. NA STARÉM

⁵¹ V období Vánoc se zakrytý Boží hrob využívá jako podstavec pro Betlém.

⁵² Autorce práce se nepodařilo zjistit, o kterého svěťce se v tomto případě jedná.

⁵³ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 151.

MĚSTĚ PRAŽSKÉM. Výška závěsu koruny 13 cm. Výška závěsu číní 60 cm. Průměr zvonu je 60 cm, hloubka zvonu 45 cm, závěs srdce 51 cm. V sanktusníku visí jeden zvon, který je špatně přístupný, proto nemohl být zdokumentován.

4 Sakrální památky v Tatobitech

V Tatobitech se nachází ještě několik menších sakrálních památek, které dokládají smýšlení lidí v této obci, ale také nástup a prohloubení mariánského a svatováclavského kultu v době barokní. Od 18. století v krajině přibývají nové menší sakrální památky, ať už se jedná o Boží muka, kapličky či kamenné křucifixy u cest. Objekty již nejsou především záležitostmi objednávky obcí či panství, ale také samotní chalupníci a sedláci si nechávají na objednávku zhotovovat tento typ památek.⁵⁴ Jednak tato skupina obyvatel byla již movitější a mohla si dovolit dát finance na tyto zakázky, ale také se tím sebereprezentovala v obci. V této době rovněž více roste lidová zbožnost. Nejinak tomu bylo v Tatobitech.⁵⁵

Ve třicátých letech 19. století bylo menších sakrálních památek v krajině již tak velké množství, že si to vyžádalo oficiální evidenci. Souvisí s tím i rozvoj památkové péče.⁵⁶ „Každá farnost je povinna zpracovat soupis soch, křížů a kaplí v obvodu své kolatury, uvést jejich stáří, zřizovatele, majitele pozemků, kde objekt stojí, zachytit, pokud možno co nejpřesněji jejich podobu včetně nápisů a poznamenat, zda se je k dotyčné památce zřízen nadační fond na její udržování, či kdo konkrétně je povinen o ní pečovat.“⁵⁷

Tehdy byl lokalistou v Tatobitech Jan Bernard⁵⁸, který roku 1835⁵⁹ provedl soupis menších sakrálních objektů v Tatobitech a jejich přilehlém okolí. V tatobitské farnosti je osm církevních památek, z toho tři jsou umístěny přímo v Tatobitech, a to kamenný kříž (dnes známý jako Nerudův⁶⁰), kamenná kaplička se soškou sv. Václava na Záhumení⁶¹ a dřevěný kříž na bráně u hřbitova se nedochoval.⁶²

⁵⁴ Srov. PETRÁŇ, Josef. *Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic*. Praha: NLN, 2011. ISBN 978-80-7422-123-1, s. 197.

⁵⁵ Naše Tatobity, pozn. 19, s. 151.

⁵⁶ Podobný soupis drobných památek zpracovaný z ryze praktických důvodů se dochoval z obce Čimelice v jižních Čechách. In: SOKA Písek, Farní úřad Čimelice, 84.IV.9, kart. č. 4, Beschreibungsbuch über die Czimelitzer Pfabezirke Bestellenden Religiösen Standbilder.

⁵⁷ Naše Tatobity, pozn. 19, s. 152.

⁵⁸ Dějiny Tatobit a Žlábků, pozn. 20, s. 50.

⁵⁹ Tato informace je uvedena v knize *Naše Tatobity*, s. 152. Farní kronika se však o vytvoření soupisu památek v roce 1835 nezmiňuje. V biskupském archivu v Litoměřicích je dochován *Soupis o stavu všech tatobitských lokálií* datovaný 1. 1. 1832 a podepsaný lokalistou Josefem Šourkem. Bohužel je tento zápis nečitelný, protože inkoust již vybledl. Archiv Biskupství litoměřického, Archiv far I, Tatobity, Soupis o stavu všech tatobitských lokálií.

⁶⁰ Pojmenovaný podle Jana Nerudy, který údajně po jeho zhlédnutí napsal Baladu horskou. LUKÁŠ, Ladislav. *Literární místopis Semilská*, in: Beseda: obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší. roč. 2., 1941, č. 10, s. 48.

Mezi další menší objekty sakrální povahy patří dva železné kříže. Jeden na kamenném podstavci umístěném u křížovatky směrem k Žernovu (s křížem je spojena pověst o sedmi zasypaných lomařích z roku 1706⁶³), který zde nechal vystavět majitel lomu Arnošt Linka.⁶⁴ Druhý kříž je umístěný na Žlábku a má podstavec z pískovce. Ozdoben je reliéfem kalicha a vytesaným nápisem: *Pane Bože v ruce tvé skládám osud svůj! Založil Jan Mazánek. Roku 1898.* Samotný kříž poté nese ještě doplňující tabulku z plechu s nápisem: *Ke cti a slávě Boží věnováno od Jana a Marie Mazánkových. Léta Páně 1898.* Stavitelem kříže byl sám Jan Mazánek, osadník z Tatobit.⁶⁵ Další kamenný krucifix je umístěn u Leskova, vedle soukromé cesty Jana Heyduka, který v první polovině 19. století převzal péči o tuto památku na sebe a svou rodinu. Převzetí potvrzuje duchovní pastýř M. Preissler zápisem v gruntovní knize č. 28, která se nejspíše nedochovala.⁶⁶

Ve výčtu nesmí chybět ani pískovcový náhrobní kříž a socha Panny Marie Immaculaty, které jsou spolu s kamenným křížem od roku 1958 pod ochranou Národního památkového ústavu v Liberci. Z tohoto důvodu se jim věnuji blíže.

4.1 Socha Panny Marie Immaculaty

Socha Panny Marie Immaculaty⁶⁷ (Příloha č. 73) stojí v Jivinsku (část obce Tatobity) u polní cesty (Přesné umístění viz Příloha č. 72). U sochy jsou vysazeny dvě tůje a nalevo je umístěna lavička. Sochu si nechali na zakázku vytvořit manželé Drahoňovští od kameníka Josefa Zemana z Tatobit⁶⁸ roku 1867. Na zadní straně sloupku je vyrytý nápis: *Zhotovil Josef Zeman, 1867, Z nákladu manželů Josefa a Alžběty Drahoňovských, ZNOVUZŘÍZENO 1939.* Na čelní straně je špatně čitelný nápis, nejspíše „*Oroduj za nás*

⁶¹ Kaple stála u domu sedláka Bičíka, který slíbil, že ji budou on a jeho potomci udržovat v dobrém stavu. Kaplička stojí dodnes, bohužel soška sv. Václava byla odcizena 6. června 2006. Dnes je na jejím místě kopie. *Naše Tatobity*, pozn. 19, s. 151.

⁶² *Tamtéž*, s. 152.

⁶³ HLAVÁČ, Stanislav. *Pověsti z Tatobit*. in: *Lomnicko n. Pop. vlastivědný sborníček pro školu a dům*. Lomnice nad Popelkou: Učitelská jednota Komenský, 1920, s. 78.

⁶⁴ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 20.

⁶⁵ *Naše Tatobity*, pozn. 19, s.153.

⁶⁶ Archiv Biskupství litoměřického, Archiv far I, pozn. 59. Gruntovní kniha č. 28 není uložena v SOkA Semily.

⁶⁷ VOŠÁTKOVÁ, Pavla. *Restaurátorská zpráva Panna Maria Immaculata v Tatobitech*. 2001. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 278.

⁶⁸ Jeho otec byl také kameníkem, měl rezbářskou dílnu v Žernově, viz *Naše Tatobity*, pozn. 19, s. 155.

swatá boží rodičko“. Tuto sochu restaurovala v letech 1993–1994 akademická sochařka Marie Učíková.⁶⁹ Kolaudace oprav proběhla 14. 11. 1995.⁷⁰

Pískovcová socha Panny Marie byla původně polychromovaná. „*Pozadí nik bylo modré, šat světců hnědý a okrový, žlutá svatozář. Panna Marie měla modrý oděv, zeměkoule byla hnědá, srpek Měsíce žlutý.*“⁷¹. Je vytvořena v duchu tzv. lidového baroka. Podstavec, na kterém socha stojí, má v sobě ze tří stran niky, ve kterých jsou umístěni světci. Na jižní straně sv. Josef, muž s vousy, který drží v ruce lilii a v druhé nese Ježíška. Na západní straně je umístěn reliéf sv. Vavřince, který drží v levé ruce palmovou ratolest a opírá se o rošt. V poslední nise je umístěna sv. Alžběta s korunkou na hlavě. Je oděná v rouchu s přehozeným pláštěm přes ramena, v levé ruce drží džbán. U nohou jí klečí žebrající muž.⁷²

Samotná socha Panny Marie Immaculaty (tzn. Neposkvrněné⁷³) je vyobrazena podle ustáleného ikonografického typu. Stojí na zeměkouli obtočené hadem držícím v tlamě jablko, s pravou nohou umístěnou na srpku Měsíce. Oblečena je v jednoduchém rouchu a ruce má sepjaté k modlitbě. V obličejí nese strnulý výraz a kolem hlavy má železnou svatozář složenou z dvanácti hvězd.

Tato skulptura byla nejspíše vytvořena jako votivní socha, která měla sloužit coby poděkování za ochranu před vojsky v roce 1866. Je to „*hodnotné kamenosochařské dílo s kvalitně propracovanými detaily, které je zároveň významným krajinnotvorným prvkem a dokladem lidové zbožnosti.*“⁷⁴ Jedná se o projev mariánského kultu, který měl rozhodující význam pro rekatolizaci krajiny spolu s kultem Jana Nepomuckého.

⁶⁹ Marie Učíková začala s restaurováním sochy Panny Marie a křížku na návsi bez uvědomění památkového ústavu, protože byla přesvědčena, že nejsou na soupisu památek. V dopise ze dne 20. 11. 1994 se omlouvá památkovému ústavu v Pardubicích za tuto mýlku a slibuje, že pro příště se bude v předstihu informovat o stavu památek. Viz VOŠÁTKOVÁ, Pavla, pozn. 67.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Památkový katalog NPU[online]. [Cit. 2.12.2017] Dostupné z: <http://www.pamatkovykatalog.cz/?mode=fulltext®ion%5B0%5D=Libereck%C3%BD+kraj&county%5B0%5D=Semily&municipality%5B0%5D=Tatobity&municipalityPart%5B0%5D=Tatobity&order=relevance%3Adesc&presenter=ElementsResults>

⁷² Tamtéž.

⁷³ HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. 4. vyd. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech, 2011, ISBN 9-788086-516400, s. 160.

⁷⁴ Památkový katalog NPU[online], pozn. 71.

4.2 Barokní pískovcový kříž na návsi

Kříž⁷⁵ (Příloha č. 74) stojí na vyvýšeném místě na návsi v Tatobitech při pravé straně silnice ve směru na Lomnici nad Popelkou⁷⁶ a je vytvořen z červeného pískovce. Nese dataci 1776. Pod reliéfem Panny Marie je nečitelný nápis. Podle legendy se stal inspirací pro spisovatele Jana Neruda, který podle této památky napsal údajně svou báseň *Balada horská*, když se jednoho léta léčil v blízkých lázních Sedmihorkách a zavítal i do Tatobit. Kříž naposledy restaurovala v roce 1994 akademická sochařka Marie Učíková.⁷⁷

*„Jednoduchý kvadratický hladký v horní části se zužující sokl nasedá na hranolový pískovcový stupeň.“*⁷⁸ Dále přechází sokl v kónický sloup, ve kterém je nika s reliéfem Panny Marie Bolestné. Sloupek zakončuje bohatě zdobená volutová římsa, která nese ve svém středu kartuši s vinným hroznem. Římsa je ozdobena čtyřmi hlavičkami andělů. Na římsě stojí monumentální vrcholový kříž s trojlaločnými rameny, který nese reliéf ukřižovaného Ježíše Krista. Ve vrchní části kříže, nad hlavou Ježíše Krista, je vyryt nápis INRI. Reliéfy svatých byly nejspíše původně polychromované.⁷⁹

Krucifix svým ztvárněním odkazuje do druhé poloviny 18. století a dokládá tak všeobecnou lidovou zbožnost. Kromě toho se jedná o krásné kamenosochařské dílo, které tvoří střed obce.⁸⁰ Ne vždy tomuto objektu však byli občané z Tatobit nakloněni. V roce 1953 při opravě silnice byl kříž poničen a pohozen. Následovalo jednání, kdy se nabízely tři možnosti řešení. První vykládá kříž jako přežitek a chtěla jej umístit do základů silnice. Druhá zamýšlela umístit kříž na hřbitov nebo mimo obec nákladem těch, kteří jej chtějí zachovat. Poslední, třetí varianta jej uchopila jako kulturní památku a podle toho jej žádala umístit na původní místo v obci. Naštěstí zastupitelé obce vybrali třetí řešení.⁸¹

⁷⁵ VOŠÁTKOVÁ, Pavla. *Restaurátorská zpráva Ukřižovaný na návsi v Tatobitech*. 2005. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 280.

⁷⁶ Původně stál na obecním pozemku nad starou školní budovou, ale byl přesunut. Jeho původní umístění zobrazuje *Mapa turnovského politického okresu z roku 1907* od J. V. Šimáka.

⁷⁷ Naše Tatobity, pozn. 19, s. 152.

⁷⁸ Památkový katalog NPU[online], pozn. 71.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Národní Archiv Praha, SPS 30, kart. č. 42.

4.3 Pískovcový náhrobní kříž na hřbitově

Pískovcový náhrobní kříž se nachází na hřbitově. Je vzdálený přibližně 30 metrů západně od kostela sv. Vavřince. Kříž nechal zhotovit J. Hlavka u sochaře Jana Zemana⁸² roku 1847. Na zadní straně náhrobku je špatně čitelný nápis „živobyť zhotovit – J. Hlavka“ a na soklu datace 1847.

Náhrobek vytesaný z šedého pískovce má nízký kvadratický sokl, který přechází do hranolovitého sloupku. Z něj se přes nástavec zvedá mohutný vrcholový kříž. Kvadratický sokl nese v přední části niku s reliéfem Piety s korunkou. Samotný rám nik tvoří listy vinné révy. Horní hranolovitá část v sobě nese tři niky. V čelní části stojí reliéf sv. Barbory, která drží v ruce kalich s hostií, na hlavě má posazenou korunku. Po pravé straně nika obsahuje postavu sv. Františka Serafinského. Oděn je v řeholním rouchu, v levé ruce drží růženec a v pravé knihu. V poslední nice, po levé straně od sv. Barbory, je umístěn reliéf sv. Václava. Světec má na sobě vojenskou suknicí a plášť. Na hlavě nese knížecí čapku a v ruce praporec. Vrcholový kříž má na sobě draperii volně přehozenou přes horizontální břevno.⁸³

⁸² Je to otec Josefa Zemana, kameníka z Tatobit, který vytesal sochu Panny Marie Immaculaty.

⁸³ Památkový katalog NPU[online], pozn. 71.

5 Církevní dějiny obce Tatobity

5.1 Dějiny středověké a novověké do josefinských reforem

5.1.1 Historie do roku 1714

Osada Tatobity spadala pravděpodobně pod panství hradu Vranov (Skály nad Jizerou),⁸⁴ který v roce 1425 založil Heník z Valdštejna. Jelikož Valdštejnové patřili mezi katolickou šlechtu, je jisté, že v nejstarších dobách bylo v osadě vyznání katolické. V průběhu husitských válek, kdy byl obsazen Turnov a dobyt Rotštejn s Valdštejnem, se i v této lokalitě objevilo vyznání husitské, tj. kališnické.⁸⁵ Avšak k těmto dějinám nemáme žádné písemné zprávy a jedná se pouze o domněnky.

Po smrti Heníka z Valdštejna připadlo panství jeho synu Šťastnému a ten je přenechal Jindřichovi Šťastnému. Z doby jeho působení na tomto panství se dochovala nejstarší písemná zpráva o Tatobitech, která pochází z roku 1514 v popisu hruboskalského panství. Jsou v něm uvedeni poplatníci z Tatobit. Jindřichovi synové Vilém a Karel si panství v roce 1538 rozdělili. V témže roce koupil od Karla polovinu panství (Skály nad Jizerou) Jan z Vartemberka a na Zvířeticích. Ten nově získané panství spojil se svým stávajícím majetkem a Tatobity se tak dostaly pod panství rohozecké. Karel Šťastný zemřel a zanechal po sobě dceru Kateřinu, jejímž poručníkem se stal Karlův bratr Vilém.⁸⁶ Ten se postaral, aby její majetek byl zanesen do desek zemských v roce 1543. Zde jsou ve výčtu osad i Tatobity s Lestkovem a Václavím.⁸⁷

Roku 1543 po smrti Jana z Vartemberka přešlo panství na jeho syna Adama z Vartemberka. „*Jako luterán a přední vůdce stavovského odboje proti císaři Ferdinandovi I. byl po roce 1547 potrestán konfiskací statků, jež připadly pak královské komoře.*“⁸⁸ O své majetky Adam z Vartemberka sice přišel (mezi nimi i o osadu Tatobity), ale již roku 1555 je odkoupil zpět. O dva roky později proběhla směna mezi Adamem z Vartemberka a

⁸⁴ Do vranovského panství patřila severní část panství rotštejnského, kam spadají i Tatobity, ač jsou v soupisu panství uvedeny až v roce 1543.

⁸⁵ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Příběhy města Turnova nad Jizerou*. Turnov: Museum Turnov, 1903, s. 23.

⁸⁶ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 16–17.

⁸⁷ NA Praha, Desky zemské 54 B 9.

⁸⁸ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 17. Srov. VOREL, Petr (red.). *Stavovský odboj roku 1547. První krize habsburské monarchie. Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Pardubicích 29.–30. 9. 1997*. Pardubice: Východočeské muzeum, 1999, s. 117.

Jindřichem ze Smiřic. Od této doby patří již definitivně Tatobity k panství hruboskalskému.⁸⁹

Panství hruboskalské vlastnil v letech 1514–1618 rod Smiřických.⁹⁰ Jelikož tento rod je známý od husitských válek, lze předpokládat, že i na jejich panství se obyvatelstvo hlásilo k víře podobojí. Dokládá to i dochovaná zpráva v městských knihách Rovenska pod Troskami z roku 1567. V tomto roce Vavřinec Běhavec z Tatobit dal tři kopy grošů českých na výstavbu nového kostela do Týna (dnešní část města Rovenska pod Troskami, kostel sv. Václava). Na výstavbu přislíbil vápno i Jan Jaček, rodák z Tatobit.⁹¹ V Týně v této době působili kališniční kněží. Zajímavé je, že se však v zápisech z jednání konsistoře podobojí nenacházejí žádné zmínky o Tatobitech či Týně nad Rovenskem.⁹²

Registr urbenních panství skalského z roku 1602⁹³ uvádí Tatobity spolu s Lestkovem, Volavcí, Václaví a Kozákovem jako obce přidružené v rychtě tatobitské. V tomto prameni se uvádí, že „*Tatobity měly tehdy 22 poplatníků, Lestkov osm, Volavec deset, Václaví čtyři a Kozákov třináct.*“⁹⁴ V urbáři se nachází informace o kostelíku, který byl zasvěcen sv. Vavřinci. Nebyl sem však dosazen kněz. „*Při chrámu tomto filiálním prý stál klášter panenský, od něhož však ta nejmenší známka nějaké zříceniny se nenalézá.*“⁹⁵ Pověst vypráví, že klášter byl zrušen za císaře Josefa II. a měl se nacházet mezi obcí Tatobity a Lestkov. Jedná se však pouze o pověst a reálné zbytky kláštera se nikdy na území Tatobit nenašly.⁹⁶ Tatobity až do poloviny 19. století⁹⁷ spadaly pod faru v Rovensku pod Troskami, kde byli pochováváni i zemřelí z Tatobit.⁹⁸

⁸⁹ Naše Tatobity, pozn. 19, s. 36.

⁹⁰ Srov. PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA (red.). *Dějiny českých zemí*. Praha, Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-1544-8, s. 159.

⁹¹ Tatobity prosluly pálením vápna a již na konci 16. století byly zde vápenky. PODOBSKÝ, Jaroslav. *pozn.* 20, s. 18.

⁹² PAŽOUT, Julius Augustin, (ed.), pozn. 32.

⁹³ ŠIMÁK, Josef Vítězslav, pozn. 28, s. 140.

⁹⁴ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 18.

⁹⁵ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 1. Tato zpráva je s největší pravděpodobností převzata z Topografie od Schallera. Z ní čerpá informace i Sommer.

⁹⁶ Zmínka o klášteře není ani v Encyklopedii českých klášterů viz VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*, Praha, Libri, 1997, ISBN 80-85983-17-6.

⁹⁷ V roce 1858 byla lokálie v Tatobitech povýšena na faru. SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 64.

⁹⁸ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 19.

Panství Smiřických bylo zkonfiskováno po bitvě na Bílé hoře a toto území získal Albrecht z Valdštejna.⁹⁹ Ten započal na území provádět rekatolizaci v duchu vlády Ferdinanda II. V roce 1622 odešel do emigrace poslední protestantský farář týnský Matouš Specinger Černoohorský. *„Duchovní správu měli pak na starosti děkanové turnovští, i pochopíme snadno, že při nadměrném množství far jim svěřených byla duchovní správa minimální.“*¹⁰⁰ V roce 1620 platily Tatobity desátek farářů na Týně ve výši deseti korců žita a stejné množství ovsa.¹⁰¹

I v 17. století byla habsburská monarchie s papežským stolcem velkým spojencem. Habsburkové byli jednoznačně katolickou dynastií, a naopak římskokatolická církev potřebovala oporu monarchie při provádění rekatolizace. *„Panovník zajistil rekatolizační proces legislativně a státní úřady všech úrovní se podílely na jeho praktickém provádění, využívaly při tom i vojenskou sílu státu.“*¹⁰² Církev se postarala o duchovní práci skrze faráře. Rekatolizace nebyla pouze náboženskou záležitostí, ale měla také svůj politický význam.

Po třicetileté válce si císař Ferdinand III. a arcibiskup Arnošt Vojtěch z Harrachu nechali vypracovat v roce 1651 Soupis poddaných podle víry,¹⁰³ aby zjistili výsledky rekatolizačního úsilí v Čechách.¹⁰⁴ V tomto soupisu však Tatobity uvedeny nejsou. V roce 1654 nechal panovník sepsat tzv. Berní rulu¹⁰⁵, která byla určena pro lepší výměru daňových povinností obyvatelstva. V tomto soupisu se obec Tatobity objevuje, a to v rozvrstvení třinácti sedláků, osmi chalupníků a dvanácti zahradníků. Je tedy zvláštní, že se obec nedostala do Soupisu poddaných podle víry, ale v Berní rule o tři roky mladší již zmíněna je. Tereziánský katastr vypracovaný v roce 1713 uvádí devatenáct strychů polí, které vlastnila lokálie, přičemž devět strychů využíval jeden sedlák.¹⁰⁶

⁹⁹ PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA (red.), pozn. 90, s. 184.

¹⁰⁰ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 20.

¹⁰¹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Listář fary turnovské z let 1620-1696*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1910, s. 5.

¹⁰² BĚLINA, Pavel, Jiří KAŠE, Jiří MIKULEC, Irena VESELÁ a Vít VLNAS. *Velké dějiny země Koruny české IX*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-105-4, s. 171.

¹⁰³ PAZDEROVÁ, Alena, ed., pozn. 29.

¹⁰⁴ BĚLINA, Pavel, Jiří KAŠE, Jiří MIKULEC, Irena VESELÁ a Vít VLNAS, pozn. 102, s. 173.

¹⁰⁵ RYANTOVÁ, Marie, CHALUPA, Aleš, a ČECHURA, Jaroslav (edd), pozn. 30, s. 113.

¹⁰⁶ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 25.

Po roce 1620 byli nekatolíci pronásledováni a šlechta i měšťané museli buď přestoupit na katolickou víru, či emigrovat. Venkovští poddaní museli konvertovat všichni. Mnoho se jich však schovávalo v krajině. V prostředí blízko Tatobit k tomuto účelu sloužil vrch Kozákov se svými roklemi.¹⁰⁷ Zde, v jedné s názvem „Kalich“, bylo útočiště evangelíků, schováno v lese uprostřed velkých kamenů. Ve skále zůstal vytesán kalich a rok 1634 s písmeny K. P. (Kalich Páně).¹⁰⁸

V rozmezí let 1669–1680 byl turnovským děkanem Polák Vavřinec Zaremba. V roce 1675 shrnul ve zprávě¹⁰⁹ stav farnosti turnovské, mezi níž patří také Tatobity: „*Kaple sv. Vavřince v Tatobitech nemá jmění, nadání ani rouch a nářadí.*“¹¹⁰ A snad i z tohoto důvodu nechal v roce 1680 Zaremba vytvořit nový oltář svatého Vavřince.¹¹¹ Zároveň nařídil, aby se v této kapli sloužila pětkrát do roka mše. O tři roky později byli do Týna opět dosazeni katoličtí faráři, kteří docházeli do Tatobit. Prvním z nich byl Adam Linka (1683–1690). Obyvatelé Tatobit také docházeli do Týna na bohoslužby, kde měli své vlastní lavice.¹¹² Míra úspěchu rekatolizace je patrná v počtu lidí, kteří chodili ke zpovědi. Nám se dochovaly zpovědní seznamy, které uvádějí větší nárůst vyzpovědaných v letech 1671–1673.¹¹³ Přispěl k tomu též zásah biskupa Zaremby, který svými činy kostel povznesl. Již roku 1691 byli zemřelí pochováni na hřbitově v Tatobitech v blízkosti kaple.¹¹⁴

Ještě před stavbou kamenného kostela se v Tatobitech stala událost, pro kterou byla tato obec známa po celém širokém okolí. Kolem kaple se rozkládaly obecní pozemky, na nichž se pásli místní dobytek. V neděli 10. srpna před tatobitskou poutí vlezl do kaple Scháňkův valach, který zde zdechnul. A právě o pouti jej tam našli uhynulého. Široko daleko se poté osadníkům z Tatobit vysmívali. Dokonce na tuto událost vzpomíná i jedna posměšná písnička:

¹⁰⁷ MIZERA, František. *Paměti města Semil a jeho okolí*, Praha: Nákladem města Semil a občanské záložny semilské, 1887, s. 26.

¹⁰⁸ PRÁŠEK, Justin Václav. *Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavště: studie historická*. Turnov: C. k. priv. sbor střelecký, 1879, s. 140. Otázkou zůstává, zda se opravdu jedná o nápis ze 17. století, či spíše o rytinu z období romantismu.

¹⁰⁹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav, pozn. 101, s. 125.

¹¹⁰ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 25.

¹¹¹ MATOUŠEK, Petr, ed. *Paměti města Rovenska*. Turnov: Václav Kudrnáč, 1893, s. 110.

¹¹² PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 26.

¹¹³ ŠIMÁK, Josef Vítězslav, pozn. 34, s. 69–76.

¹¹⁴ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 26.

„Tatobáci všichni k smíchu kromě jenom dvou, v kostelíčku za oltářem kobyličku drou. Trakal – ten pro ni plakal, Hůlek – ten kopal důlek.“¹¹⁵

5.1.2 Historie od počátku stavby kamenného kostela

Na počátku 18. století stála v Tatobitech stále ještě dřevěná kaple. Podle pověsti se jí chtěli Tatobitští zbavit a dostali nápad dřevěnou kapli podříznout. *„Jednou v noci starou kapli podřízli a ta se rozvalila v sutiny.“¹¹⁶* Po odstranění zbytků staré kaple se započalo se stavbou nového kostela. Výstavba nového svatostánku probíhala v letech 1714–1753. Kostel se stavěl pomalu kvůli nedostatku financí, které pocházely pouze ze záduší, ke kterému patřila i část lesa. Z něj byly využity trámy na stavbu. Z místních materiálů se využilo také pálené vápno a kámen, který se těžil nedaleko kostela. V roce 1741 byla pořízena kazatelna, i když kostel nebyl ještě zcela dostavěn. Vytvořil ji mistr Brechler, který se postaral také o dlažbu a kruchtu.¹¹⁷ Teprve roku 1753 se stavěla velká věž.

Stavba kostela spadá do druhé fáze barokizace církevních objektů, probíhala ve čtyřicátých až šedesátých letech 18. století. Tehdy se na většinu českých obcí dostávají typické kostelíky s cibulovitou bání, které se staly dominantou vesnic a městeček a zároveň dotvořily kulturní ráz krajiny. Zároveň se tyto svatostánky staly symbolem rekatolizace venkova *„jež byla spjata s přijetím barokní kultury, jejich rituálů a slavností.“¹¹⁸*

Výstavba kamenného kostelíku se nelíbila Rovenským, jelikož díky rozhodnutí turnovského děkana se mše svatá v tatobitském kostele konala pětkrát do roka. Tuto mši měl sloužit týnský farář s kaplanem. Jistě tomu tak bylo roku 1737, kdy se kostel dostavoval a farář obdržel *„35 kr. za cesty, 1 zl. 12 kr. za obědy, však o pouti za oboje 1 zl. 46 kr.; kantor dostal s ministranty 1 zl. 27 kr. na celý rok, kostelník 30 kr., od přinesení bubnů o pouti 7 kr.“¹¹⁹*

¹¹⁵ Tamtéž, s. 27.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 26.

¹¹⁷ Informace o stavbě kostela jsem čerpala z kopie Pamětní knihy rodu Drahoňovských. Autorovi kroniky se v roce 1894 dostala do rukou od pana řídícího učitele Petra Matouška kniha, která byla nalezena na faře v Rovensku pod Troskami a obsahovala účty a informace o stavbě kostela. Jednalo se o 260 stránkovou knihu vázanou v kůži. Byla psána v rozmezí let 1737–1785. Autor kroniky si její část opsal do rodové kroniky a tím zachoval informace o stavbě kostela v Tatobitech.

¹¹⁸ PETRÁŇ, Josef, pozn. 54, s. 195.

¹¹⁹ MATOUŠEK, Petr, pozn. 111, s. 110.

Roku 1762 obesílala pražská konsistoř dotazník, který měl zjistit počet „kacířů“. Tehdy byl na Týně farářem Petr Jeřábek, který měl podezření na Václava Hůlku z Tatobit. Tento muž pak „r. 1771 17. února stál před soudem arcibiskupským pro blud husitský i luterský, ale odřekl se, vydal revers a stal se katolíkem.“¹²⁰ Dochoval se záznam, že již turnovský děkan Jan Antonín Tlamka měl v roce 1749 případ dvou mužů, kteří byli souzeni pro „husitské bludy“, ale nakonec byli přijati do katolické církve.

Po dostavbě kostela roku 1780 si zakoupili Tatobitští pozitiv varhan za 26 zlatých a 16 krejcarů.¹²¹ Jelikož byl již kostel sv. Vavřince opatřen paramenty a mobiliářem, žádali osadníci, aby zde byly mše svaté slouženy každé tři neděle. To jim bylo schváleno dekretem valdštejnské vrchnosti dne 5. srpna 1780. Ten povolil bohoslužbu desetkrát do roka kázanou týnským farářem.¹²² Rovenským se znelíbilo, že by měl jejich farář s panem kaplanem chodit tak často do Tatobit na mši. Z tohoto důvodu Rovenští na popud tamějšího faráře poslali žádost vrchnosti, „že záduší tatobské dosti bohato, aby mohlo si svého vlastního kněze vydržovati.“¹²³ Valdštejny žádost velmi rozčílila a zakázali o tomto případu další jednání. Farář, který Rovenským radil, již nedostal žádné „wilprety“¹²⁴ a písař Skřivánek, který zprávu sepsal, musel jednu hodinu sedět na oslu na zámku.¹²⁵

V období vlády Marie Terezie a Josefa II. byl církevní život v mnohém omezen, ač stát z katolického náboženství čerpal mnoho pro svůj vlastní chod. „Josefinismus spatřoval ve státě zařízení, jež má pečovat o obecné blaho.“¹²⁶ Náboženství mělo vykonávat „policejní“ dohled v takových oblastech, kam státní moc nedosáhla. Aby stát mohl v tomto rozsahu církev využívat, musel si ji podrobit, a to různými nařízeními.¹²⁷ Byl zaveden numerus clausus pro kláštery, aby habsburská monarchie neztratila pracovní síly; byly rušeny kláštery, které se nezabývaly vědeckou, výchovnou, zdravotní či vzdělávací péčí; došlo k omezení poutí a církevních slavností; uveřejňování papežských bul po schválení

¹²⁰ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. Sled po kacířích r. 1762. in: *Od Ještěda k Troskám: Vlastivědný sborník českého severu*. Turnov: Učiteléské jednoty v Turnově, Českém Dubě a Mnichově Hradišti, 1924, ročník II, s. 155.

¹²¹ MATOUŠEK, Petr, pozn. 111, s. 111.

¹²² PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 27.

¹²³ MATOUŠEK, Petr, pozn. 111, s. 112.

¹²⁴ Ze slova Wildbret – zvěřina. In: BOKOVÁ, Hildegard – SPÁČILOVÁ, Libuše a kol. *Stručný raně novohornoněmecký glosář k pramenům z českých zemí*. Olomouc, Univerzita Palackého 2003, s. 519.

¹²⁵ MATOUŠEK, Petr, pozn. 111, s. 112.

¹²⁶ KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-003-6, s. 150.

¹²⁷ Tamtéž.

vládou; celá náboženská literatura byla pod státní cenzurou; následovalo zrušení některých církevních svátků či zrušení diecézních kněžských seminářů.¹²⁸

V roce 1781 vydal Josef II. toleranční patent, kterým byla zavedena rovnoprávnost náboženství katolického s nekatolickými (tj. konfese augsburská, helvétská a pravoslaví).¹²⁹ Pro „náboženské blouznivce“ (tj. deisty) náboženská tolerance neplatila. Nekatolická náboženství byla pouze tolerována a nesměla veřejně provádět své bohoslužby a nesměla si zřizovat kostely, které měly zvony, věže a vchody z ulice. Veškeré matriky byly v rukou katolických farářů. Císař se k tomuto rozhodnutí přiklonil poté, co v Čechách a na Moravě docházelo k náboženským nepokojům (např. v roce 1777 na Valašsku).¹³⁰

¹²⁸Tamtéž, s. 152-169.

¹²⁹ BĚLINA, Pavel, Jiří KAŠE, Jiří MIKULEC, Irena VESELÁ a Vít VLNAS, pozn. 102, s. 171.

¹³⁰ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 160.

5.2 Dějiny „dlouhého 19. století“

5.2.1 Léta administrování prvních deseti kněží v Tatobitech (1787–1838)

Pro Tatobity začíná z církevního hlediska období „dlouhého“ 19. století již rokem 1787, kdy byl do zdejší lokálie dosazen první kněz, bývalý dominikán Řehoř Růžička. Ten v Tatobitech pobýval v letech 1787–1795 a je zde také pohřben. Následujících jedenáct let byl lokalistou v Tatobitech Josef Vincenc Haffner, původně augustinián, který poté zastával funkci týnského faráře. V roce 1807 se stal knězem v Tatobitech Václav Svoboda. Své duchovní poslání zde plnil až do roku 1814, kdy byl pro své chatrné zdraví poslán do turnovského františkánského kláštera, kde po dvou letech zemřel. Pouhé dva roky (1814–1815) administroval v Tatobitech turnovský rodák Antonín Marek.¹³¹ „*Po jehožto odstoupení na lokálii Hruboskalskou následoval Velebný P. Ferdinand Kittel, ... jenž jen čtyři roky, totiž až do roku 1819 službu pastýře duchovního zastával a v 39 roku svého kvetoucího věku na věčnost se odebral, odpočívaje na hřbitově chrámu Páně Tatobského.*“¹³²

V roce 1819 nastoupil do služby lokalisty v Tatobitech Josef Nigrin, který zde vykonával duchovní správu až do roku 1826, kdy se přestěhoval na faru do Týna. V témže roce vykonal ještě procesí s tatobitskými osadníky ke kostelu sv. Mikuláše v Turnově.¹³³ Během této doby se v krajině pod Kozákovem změnila vrchnost. Valdštejnové prodali skalské panství v roce 1821 baronu Janu Lexovi z Aehrentalu.¹³⁴ Tomuto rodu panství zůstalo až do konce druhé světové války a podlehl znárodnění v roce 1945.¹³⁵

Během roku 1826 zastával funkci administrátora Petr Krejčí, kaplan z Turnova. Následujícího roku 1827 dosadil rytíř z Aehrentalu do tatobitské lokálie Josefa Šourka, který započal se sepisováním farní kroniky.

¹³¹ Srov. JAKUBEC, Jan. *Antonín Marek: jeho život a působení i význam v literatuře české*. Praha: F. Bačkovský, 1896. a NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?*, Praha: Scriptorium, 2010, ISBN 978-80-87271-22-3, s. 28.

¹³² SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 3.

¹³³ DLASK, Josef. *Zápisky sedláka Josefa Dlaska. Měl jsem nestálé štěstí*. (ed.) Alžběta KULÍŠKOVÁ. Turnov: Muzeum Českého ráje, 2015, s. 193.

¹³⁴ Jan Antonín Lexa z Aehrentalu byl původně valdštejnský poddaný, který byl povýšen do rytířského stavu. V roce 1824 Jan A. Lexa zemřel a jeho panství zdědil Alois Lexa z Aehrentalu.

¹³⁵ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 28.

Josef Šourek administroval v Tatobitech šest let a během této doby vytvořil dobré podmínky pro zdejší církevní život. V roce 1829 nechal namalovat nové obrazy Křížové cesty od lomnického malíře Václava Čapka. Na ně nejvíce přispěl zdejší rychtář Václav Pelc z Tatobit. O čtyři roky později nechal zhotovit na památku svého působení v Tatobitech oltářní obraz sv. Vavřince od akademického malíře Františka Maška z Prahy. Také byla opravena fara a přistavěn nový kamenný chlév a plot kolem fary. Během služby Josefa Šourka odstoupila od „helvétské“ víry (tj. kalvinismu) Krystýna Kreslová a v Tatobitech bylo 62 křesťanů. Roku 1833 se uvolnilo místo faráře v Týně po smrti Josefa Nigrina. Na uprázdněné místo byl konsistoří dosazen Josef Šourek a kvůli tomu tatobitskou lokálii 13. června opustil.¹³⁶

Nový kněz Jan Bernard byl potvrzen konsistoří 18. září 1833. Tento administrátor se v Tatobitech zdržel pět let a nechal vystavět plot kolem kostela. Roku 1838 bohužel Jan Bernard zemřel a na jeho místo byl dosazen Michal Preisler ze semilského panství. Svě první dojmy po prohlédnutí lokálie popisuje takto: „*Co se týče patronátních stavení, ty jsem našel v dobrém stavu až na některé věci, které za času administrace dílem nedbalosti domácích lidí, dílem neopatrnosti kostelníků zanedbané a pohozené byly.*“¹³⁷

Císař František II. vládl v letech 1792–1835. Během své vlády začal s podporou vzdělání duchovních. Na návrh dvorního vídeňského faráře Jakuba Frinta nechal císař založit roku 1804 na univerzitách stolice pro náboženskou vědu. Po Jakubu Frintovi bylo pojmenován i ústav ve Vídni tzv. Frintaneum. Jednalo se o generální seminář, kde měli být vzdělávání kněží pro císařovu církevní politiku. Jelikož v této době byl nedostatek duchovenstva, obnovovaly se filosofické ústavy a byla podpořena gymnázia.¹³⁸ Jelikož byla habsburská monarchie oslabena napoleonskými válkami a došlo ke státnímu bankrotu, nechal císař roku 1811 odevzdat zlaté a stříbrné předměty z kostelů a nechal je roztavit. Kov byl poslán jako náhrada za válečné útrapy do Francie.¹³⁹ Stejného roku vydal císař

¹³⁶ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 3-8.

¹³⁷ Tamtéž, s. 12.

¹³⁸ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 171.

¹³⁹ Zda se i Tatobity podílely na válečné nápravě a některé předměty byly odvezeny, se prozatím nepodařilo zjistit.

také Všeobecný občanský zákoník. Občané tak byli formálně svobodnější, ale byl posílen dohled policie a zostřena cenzura.¹⁴⁰

5.2.2 Kostel za faráře Michala Preislera (1838–1875)

Kněz Michal Preisler strávil v Tatobitech poměrně dlouhý čas a snažil se o celkové zvelebení této lokálie. Ještě téhož roku, kdy byl zvolen do úřadu, nechal opravit varhany. O dva roky později vytvořil Jan Kotvald pro kostel nové měchy a také kostelní buben dostal novou kůži. Během své církevní správy Michal Preisler doplnil i paramenta. Pořídil nové ministrantské plátěné alby a tři mešní roucha. Nebyl však jediným, kdo se staral o lepší vybavení kostela. V říjnu 1861 darovala chrámu Ludvina Drozdová při příležitosti svých oddavků ubrusy na oltář. Na jednom byl kalich a na druhém svatý kříž.¹⁴¹

Stavební opravy se týkaly čeledníku a fary. Roku 1852 nechal Michal Preisler kostel uvnitř vyběliti. Posledního dne roku 1854 se stala nešťastná událost. Blesk uhodil do sanktusníku a ten vzplál, avšak kostel neshořel. K opravě se přistoupilo na žádost občanů až roku 1861. Patronátní komise věž a sanktusník prohlédla a zjistila, že hrozí jejich sesutí. Při té příležitosti měl být opraven celý kostel. Kněz Preisler s opravou nesouhlasil, protože na ni neměl dostatek financí ze zádušního jmění. S pracemi se započalo až v červenci 1863 a stavby se ujal tesařský mistr František Staněk. „*Obě věže kostela byly strhnuty a znovu postaveny. Kostel jak vnějšku, tak i zevnitř byl opraven a obilen.*“¹⁴² Opravy byly dohotoveny roku 1864. Celý kostel byl nově zastřešen. Financování se uskutečnilo z dávek osadníků a Michala Preislera.

V roce 1842 se tatobitští osadníci zavázali na hruboskalském úřadě, že si budou spravovat hřbitov sami, aby za místa pro nebožtíky nemuseli vrchnosti platit. Okamžitě se započalo s opravou hřbitova. V dubnu 1854 se koná slavná mše u příležitosti svatby císaře Františka Josefa I. s bavorskou vévodkyní Alžbětou Amálií Eugenií. Po skončení bohoslužby se průvod z kostela odebral na hřbitov, kde na počest této události nechal Michal Preisler spolu se školními dětmi zasadit čtyři lípy.¹⁴³

¹⁴⁰ PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA (red.), pozn. 90, s. 222.

¹⁴¹ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 11.

¹⁴² Tamtéž, s. 30.

¹⁴³ Tamtéž, s. 24.

Michal Preisler se zúčastnil i dalších slavnostních událostí v obci. Každoročně se konaly různé náboženské poutě a průvody. Kupříkladu roku 1853 se konalo o svatovavřínecké pouti vysvěcení kněze Josefa Šantnocha, rodáka z Tatobit. Usazen byl do Týna nad Rovenskem jako prozatímní kaplan a následně se přesunul do Křinic.¹⁴⁴ Podobná událost se stala v létě roku 1868 o svátku sv. Anny. V tento den šel průvod z tatobitského kostela do Leskova pro nově vysvěceného kněze Josefa Čermáka. Poté byl uveden do tatobitského chrámu za zpěvu veškerého lidu. Později šel Michal Preisler s Josefem Čermákem na společný oběd a následně se nový kněz odebral do služby v Doubravici.¹⁴⁵

Mezi další povinnosti faráře patřilo docházet do školy na hodiny katechismu. Ve školství se tak od roku 1855¹⁴⁶ uplatňoval větší vliv katolické církve. Vyučování náboženství bylo na prvním místě mezi ostatními předměty. Žáci chodili s učiteli častěji do kostela, konaly se zkoušky z náboženství při vizitacích vikářů a v hodinách zpěvu se děti učily náboženské písně.¹⁴⁷ Michal Preisler docházel do školy v Tatobitech a od roku 1851 také do nové školy na Volavci. Do této školy měl docházet dvakrát týdně. V roce 1869¹⁴⁸ vstoupil v platnost tzv. Hasnerův zákon, který pozměnil úlohu faráře ve škole. O hodiny katechismu se měli nadále starat pouze k tomu určení kněží a ne učitelé. Kněz Preisler si stěžoval: „*na jednoho duchovního jest to velmi mnoho sv. náboženství přednáseti, vysvětlovati a nazpaměť vyslychati, neboť on není jen katechetou, ale má při tom jiných povinností, které se nikoliv odložiti nedají ...*“¹⁴⁹ Chtěl, aby mu byli učitelé více nápomocni jako za dřívějších časů.

Michal Preisler na farnosti v Tatobitech prožil velké množství událostí, ne však vždy pozitivních. Z 11. na 12. října roku 1849 nechal na faře přenocovat hosty. Okolo jedné hodiny po půlnoci uslyšel štěkot psa a následně mu někdo vypáčil dveře. „*Jeden za šátek*

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁴⁶ Roku 1855 byl uzavřen konkordát. Jednalo se o dohodu mezi habsburským soustátím a katolickou církví. Církví se tak rozšířily pravomoci v oblasti školství, výchovy, manželství a kultury. Z katolického náboženství měla vzniknout opora neoabsolutistického systému. Postavení katolické církve se zlepšilo. Řím mohl neomezeně navazovat styky s biskupy, a naopak a také učební plány teologických fakult byly sestaveny po domluvě s církví. Manželství bylo podřízeno církevním zákonům. Dozor nad školou byl ve velké míře přenechán farářům. Srv. KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 206.

¹⁴⁷ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 34.

¹⁴⁸ V roce 1868 byl vydán zákon, který zrušil závislost školy na církvi pro časté dohady mezi učiteli a kněžími. Srov. KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 206.

¹⁴⁹ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 14.

noční na krku mě chopil, druhý sekyrou do hlavy udeřil, a tak omráčeného, nevím jak, do pokoje vedlejšího přiměli, zde na rukou a nohou svázati a jak mučili a rabovali, to pro hrůzu a třesení oudů nemohu dále popsatí.“¹⁵⁰ Faráři se zlepšilo zdraví až v období následujících Velikonoc roku 1850. Pachtelé nebyli vypátráni. Kněz Preisler tuto příhodu uvádí ve farní kronice jako výstrahu pro své budoucí nástupce.

Druhou negativní událostí za služby Michala Preislera byla krádež v kostele roku 1865. 13. října šel ráno kostelník Josef Kořínek zazvonit na mši svatou, když zjistil, že svatostánek byl vyloupen. Byly ukradeny ubrusy ze tří oltářů a svíce. Sakristie byla též vyrabovaná. Zmizely dvě plátěné alby, dvě rochety, dva staré ornáty a čtyři komže ministrantů. Lupiči vzali i sošku Panny Marie, ale po zjištění, že perly na ní nejsou pravé (pouze skleněné korále), sošku pohodili. Celá škoda byla vypočítána na 100 zlatých. Lupiči opět nebyli dopadeni.¹⁵¹ Od patronátního úřadu hruboskalského panství přišel na faru 22. listopadu 1865 dopis, kde se žádá, aby kněz nenechával žádné cenné předměty v kostele a vše bylo uklizeno na faře.¹⁵²

Tatobity patřily do katolického prostředí, ale ne všichni osadníci měli vyznání katolické. Od roku 1794 žila v Tatobitech židovská rodina Salomona Rosenfelda. Farní kronika se o této rodině prvně zmiňuje v roce 1856, kdy Abraham zemřel a byl pohřben na židovský hřbitov v Turnově.¹⁵³

Následujícího roku 1857 řešil farář Preisler případ přetrvávajících „pohanských zvyků“. Doslechl se o stínání kohouta o posvěcení a pochovávání Bakcha o masopustu.¹⁵⁴ M. Preisler se sám šel ujistit a vyhledal udané případy. S „hříšníky“ si promluvil a vysvětlil jim, jakého prohřešku se dopustili. Aby podpořil svou myšlenku, začal lidem půjčovat knihy s mravním obsahem.¹⁵⁵ Jelikož se žádná další zpráva o „pohanských“ zvycích ve farní kronice nenachází, můžeme usuzovat, že se faráři M. Preislerovi práce povedla

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 22.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 32–33.

¹⁵² SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 3.

¹⁵³ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 25–26.

¹⁵⁴ ZÍBRT, Čeněk. *Masopust z Koblihovic a Bachus souzen a pochován. Starodávné hry, kratochvíle a obřady masopustní*. Praha: F. Šimáček, 1910.

¹⁵⁵ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 25–26.

a „pohanské zvyky“ vymýtil. Nebo mu je farníci úspěšně zatajili ...¹⁵⁶ „*Původ pověrečného přístupu k náboženství hledejme v odvěké kombinaci pocitů lidské bezmoci, strachu a poslední naděje v nadpřirozenou pomoc, božskou či magickou.*“¹⁵⁷

Událost z roku 1859 přispěla k potvrzení myšlenky, že ne všichni tatobitští osadníci jsou vyznání katolického. Toho roku domkář Antonín Řehoř se chtěl odhlásit z náboženství „helvétského“ a přihlásit se k náboženství katolickému. Konsistoř dala k této konverzi povolení, ale A. Řehoř se musel nadvakrát nahlásit u svého pastora s písemným potvrzením o přestupu. K těmto schůzkám však nedošlo, „*ve svém náboženství zůstal, z toho se mohlo jistě souditi, že k tomu kroku neměl pravý úmysl a pravé povolání.*“¹⁵⁸

V podobném duchu by se mohla promítnout i událost z roku 1860. Tehdy vydal episkopát čtyř diecézí – pražské, královéhradecké, litoměřické a českobudějovické – pokyn pro své duchovenstvo, aby povzbuzovalo farníky k podpisům podpory papeže Pia IX. (1792–1878, pontifikát 1846–1878). Tehdy se v Itálii lid bouřil a chtěl sjednocenou zemi.¹⁵⁹ Lidé v českých zemích nechtěli tuto podporu podepsat. Nebylo to však z důvodu hereze (odklon od katolictví) nýbrž z finančních pohnutek. Obávali se, že by museli k obraně papeže přispívat penězi. Ústně faráři slíbili věrnost katolickému náboženství. V celé obci Tatobity se ve sbírce vybrala částka 1 zlatý a 12 krejcarů. Farář Michal Preisler dodává: „*Jest to ovšem maličkost, ale v tomto roce byla mezi lidmi veliká bída a nouze, neboť předešlá dvě léta byly suchá, obilí zvláště jarní se velmi špatně urodilo, zemčata [brambory] se z většího dílu zkazila, ...*“¹⁶⁰

¹⁵⁶ V Ouběnicích se s podobným případem setkali na konci 19. století, kdy ve vesnici sesbírali organizátoři Národopisné výstavy československé příručky s návody a radami týkajícími odvrácení živelních pohrom, léčby nejen dobytka, ale i lidí, ale také o podávání různých bylinek a jejich využití. Tyto informace se v knížkách sbíraly po několik generací a byly stvořeny na základě zkušeností spolu s pozůstatky dřívějších magických rituálů. Obsahovaly také různé zařikávací formule. Srov. PETRÁŇ, Josef, pozn. 54, s. 198.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 198.

¹⁵⁸ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 28.

¹⁵⁹ Pius IX. provedl liberální reformy v oblasti státní správy Církevního státu. Státní funkce, které doposud drželi duchovní, byly předán laikům. Povolil svobodu slova, tisku a v neposlední řadě také shromažďování. Díky němu bylo v Římě zavedeno plynové osvětlení a postavena železnice. Papež byl vybrán jako sjednotitel a vůdce nového italského národa. Pius IX. to však odmítl. Italy tím zklamal a stal se nepřitelem nové Itálie. V září 1860 bojovala papežská armáda s italskými vojáky. Na tento boj potřeboval papež finanční prostředky. Papežská strana prohrála a území jí ovládané bylo omezeno a chráněno francouzskou posádkou, která však odešla při prusko-francouzské válce. V roce 1870 zaútočila italská vojska na Řím a papežský stát de facto zanikl. Srov. MALÝ, Radomír. *Církevní dějiny*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-083-7, s. 242–247.

¹⁶⁰ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 28.

Jak je z výše zmíněných událostí patrné, kněz Michal Preisler neměl v Tatobitech lehké pořízení. Avšak udělal jednu velmi významnou věc, a tou byla prosba o povýšení lokálie tatobitské na farnost. Žádost poslal 26. října 1856 k vikariátnímu úřadu do Litoměřic. „*Nato r. 1857 v lednu uvědomila mně Veleduš. Konsistoř skrze Vikář. úřad, že c. k. Jičínský krajský úřad jest požádán o vyšetření té záležitosti ...*“¹⁶¹ Dne 4. března 1858 povýšila litoměřická biskupská konsistoř lokálii tatobitskou na farnost. V neděli 21. března byl kněz Michal Preisler uveden biskupským vikářem Antonínem Markem jako první tatobitský farář při bohoslužbě do kostela sv. Vavřince. Při této příležitosti osadníci mezi sebou vybrali ve sbírce peníze na nové kostelní červené korouhve.¹⁶²

Ke konci roku 1875 požádal tatobitský farář Michal Preisler vikariát, zda by mohl jít kvůli svému vysokému věku (75 let) na odpočinek. Žádosti bylo vyhověno. V prosinci se přestěhoval do Rovenska pod Troskami k bratrovi své hospodyně Antonínu Nezbedovi. Jeho život skončil v prosinci 1876 mozkovou mrtvicí.¹⁶³

Během pobytu Michala Preislera na tatobitské faře se v habsburské monarchii změnila řada důležitých skutečností. Na trůn usedl roku 1848 císař František Josef I. místo Ferdinanda I. (V.), syna císaře Františka I.(II.) Roku 1855 vydala habsburská monarchie konkordát s církví, který rozšířil moc katolické církve. Dohoda byla roku 1870 ze strany Rakouska vypovězena z důvodu reakce na výsledky prvního vatikánského koncilu. O uspořádání cíkevněpolitických poměrů se roku 1874 postaraly květnové zákony, které opět přesunuly církev pod přísný státní dozor.¹⁶⁴

5.2.3 Farnost v letech 1875–1881

Od prosince 1875 do září 1876 administroval zdejší faru turnovský kaplan Josef Turek. Za svého krátkého působení stihl pouze založit novou knihu fundací a následně se odebral jako nový farář do Vyskeře. Své místo přenechal novému tatobitskému faráři Janu Nepomuku Stuchlíkovi. Tento kněz, rodák ze Sobotky, byl kaplanem v Týně nad Rovenskem a poté administroval farní osadu vyskeřskou. V Tatobitech konal služby Boží v letech 1876–1881.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 26.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž, s. 40.

¹⁶⁴ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 205–209.

Při příjezdu do Tatobit jej přivítal starosta Josef Drahoňovský a školní děti. „*Chrám páně nabyl jsem ve velmi chudičkém stavu. Mešní roucha skoro žádná, pluviál žádný, kalich chatrný, tak že mi až úzko bylo. Farní stavení jest ještě horší. Pokoj k obydlení žádný. Co se dlouho zanedbávalo, dá se jen dlouho napravovati.*“¹⁶⁵ Tak zní zápis ve farní kronice ohledně prvních dojmů faráře Stuchlíka. Tímto si také vymezil své pole působnosti, a to včetně oprav fary a nového vybavení kostela.

Na vnitřním vybavení kostela se nepodílel pouze farář, ale také tatobitští osadníci. V roce 1877 darovala Samška (rodačka ze Žlábku) kostelu dva obrazy sv. Jana Křtitele a Panny Marie na hlavní oltář. Ženy z Tatobit darovaly „přehozy“ na kazatelnu. Ne všechny dary však byly pro kostel přínosem. Jistý domkář Kysela daroval obraz Panny Marie, který však svým zjevem ve věřících spíše vyvolával rozpaky a smích. Proto jej nechal farář Stuchlík odstranit. Tím však proti sobě poštvál část osadníků. Nebyli to pouze tito lidé, kteří si na faráře stěžovali. Poutníci, kteří šli na horu Tábor, se nechali slyšet, že jim pan farář nedal požehnání. O tři léta později, roku 1880, již pater Stuchlík průvod poutníků vyprovodil, ale i tak nebyli spokojeni, jelikož si přáli, aby šel s nimi.¹⁶⁶ Další spílání na hlavu patera Stuchlíka přišlo ještě téhož roku v prosinci, když nechtěl pokřtít dítě.¹⁶⁷ Podle slov faráře nebyl ještě čas na křest.¹⁶⁸

Dobré vztahy si farář Stuchlík neudržoval ani mezi tatobitskými hudebníky. První rozepře počaly již v roce 1879, kdy přijel do tatobitského chrámu litoměřický biskup Antonín Ludvík Frind.¹⁶⁹ Okolo desáté hodiny dopolední vyšel průvod vstříc biskupovi, avšak bez hudebníků, protože neměli zapláceno. Následujícího roku se na Velký pátek nezpívaly na chóru ani pašije. Tato atmosféra vyvrcholila 22. listopadu na svátek sv. Cecílie, patronky duchovní hudby a muzikantů. V Tatobitech bylo zvykem na tento svátek pořádat mše za předky hudebníků, kteří při tomto chrámu působili. Stalo se tak i roku 1880.

¹⁶⁵ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 41.

¹⁶⁶ Prožívání jednotlivých aktérů je problematické, protože poutníci byli nejspíše přivyklí jiným zvyklostem za faráře Michala Preislera. K dobru však je, že farář Stuchlík vše zapsal do farní kroniky, tyto námitky vůči své osobě mohl také zamlčet.

¹⁶⁷ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 42.

¹⁶⁸ Nejedná se o běžný čin, jelikož děti bývaly pokřtěny co nejdříve po narození.

¹⁶⁹ MACEK, Jaroslav. *Biskupství litoměřické: [biskupové a osudy litoměřické diecéze 1655–2005]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, ISBN 80-7192-978-6, s. 94–97.

Avšak nikdo z hudebníků se bohoslužby nezúčastnil. Jejich vztahy s místním farářem nebyly vřelé.¹⁷⁰

Roku 1881 vyzval litoměřický biskup Antonín Ludvík Frind ke sbírce na stavbu nové věže u katedrály sv. Štěpána v Litoměřicích. V Tatobitech se vybralo pouze pět zlatých. Vstřícnější byli lidé ohledně sbírek, které se vybíraly pro dobro zdejšího kostela. Na velikonoční svátky 1881 pater Stuchlík nechal opravit a znovu vymalovat Boží hrob. Zakoupil nové svícny, červenou pokrývku na menzu a záclony ke dveřím za oltář. „*Ačkoliv látka není zvláštní, ale dává svědectví o obětavosti osadníků. Bylo to ze sbírky.*“¹⁷¹ Z peněz osadníků se také pořídily dva nové a dva opravené oltáře k Božímu hrobu. Práce provedl Petr Mašek z Rovenska.

V nejbědnějším stavu byla fara. Proto přijela do Tatobit 12. února 1880 komise v čele se stavitelem Jiřím Bernardem. Vyhotoven byl protokol o možných úpravách, ale poté aktivity utichly. Farář Stuchlík byl v říjnu požádat pana barona Aloise Lexu z Aehrentalu, aby se oprava fary urychlila. Baron panu Stuchlíkovi odpověděl, že již odpovědné úřady urgoval. Následujícího roku v červnu byla stavba nové fary schválena. V témže čase přišel kněz Stuchlík ještě s jednou možností zvelebení fary. Vymyslel, že by se nemusela nová farní budova stavět, ale mohla by se pouze odkoupit chalupa Januše č. 5. Své nápady předal starostovi Františku Votrubcovi, který je odeslal na „vyšší místa“. Nové fary se již farář Stuchlík nedočkal, protože byl v létě roku 1881 převeden na vyskeřskou faru.¹⁷²

Květnové zákony z roku 1874 si vyžadovaly změnu poměrů a způsobů, jak posílit zbožnost lidu a jeho katolického uvědomění. „*Osvědčily se a značnou oblibu si získaly některé nové pobožnosti jako křížová cesta, mariánské májové pobožnosti, úcta Srdce Páně a modlitba sv. růžence.*“¹⁷³ Od poloviny 19. století stoupl význam lidových misí. Přes počáteční nepochopení úřadů se misie začlenily do důležitých úkonů v životě obce. Jako lidoví misionáři působili redemptoristé, jezuité, františkáni a dominikáni. Na venkově se pravidelně konala křesťanská cvičení, která spočívala ve výkladu katechismu v kostelech

¹⁷⁰ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4 s. 46.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 47.

¹⁷² Tamtéž, s. 50.

¹⁷³ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 225.

v období pústu. Znovu se oživil význam poutí. V Tatobitech se pravidelně konala svatovavřinecká pouť v letních měsících.¹⁷⁴

5.2.4 Farnost za faráře Františka Portycha (1881–1906)

Nový farář František Portych, rodák z Lukavce, působil jako kaplan v Rovensku pod Troskami a poté administroval na vyskeřské faře. Zde také proběhla výměna, kdy byl starší kněz z Tatobit, Jan Stuchlík, přeřazen do Vyskeře, a naopak mladší kněz František Portych dosazen do Tatobit. Instalován do funkce byl až v lednu 1882 za přítomnosti turnovského vikáře Josefa Němečka.

Mezi první úkoly, které byly pro nového kněze připraveny, patřilo vyřízení stavby fary. Dlouze se vyjednávalo o odkoupení chalupy č. 5, až z tohoto záměru zcela sešlo. Naopak se realizoval původní plán, tedy zboření staré a vystavění nové farní budovy. Zástupci kostela, vsi a patronátní komise projednávali tento projekt v červenci 1882. Celková částka měla činit 8 125 zlatých. Na uhrazení výstavby se podílely i přiřčené osady Volavec, Žlábek, Lestkov a Kozákov částkou 1 907 zlatých a 5 krejcarů. Zbytek financí měl být splacen postupně z příjmů kostela, aby nemuselo docházet k půjčkám z ostatních kostelních pokladen.¹⁷⁵

Stavba započala v dubnu 1884, kdy se musel farář František Portych 15. dubna přestěhovat do bytu Josefa Hejduka. Následující den se konala dražba staré farní budovy. Prodala se stará střecha, povalový strop, dveře, okna, dřevo a vazbové dříví s podlahou. Zednická hmota se využila při stavbě nové fary. O týden později byl položen základní kámen. Do nového domu se kněz přestěhoval 16. října. Za čtyři dny farní domek vysvětil vikář Josef Němeček. Do konce roku 1884 nechal farář vyměnit dlažbu v presbytáři kostela a starou využil pro farní sklep. O tuto výměnu i celou stavbu fary se postaral Josef Svoboda se svými zedníky.

František Portych byl prvním farářem, který si na počátku svého působení v tatobitském chrámu nestěžoval ve farní kronice na jeho interiér a exteriér. Pětadvacet let působil František Portych v Tatobitech a zasloužil se tak o zvelebení kostela. Pořizoval jak paramenta (roku 1882 byla zakoupena fialová kasule, dvě fialové rochetky pro ministranty,

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 226.

¹⁷⁵ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 51–54.

bílo-červený pluviál, bílé velum humerale, černá kasule, dvě rochetky pro ministranty; roku 1884 červený ornát damaškový z Vídně a následujícího roku černý pluviál z Vídně atd.), tak i sošky a „oltářiky“ nechal opravit.¹⁷⁶

Roku 1886 rekonstruoval František Korda (truhlář z Tatobit) postranní oltář sv. Jana Nepomuckého. Dřevěná soška byla vyměněna za obraz malovaný na plátně od akademického malíře Michaela Meiseheira ze Železného Brodu. Malbu posvětil v květnu vikář Josef Němeček. Část peněz na tuto rekonstrukci byla vybrána ve sbírce mezi osadníky. „*Jelikož druhý postranní oltářiček Panny Marie byl velmi nevkusný, umínil jsem sobě i ten dle způsobu oltáře sv. Jana novým nahraditi, což se také stalo. Oltář zhotovil truhlář zmíněný výše.*“¹⁷⁷ Soška Panny Marie byla nahrazena obrazem od stejného malíře Meiseheira. V roce 1896 byly pořízeny nové varhany za 880 zl. Vytvořil je Josef Koblre, varhanář ze Staré Lomnice. První slavnostní ukázka proběhla o pouti sv. Vavřince, kdy organista Koblre na varhany sám zahrál.¹⁷⁸

Nejen farář se staral o vnitřní vybavení kostela, ale také osadníci z Tatobit podnikali mezi sebou různé sbírky a kupovali dary. Roku 1883 rodačka z Tatobit Amálie Hybnerová vybrala mezi sousedkami dva zlaté a koupila pro kostel nové růžové velum humerale. Neškudla¹⁷⁹ z Jablonného pod Orlicí daroval roku 1890 antependium oltářní z bílého hedvábného brokátu s vyšíváním zlatým IHS a fialovou kasulí. O dva roky později darovala Vincencie Votrubcová z Tatobit dvě háčkovaná antependia na poboční oltáře. V roce 1899 provedl sbírku Josef Koucký, poutník z Lestkova, spolu s Josefem Kořínkem, domkářem z Tatobit. Sbírkou vynesla 43 zlatých 70 krejcarů. Z toho byly pořízeny nové červené a fialové korouhve. Samostatně vyššími částkami přispěli téhož roku Anežka Šťastná, Václav Drahoňovský a Kateřina Vávrová.¹⁸⁰ Jak je ve výše zmíněných pramenech vidět, tatobitští osadníci si vážili svého kostela a rádi jej zvelebovali.

Na štědrost svých oveček spoléhal i sám farář Portych. „*Důvěřuje v pomoc boží a spoléhaje na obětavost osadníků, odhodlal jsem se roku 1883 učiniti sbírku v celé farní osadě. Ohlásiv zbožný úmysl svůj věřícím v chrámu Páně a povzbudiv jich, aby za*

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 55.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 75.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 90.

¹⁷⁹ Křestní jméno Neškudly autorka práce v žádných dostupných pramenech nenalezla.

¹⁸⁰ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 57, 89–92.

*příkladem svých zbožných předků na pořízení nové křížové cesty dle své možnosti jeden každý přispěli.*¹⁸¹ Celkem se vybralo 233 zlatých a 58 krejcarů.¹⁸² Obrazy vytvořil Otakar Staněk, akademický malíř z Turnova. Rámy byly zakoupeny v Praze a vše ostatní dokončil a vyzdobil František Kazda, truhlář z Tatobit. Vysvěcení Křížové cesty probíhalo za velkých oslav. Mezi přítomnými byli mimo jiné vikariátní tajemník Vincenc Rameš, farář v Týně Josef Turek a farář vyskeřský Jan Stuchlík. Obětavost a štedrost tatobitských osadníků zaznamenal i turnovský vikariátní úřad, který poslal do Tatobit pochvalný list.¹⁸³

Ne vždy však vybavení kostela pouze přibývalo. Téhož roku, kdy byly do kostela instalovány nové obrazy Křížové cesty, někdo odcizil z fary kostelní roucha a baldachýn z červeného sukna. Naštěstí byl tento baldachýn již velmi starý a nevyhovující. Farář Portych nechal ze zádušních peněz zakoupit nový.¹⁸⁴

V turnovském vikariátu byla roku 1886 započata oprava kostelů. Farář Portych se rozhodl také pro renovaci tatobitského chrámu. Ve sbírce mezi lidmi bylo za těmito účely vybráno 532 zlatých. V květnu nechal farář strhnout starou nevyhovující kazatelnu a zardil vchod ze sakristie. Na prosbu faráře daroval litoměřický biskup Emanuel Jan Křtitel Schöbel z diecézního muzea dřevěnou kazatelnu. Ta byla opravena, obarvena a polychromována, aby imitovala mramor. Obrazy evangelistů obnovil akademický malíř Antonín Sucharda.¹⁸⁵ O čtyři roky později se projednávalo rozšíření hřbitova, jelikož stávající byl již přeplněný. Přítomen byl i ředitel hruboskalského velkostatku, který připomínal, že hřbitov je obecním majetkem, a tudíž obec si má zaplatit výlohy za jeho rozšíření. Nastal problém, když v roce 1879 byl připsán hřbitov jako majetek kostela.¹⁸⁶ Jednání se protáhla až do roku 1895. „*Hřbitov byl rozšířen nákladem přifařených zdejších na polední [tj. na jižní] stranu (obecní cesta) a na západní stranu, cihelnou zdí ohrazen. Hřbitov starý při chrámu páně zůstal majetkem záduší a nová část rozšířena jest [o] hřbitov osadní.*“¹⁸⁷ Hřbitov byl vysvěcen za účasti přepeřského faráře Jana Tyrichtra.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 55.

¹⁸² SOKA Semily, Seznam přispěvatelů, pozn. 3, kart. korespondence.

¹⁸³ Tamtéž, kart. Korespondence.

¹⁸⁴ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 55.

¹⁸⁵ Antonín Sucharda (1843–1911) byl akademický malíř a sochař, který vytvořil sochu Jana Husa v Jičíně v Husově ulici.

¹⁸⁶ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 87.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 90.

V Tatobitech se dodržoval starý zvyk, že při církevních obřadech se hrály slavnostní hlučné intrády. S příchodem nového faráře Portycha však měly tyto zvyky skončit. V jeho úsilí mu pomáhal i nový ředitel kůru Čeněk Šelbický. Celá situace vyvrcholila v roce 1885 při slavení svátku Božího těla.¹⁸⁸ Tehdy tatobitští osadníci neslyšeli v kostele „své“ staré písně, ale z kůru jim zpěváci pěli nové písně s neznámým textem.¹⁸⁹ To se lidem nelíbilo a průvod se rozprchnul. Tatobitští odmítali chodit do kostela a nenavštěvovali ani slavnostní procesí. Dokonce vyhrožovali faráři Portychovi vystoupením z víry a přechodem na víru evangelickou. *„Po vesnici kolovaly rozmarňé písničky vztahující se na poměry osadníků k faře a kostelu.“*¹⁹⁰ Lidé z Tatobit ukázali, co dovedou, i při pohřbu starého muzikanta Antonína Kočího. Nebožtík si přál být pohřben po starém způsobu. O to se zasloužil místní rychtář Josef Drahoňovský. Svolal muzikanty a předal jim noty po starém kantorovi. Pohřeb se konal podle starých zvyklostí pod vedením Josefa Drahoňovského. Tento stav nepřátelství byl však neúnosný, a z toho důvodu požádali Tatobitští roku 1889, aby vikář při příležitosti církevní zkoušky celou věc urovnal. Na svolané schůzce byl farář Portych poučen, aby intrády byly zachovány, avšak to se nestalo. *„Nová generace farářem a školou vychovávaná se množí, zato starých Tatobáků ubývá. Nové zvyky se pomalu vžily, staré v zapomenutí upadaly.“*¹⁹¹

Tatobitští faráři neměli na starost pouze církevní dění v Tatobitech, ale také v přidružených obcích. Roku 1885 si žlábečtí osadníci sbírkou vybrali peníze na nový zvon. Nechali si jej ulít v Praze u zvonaře Josefa Diepolta a 17. května za veliké účasti lidí jej farář František Portych posvětil a dal zavěsit do tamější zvoničky.¹⁹² O dva roky později se opravovala a rozšiřovala škola na Volavci. Při té příležitosti bylo rozhodnuto, že se opraví i volavecká kaple sv. Jana Nepomuckého. Opravy vedl Jan Kendík, obecní starosta, a Josef Šírek, místní starosta ve Volavci. Stará cibulovitá bāň byla sňata a nahrazena novou. Dne 9. října 1887 se shromáždil průvod při kostelu sv. Vavřince v Tatobitech a za zvuku hudby

¹⁸⁸ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 40.

¹⁸⁹ Zda se jednalo o text neznámý z důvodu cizího jazyka, či pouze neznámé písně, se prameny nezmiňují.

¹⁹⁰ SOKA Semily, fond MNV Tatobity, pozn. 6, s. 125.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 128.

¹⁹² SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 74.

se vydal v čele s farářem Portychem cestou k Volavci. K průvodu se přidal i vikář Josef Němeček, jenž kapličku sv. Jana spolu se školou posvětil.¹⁹³

Nový zvon neměli pouze osadníci ve Volavci, ale také v Tatobitech. Roku 1897 zaslal vikář Josef Němeček z Loukovce 1 000 korun jako dar pro pořízení nového zvonu do chrámu sv. Vavřince. Zvon byl ulit v Praze u stejného zvonáře – Josefa Diepolta. Nízký reliéf nese nápis: „*Ecclesiae Tatobitensi in ho. B. V. M., Sti Laurenti et sti Josefī dedicavit Jos. Němeček ep. vic. Turnov. cur.*“¹⁹⁴ Vážil 321,1 kg. Zvon byl přivezen 14. listopadu z Turnova. Nejprve musela být do věže instalována zvonová stolice a teprve poté, 16. listopadu, byl zvon zavěšen. Za tři dny nato, 19. listopadu, se poprvé rozezvučel při příležitosti jmenin císařovny Alžběty.¹⁹⁵

Důležitou událostí byl i příjezd litoměřických biskupů, kteří udělovali svátosti – bířmování. Ve vsích se vždy jednalo o velké slavnostní události. Nejinak tomu bylo i 30. května 1889, kdy do Tatobit přijel litoměřický biskup Emanuel Jan Schöbel a doprovázel jej kanovník a pražský prelát František Deml. Byl to první biskup, který zavítal do Tatobit, a proto byla tato událost pro tatobitské osadníky velmi důležitá. Delegaci vyšlo naproti procesí až za obec Lestkov. „*Četné slavobrány a prapory jak v Lestkově, tak i v Tatobitech uctivé projevy lidu v sváteční den příchozího veledůstojného velepastýře očekávajícího svědčily.*“¹⁹⁶ Před vstupem do chrámu sv. Vavřince se utvořil špalír z tatobitských a volaveckých dětí a zástupců dobrovolných hasičů. Biskupa Schöbla před kostelem uvítal farář Portych spolu s Josefem Drahoňovským (starostou Tatobit). První cesta biskupa vedla na hřbitov, kde vykonal pobožnost za zemřelé a až poté vstoupil do chrámu. Večer probíhaly oslavy s ohňostrojem, lampiony a hudbou. Druhého dne sloužil biskup Schöbel mši svatou. Udělil apoštolské požehnání a následovala zkouška náboženství se školní mládeží. Dále uděloval biskup svátost bířmování; zde bylo bířmováno 375 osadníků. Nakonec ještě pan biskup Schöbel pokřtil dva novorozence. Po obědě, kolem

¹⁹³ Tamtéž, s. 77–78.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 91.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 81.

třetí hodiny, se delegace vydala do další osady Týna nad Rovenskem. Při loučení se sešlo stejně velké množství lidí jako při jeho příjezdu.¹⁹⁷

Druhá svátost biřmování probíhala v Tatobitech v květnu roku 1900. Litoměřický biskup se bohužel nemohl dostavit. Zastoupil jej však pomocný biskup pražský a probošt staroboleslavské kapituly Ferdinand Jan Nepomuk Kalous. Průběh oslav příjezdu biskupa byl velmi obdobný jako v roce 1889. Na přelomu století bylo biřmovanců 433.¹⁹⁸

Farář František Portych byl přesunut roku 1905 na žádost patrona Felixe z Aehrentalu na faru do Libuně, a následujícího roku byl biskupskou konsistoří v této funkci potvrzen.¹⁹⁹

Přelom 19. a 20. století byl ovlivněn myšlenkami osvícenství a liberalismu. Na druhé straně se rozvíjela lidová zbožnost, o májové pobožnosti lidé projevovali více zájmu, vznikaly nové řády – salesiáni – a další misijní řády. *„Kostely v neděli a ve svátek jsou stále přeplněny, většina obyvatelstva v evropských katolických krajích uzavírá církevní sňatky, dává děti pokřtít, posílá je do výuky náboženství a přeje si mít církevní pohřeb.“*²⁰⁰ Ke konci 19. století bylo výuce náboženství věnováno velké množství času. *„V žádné době nebyly děti tak svědomitě připraveny k přijetí svátostí jako v 19. století.“*²⁰¹ Mnohdy se však spíše přecházelo k systému učení se nazpaměť a memorování náboženských pouček než k náboženským praktickým úkonům. Metoda učení byla zastaralá a jednostranná. Náboženské úkony (nedělní a sváteční mše, zpověď, svaté přijímání) byly pro děti povinné a školní orgány je kontrolovaly.²⁰²

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 81–82.

¹⁹⁸ Seznam biřmovanců v SOkA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 3, v kn. Firmungsbuch.

¹⁹⁹ SOkA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 96.

²⁰⁰ MALÝ, Radomír, pozn. 159, s. 251.

²⁰¹ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 227.

²⁰² Tamtéž, s. 228.

5.3 Dějiny 20. století

5.3.1 Církevní život v Tatobitech do konce první světové války

Josef Symon se stal třináctým tatobitským farářem. Do této funkce byl jmenován 19. března 1906. Kněz byl dříve jedenáct let kaplanem v Týně pod Rovenskem. Jelikož za něj nebyla nalezena náhrada, chodil až do července téhož roku sloužit do Týna, Veselé a Kotelska. Stav tatobitské farnosti byl nejspíše uspokojivý. Dokoupil pouze polici pro matriční knihy a skříň pro mešní roucha. V dubnu následujícího roku darovala Božena Matoušková z Tatobit na hlavní oltář hedvábné antependium a krajky k nové rochetě.²⁰³

Mezi prvními důležitými úkony v roli faráře v Tatobitech bylo vysvěcení žlábeckého kříže 1. září 1907. Kříž je postaven v klidné lokalitě uprostřed vsi na Žlábkku. Práci na něm odvedl sochař František Mařan z Tatobit.²⁰⁴

V roce 1908 se konaly misie²⁰⁵, druhá velká událost během působení faráře Symona. Farníci před touto událostí kostel precizně připravili. Celý kostel byl uklizen, oltáře dostaly nový barevný nátěr, lavice na kůru opraveny a klekátka na kůru nově vyrobeno. O tyto práce se postaral Josef Šantroch z Tatobit. Misie probíhaly v Tatobitech od 28. června do 6. července a sloužili je redemptoristi²⁰⁶ z Prahy – Jan Navrátil a František Polepil. Svým proslovem si k sobě naklonili velkou část věřících, i muže, kteří si šli poslechnout kázání. *„Cvičení stavu naslouchali mužové, mládenci, ženy i dívky v plném počtu a při generálním svatém přijímání – raději zemřít, nežli opět zhřešiti – volali. Z okolních vesnic matky s nemluvnaty na rukou pospíchaly ku slavnosti.“*²⁰⁷ Ač byl kostel sv. Vavřince zcela zaplněn, podařilo se v něm udržet pořádek a zajistit klidný průběh mší. V neděli 5. července byl na místním hřbitově posvěcen misionární kříž zhotovený Františkem Mařanem. Misie musely být nakonec o den prodlouženy a skončily průvodem Nejsvětější Svátosti oltářní napříč Tatobity. Procesí se zúčastnily na dva tisíce lidí. Svátost přijalo na 970 katolíků, i hluchoněmí a nemocní. *„Tato slavnost byla důstojným projevem*

²⁰³ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 98–99.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 100.

²⁰⁵ Misie sloužily k upevnění katolické víry a měly sloužit k zabraňování četby nekatolické literatury. Srov. PETRÁŇ, Josef, pozn. 54, s. 196.

²⁰⁶ Redemptoristé jsou členové řeholního katolického řádu Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele.

²⁰⁷ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 102.

*katolického smýšlení a ukázala, že duch víry živé a zbožnosti nelícené vane celou farností i s okolím.*²⁰⁸

Roku 1909 měl farář Josef Symon za úkol vysvětit novou žlábeckou školu. Slavnost začala odpoledne 3. října, kdy se sešla mládež v tatobitské škole a šla průvodem do kostela sv. Vavřince. Zde se setkala s hudbou a hasiči, kteří si přišli do svatostánku pro požehnání. Po této události se průvod rozešel směrem ke Žládku. Cestu zpříjemňovala hudba. Škola byla vyzdobena a první řeč pronesl c. k. okresní školní inspektor Josef Porteš. Následovala řeč faráře Josefa Symona, který přednesl projev na téma těžkého údělu učitelova, jenž není stejně za svou práci dostatečně odměněn. Poté se už přešlo k samotnému svěcení – pronášení modlitby, vykropení svěcenou vodou a okuřování kadidlem. Žáci nakonec ještě zazpívali náboženské písně.²⁰⁹

V roce 1911 se konala v pořadí již třetí vizitace litoměřického biskupa spojená s udělováním svátosti biřmování v Tatobitech. Dne 26. září navštívil tuto ves litoměřický biskup Josef Gross z Louček. Průběh oslav se nesl ve stejném duchu jako biřmování v roce 1889 a 1900. V roce 1911 proběhlo biřmování 465 osadníků.²¹⁰ Téhož roku v listopadu zavěsili do věže nový zvon zaplacený ze zádušních financí. Stál 619 korun a vážil 183 kg. Vyhotovil jej opět zvonář Arnošt Diepold v Praze. Poprvé se na něj zvonilo 26. listopadu při pohřbu Václava Šťastného, domkáře z Tatobit.²¹¹

Během první světové války se funkce faráře zdála ještě potřebnější nežli před tím. Ve válečných letech farář psal dopisy Červenému kříži, aby získal informace o mužích narukovaných z Tatobit a zároveň utěšoval ženy a pozůstalé. Josef Symon byl hlavním iniciátorem sbírek pro přeživší a pozůstalé po padlých.²¹²

Byl znát patrný příklon k náboženství jako takovému, kdy lidé hledali v životě jistoty, o které by se mohli v těchto časech opřít. Kupříkladu dva osadníci z Volavce, Jaroslav a Václav Votrubcovi, vystoupili již v dřívějších dobách z katolické církve, avšak v srpnu 1914 se k ní opět navrátili. Dalším příkladem je procesí na Tábor, které se konalo

²⁰⁸ Tamtéž, s. 103.

²⁰⁹ SOKA, fond MNV Tatobity, pozn. 6, č. 598. s. 22.

²¹⁰ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 107.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² V čase války i farář z Ouběnic vyzdvihl své vlastní aktivní působení, které mělo zmírnit válečné útrapy. Soustředil se hlavně na oblast sociální a zdravotní. Srov. PETRÁŇ, Josef, pozn. 54, s. 434.

v červenci roku 1918 a které bylo velmi početné, až 5 000 lidí. O dva týdny později průvod na Vyskeř čítal 600 lidí.²¹³

Válečné útrapy se projevovaly i v běžném církevním životě například tím, že bylo zakázáno o Dušičkách svítit svíčkami na hrobech a lidé tyto příkazy neporušovali. Na hřbitově bylo zřízeno speciální oddělení pro padlé vojáky. Prvním, kdo zde byl pohřben, byl voják 89. pluku Leopold Tumajer.

S výrobou zbraní byl spojen i nucený odvod zvonoviny. Veliký zvon z roku 1897 byl odebrán vojskem v listopadu roku 1916. Na věži jej rozbili a po částech snesli dolů z věže a odvezli do Semil. Naposledy tento zvon zazněl při pohřbu Františka Koblého ze Žlábku 25. listopadu. Zvony byly odvezeny také z Lestkova a Volavce, zatímco z Kozákova se zvon ztratil.²¹⁴ Z tatobitského chrámu byly odvezeny také cínové píšťaly z varhan. V roce 1917 byl odvezen i druhý tatobitský zvon odlitý roku 1911. Nahrazeny byly až ke konci války zvony železnými.²¹⁵

Farář Josef Symon byl k 1. říjnu 1918 poslán na faru v Libuni.²¹⁶

5.3.2 Církevní dějiny obce Tatobity v letech 1919–1944

Po první světové válce se katolická církev dostala do nezáviděníhodné situace. Proticírkevní agitace vyvolávaly mladočeská i realistická strana již v 19. století, např. hnutí „Los von Rom“. Po válce se situace zhoršila, jelikož katolická církev byla spojena se starým režimem Rakouska-Uherska.²¹⁷ Hesla typu „Po Vídni Řím“ nebyla ničím výjimečným. Ukázkou odporu k církvi bylo i stržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze 3. listopadu 1918. Katoličtí faráři se stali předmětem posměchu nejen žáků ve školách, kdy výuka náboženství rapidně klesla. Radikální oddělení církve od státu proběhlo i díky pozemkové reformě, kdy byly církvi zabaveny pozemky. Katolické církvi zůstalo 85 % bývalé výměry půdy lesů a polí. Zabraní půdy se týkalo

²¹³ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 111.

²¹⁴ PODOBSKÝ, Jaroslav, pozn. 20, s. 44.

²¹⁵ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 112–113.

²¹⁶ Tamtéž, s. 113.

²¹⁷ Nebyl to však jediný důvod. Církev sloužila jako instituce, která prolíná celý život. Zároveň jej řídí, přikazuje, co se smí a naopak nesmí, omezuje svobodnou vůli a myšlení. Z toho důvodu se snažili katolickou víru vytěsnit nejen ze své mysli, ale také ze společenského života. In: MAREK, Pavel. *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918–1924)*. Brno: Pontes pragenses (L. Marek), 2005. ISBN 80-86263-57-6, s. 37.

nejen velkých klášterů a arcibiskupství, ale také četných far, které musely odprodat své pozemky pachtýřům, kteří na nich pracovali od roku 1901.²¹⁸ Úplné radikalizace v Československé republice se však nedosáhlo z důvodu silně katolického Slovenska. „*Praha si nemohla dovolit takový proticírkevní kurs, který by vehnal Slováky do radikální opozice.*“²¹⁹ I přes výše zmíněné skutečnosti zůstalo přes 80 % obyvatel katolického vyznání.²²⁰ Někde se katolická víra udržela v stoprocentním zastoupení. „*Kromě určité odlehlosti těchto míst byla tu směřodatná duchovní úroveň farářů, jejich horlivost a způsob duchovní správy.*“²²¹

Po odchodu kněze Josefa Symona dostal administrování této farnosti na starost Tomáš Stoupek. Své služby zde vykonával až do 4. května 1919, kdy do tatobitského chrámu nastoupil farář Eduard Richta. Tento kněz nasbíral své první zkušenosti jako kaplan v Ruprechticích u Vysokého nad Jizerou u faráře Josefa Čermáka, který byl rodákem z Lestkova. Následně byl Eduard Richta kaplanem v Nebuželech u Mělníka a v Mladé Boleslavi. Posledních pět let před nástupem do Tatobit strávil jako farář na Hrubé Skále.²²²

Po vzniku nové Československé republiky se katolická církev dostala do pozadí. Stejně tomu tak bylo i při vyučování náboženství na školách. I s tímto problémem se potýkal farář Richta. Zkoušky z náboženství se vždy konaly v kostele. V nové republice se na příkaz ministra vyučování Gustava Habrmana prováděly ve škole. Rodiče své děti již v tak velké míře nevedli k tomu, aby navštěvovaly kostel. V roce 1919 se bohoslužeb při začátku školního roku nezúčastnil ani žádný učitel. Ve školní radě bylo odhlasováno, že se již nebude modlit před začátkem a na konci vyučování. Ve třídách se začal používat sokolský pozdrav „Na zdar!“. Tyto novinky byly pro faráře Richtu velmi těžké a skličující. Alespoň ve Volavci podali ke spokojenosti faráře žádost, aby byly kříže navraceny zpět do učeben.²²³ Avšak tamější řídící učitel Dolenský na tuto zprávu nedbal a kříže na svá místa nevrátil.²²⁴

²¹⁸ ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin VII*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, ISBN 978-80-7266-350-7, s. 78–79.

²¹⁹ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 240.

²²⁰ Tamtéž, s. 243.

²²¹ Tamtéž, s. 248.

²²² SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 114.

²²³ Výnos Ministerstva školství a národní osvěty z roku 1921 ustanovil, že o pověšení křížů ve školách mají rozhodnout tamější pedagogické sbory, které se měly řídit nejen cíli výchovy, ale také místními poměry. Srov.

Farář Richta se ve farní kronice zmiňuje i o tom, jak se neúčast dětí v kostele promítla do jejich chování. „*Ve škole žlábecké je kázeň nemožná již po delší čas, děti i při modlitbě se smějí, strkají, při vyučování se hlasitě baví ... ač hodina náboženská žádné útěchy mi nedává ale jen očistcem se mi jeví.*“²²⁵ Takto se žáci chovali v roce 1920. Následujícího roku klesl počet dětí katolického náboženství v Tatobitech ze 156 na 80 a naopak dítek československých evangelíků vzrostl na 76. Na Volavci bylo 64 dětí katolických. Okresní školní výbor v Semilech nařídil, aby se učilo katolické náboženství ve dvou odděleních dvě hodiny týdně.²²⁶ Katolický časopis Dětský svět odebírali v Tatobitech v počtu patnácti výtisků.²²⁷ V roce 1925 bylo k 1. březnu výnos zemské školní rady v Praze redukoval vyučování katolického náboženství na jednu hodinu týdně. Na Žlábkou navštěvovalo tuto hodinu 18 dětí, v Tatobitech 54 a na Volavci 35 žáků.²²⁸

Počátkem ledna roku 1920 založili nespokojení kněží vlastní národní náboženskou společnost s názvem Církev československá.²²⁹ O zcela nové církvi rozhodl profesor náboženství dr. Karel Farský z Plzně. V čele církve stojí patriarcha spolu s šesti biskupy. Při sčítání lidu roku 1921 se k této nově vzniklé církvi přihlásilo přes půl milionu lidí. V roce 1930 počet vystoupal k 800 000 věřících.²³⁰ K nové církvi přešlo k roku 1930 také 288 katolických kněží.²³¹

V okolí Tatobit se začala nová církev šířit díky působení „odpadlého“ katolického faráře Gustava Procházky z Jenišovic. „Sektáři“ (tak je nazývá farář Richta ve farní kronice) začali postupně pro sebe zabírat kostely v Turnově – kostel Panny Marie – chrám v Přepěřích. Dne 6. února byla svolána schůze do Lestkova, kde k lidem promlouval československý farář z Turnova Jan Černý. Z větší části se Lestkovští přidali k nové církvi. V únoru 1921 probíhalo sčítání lidu a po Tatobitech a okolí byly vylepeny plakáty hlásající

VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika Katolické Církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-000-1, s. 179–180.

²²⁴ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 115.

²²⁵ Tamtéž, s. 118.

²²⁶ SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 3, kart. korespondence 1837–1950.

²²⁷ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 127.

²²⁸ Tamtéž, s. 134–135.

²²⁹ Roku 1971 přijala církev nový název Československá církev husitská.

²³⁰ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 242.

²³¹ ZLÁMAL, Bohumil, pozn. 218, s. 133. Srov. FRÝDL, David: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky*. Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě. Brno 2001. ISBN 80-86263-15-0.

heslo: „Kdo jest Čechem, nesmí být Římanem!“ Tak probíhalo získávání přívrženců církve československé. Po sčítání lidu v Tatobitech byla situace následující: 563 katolíků, 265 československých „sektářů“, 174 bez vyznání, 41 českobratrské víry.²³²

I v Tatobitech se snažila československá církev dostat se do místního katolického kostela.²³³ Dne 15. března 1921 přišla osmičlenná delegace na faru v čele se starostou z Tatobit Františkem Čepelíkem, aby jim farář povolil československé bohoslužby v kostele na Zelený čtvrtek. Kněz Richta však tomuto přání nevyšel vstříc, a tak si vyslechl několik výhrůžek na svou osobu. Na Zelený čtvrtek roku 1921 se katolíci z Tatobit obávali možného zásahu „sektářů“ a zabránění kostela církvi československou.²³⁴ Z tohoto podnětu se na 100 obyvatel rozhodlo vlastním tělem chrám chránit. „*Nestalo se však Bohu ničeho. Československý farář Černý měl kázání na obecním palouku u hostince.*“²³⁵

Dne 18. března 1921 se konal na zdejším hřbitově první „československý“ pohřeb dcery jednoho z členů československé církve, Marie Bičíkové. Ač bylo faráři Richtovi vyhrožováno, zůstal kostel zavřený, ani se nezvonilo. To se však nelíbilo československému faráři Janu Černému, a proto lidé vymysleli mezi sebou lest. Když zemřel Josef Janus, přišel jeho tchán, Břetislav Drahoňovský, na faru, aby se zemřelému zazvonilo, jelikož byl katolíkem. Tak se také stalo. Ale v den pohřbu vzkázal B. Drahoňovský faráři, že jeho tchán byl československého vyznání, a proto bude pohřeb vést československý farář Jan Černý.²³⁶ Aby již nemuseli využívat kostelní zvony, postavila si v srpnu 1921 československá církev malý zvon na návsi.

Spory mezi československou „sektou“ a katolickou církvi vyvrcholily v Tatobitech 9. října 1921. Toho dne po odpolední mši pronikl československý farář Jan Černý se svými

²³² SOKA Semily, fond MNV Tatobity, pozn. 6, č. 598. s. 34. Srov. SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 3, kn. Změny vyznání (1835–1944).

²³³ Československá církev hned po svém vzniku neměla kde provádět bohoslužby. Iniciátoři si mysleli, že pro novou církev strhnou celý národ a poté bez problémů budou moci vykonávat mše v katolických kostelích. In: MAREK, Pavel. *Česká reformace 20. století? K zápasu Církve československé (husitské) o vizi moderního českého křesťanství v letech 1920–1924*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4830-5, s. 104.

²³⁴ Československá církev měla několik možností, kde provádět své bohoslužby. Pokud v obci byla většina obyvatel katolické víry, poté nastal boj o kostel, který sestával z verbálního i fyzického napadení faráře spojené s násilnostmi. Pokud byla československá církev v menšině, šarvátky se opakovaly pouze pro zábor konané jednorázové bohoslužby, jak je to vidět v případě Tatobit. Srov. MAREK, Pavel, pozn. 233, s. 106.

²³⁵ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 120.

²³⁶ Tamtéž.

přivrženci do kostela a chtěl zde u hlavního oltáře vykonávat pobožnosti. Farář Richta jim to zakázal, a tak ho zbili. Mezi tím, než přispěchalo do kostela místní četnictvo, farář Jan Černý konal u postranního oltáře Panny Marie mši a Petr Neuman z Lestkova zvonil sanktusovým zvonem.²³⁷ Četnictvo vykázalo příslušníky československé církve z chrámu a katolický farář na ně podal žalobu do Lomnice nad Popelkou. V červenci 1922 začalo líčení u krajského soudu v Jičíně proti dvaceti členům církve československé pro zločin veřejného násilí spáchaného při vniknutí do kostela sv. Vavřince v Tatobitech. Přelíčení bylo odročeno na 23. listopadu. Pak byly vyneseny rozsudky: „*Josef Bakeš odsouzen na 3 měsíce těžkého žaláře, jeho syn Jaroslav na 6 neděl, ostatní všichni obžalovaní (mezi nimi farář Černý a 4 ženy) celkem 15 osob na 2 měsíce těžkého žaláře, podmíněno na 2 roky, 6 svědků bylo pro křivé svědectví vzato do vyšetřování.*“²³⁸ Touto událostí skončily největší spory mezi katolickou a novou československou církví v obci.²³⁹

Nová republika přinášela také nové úpravy ohledně náboženských procesí. Semilské hejtmanství vydalo v roce 1919 zákaz svatebních, poutních a pohřebních průvodů bez povolení politické správy. V Tatobitech se pravidelně konala procesí na Tábor, jež byla každoročně hojně navštěvována. V roce 1919 se této akce zúčastnilo na 300 osob (o rok později se zúčastnilo o 200 lidí více). Téhož roku 1919 účast při průvodu ke kapliče sv. Anny na Vyskeř činila 100 poutníků.²⁴⁰

Každoročně se také konala pouť sv. Vavřince. V tyto poutní dny byl kostel hojně navštěvován a při této příležitosti se v Tatobitech objevovalo velké množství krámků a atrakcí. Československá církev měla také svou pouť, a to na svátek upálení mistra Jana Husa.²⁴¹ V roce 1924 se konala s velkou okázalostí v Tatobitech již třetí národní (československá) pouť. V její předvečer šel průvod vesnicí s hudbou, byly odpalovány rakety a na návsi hořely tři hranice na počest mistra Jana Husa. Byla to velkolepá událost. Avšak katolický farář Richta si posteskl: „*Tak oslavován člověk, zatímco oslava syna*

²³⁷ Podobná událost se stala i v Držkově a Boskově. Viz Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž, s. 128.

²³⁹ V Ouběnicích se k novému hnutí československé církve přidali pouze dva mladíci. Srov. PETRÁŇ, Josef, pozn. 54, s. 470.

²⁴⁰ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 114, 117.

²⁴¹ Zvýšený zájem o sobu mistra Jana Husa lze zaznamenat již od 90. let 19. století. Rostl počet účastníků při Husových oslavách i známost písní Šestého července a Hranice vzplála. Srov. BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK, Naďa PROFANTOVÁ, Pavel BĚLINA, Michael BOROVIČKA a Milan HLAVAČKA. *Velké dějiny země Koruny české XII. b.* Praha: Litomyšl, Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-293-8, s. 414.

*Božího byla chudičká.*²⁴² Téhož roku byla i pout' sv. Vavřince hojně navštívena. Mši sloužil farář Sívek z Petrovic a na kázání se podílel i Josef Kopal ze Zásbuk. V Tatobitech byly dva kolotoče, dvě houpačky, střelnice a cirkus. Následujícího roku 1925 se 6. července konaly oslavy k výročí upálení mistra Jana Husa díky zákonu již v celé Československé republice.²⁴³

V červnu 1920 byl v Turnově u soudu projednáván výkup zádušních polí dlouhodobými pachtýři.²⁴⁴ Jednání se vedlo dle zákona č. 318 Sb.²⁴⁵ Většině občanů z Lestkova a Tatobit byl výkup povolen a pozemky postoupeny v celkové výměře 8 ha 46 a 18 m². *„Kostel tím utrpěl škody na 76 600 Kč, ježto pozemky prodány v ceně předválečné dle zákona cen z roku 1913.*²⁴⁶

Nebyly to však časy, kdy by katolická církev šla ve všech ohledech do ústraní. Naopak v roce 1920 vznikla v Lestkově Skupina katolické mládeže, která měla sedmnáct členů. Tato organizace se snažila posílit katolického ducha v obci a v jejím okolí pořádala různé zábavné večírky, které obsahovaly jak sólové výstupy, tak i jednoaktovky. Tyto akce lidé většinou hojně vyhledávali. Nejinak tomu bylo v roce 1921 při příležitosti připomenutí 1000. výročí smrti sv. Ludmily. Mládež pořádala nejen kulturní akce, ale šla také příkladem pro ostatní mladé lidi u zpovědi a při svatém přijímání. Tak tomu bylo kupříkladu v březnu roku 1922, kdy předstoupilo ke svátosti 33 dívek a hochů. V tomto roce byl již členem i dorost z Tatobit. Schůzky Skupiny katolické mládeže probíhaly jednou do měsíce za účasti tatobitského faráře.²⁴⁷

V roce 1925 byl vydán zákon o svátcích. Ten zrušil tři mariánské svátky (2. února, 25. března a 8. září) a svátek sv. Jana Nepomuckého. Naopak se zavedl slovenský zemský svátek sv. Cyrila a Metoděje. Jako státní svátky byly vyhlášeny dny 1. května, 5. července,

²⁴² SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 133.

²⁴³ Zákon č. 65/1925 Sb., Zákon ze dne 3. dubna 1925 o svátcích a památných dnech Republiky československé.

²⁴⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938)*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-027-6.

²⁴⁵ Zákon č. 318/1919 Sb., Zákon ze dne 27. května 1919 Národního shromáždění o zajištění půdy drobným pachtýřům.

²⁴⁶ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 126–127.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 116–125.

6. července²⁴⁸ a 28. října. Papež reagoval odvoláním svého nuncia z Československa. Vztahy se urovnaly až roku 1928, kdy byla podepsána úmluva *Modus vivendi* mezi československou vládou a Svatým stolcem.²⁴⁹ Bylo upraveno jmenování československých biskupů v duchu církevního práva a rozdělení československých diecézí podle nových státních hranic.²⁵⁰

V sobotu 15. září 1923 přijel dopoledne z Louček první světící biskup litoměřické diecéze Antonín Čech, aby ve farnosti udělil svátost biřmování. Doprovázeli ho sekretář Václav Hulík a biskupský vikář Jan Dlouhý. V tomto roce se již nekonaly tak velkolepé oslavy při příjezdu vzácných hostů jako v minulých letech. Delegaci přivítaly u hřbitovního kříže žačka z Volavce, Věruška Pekařová, a slečna Marie Kubánková, která zde zastupovala Sdružení katolické mládeže²⁵¹ z Lestkova. Následně byl biskup přivítán i místním duchovním pastýřem Richtou. Tohoto roku bylo 181 biřmovanců. Oproti předchozímu biřmování se biskup Antonín Čech zdržel pouze jeden den a odpoledne odjel do rovenské osady.²⁵²

Kromě dění v obci zaměstnávala faráře Eduarda Richtu v Tatobitech i oprava jemu svěřených budov. Farní chalupu převzal ve velmi špatném stavu a bylo potřeba ji opravit. Původně byl projekt rekonstrukce vypracován již v roce 1919, ale patronátní úřad neměl na opravy dostatek financí, a proto byly odloženy.²⁵³ Rekonstrukce proběhla až o čtyři roky později. V červnu 1923 byla sňata břidlicová střecha na faře i kostele a nahrazena novou eternitovou. Pokrývačskou práci prováděl František Kutník, pokrývač z Tatobit. V červenci byla opravena fara a kostel byl po 35 letech znovu obílen. Farář vyhlásil sbírku na restaurování kostela. Do konce srpna se sešlo 2 741 Kč od osadníků z Tatobit. Sdružení katolické mládeže z Lestkova přispělo částkou 300 Kč. Strop kostela však zůstal původní, protože byl poměrně zachovalý. K dispozici nebyl dostatek lešení a zvýšily by se tak

²⁴⁸ V tomto roce byl svátek upálení mistra Jana Husa slaven velmi okázale. Oficiálně se oslav zúčastnil i prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk a nad Hradem zavál prapor s husitským kalichem. Srov. KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 243.

²⁴⁹ Srov. ZLÁMAL, Bohumil, pozn. 218, s. 83–87.

²⁵⁰ KADLEC, Jaroslav, pozn. 126, s. 244.

²⁵¹ Sdružení katolické mládeže začalo vznikat již za Rakouska-Uherska, ale nemělo pevné vedení. V roce 1929 se české SKM spojilo s moravskou Omladinou. Zastoupeny byly nejvíce děti rolníků, řemeslníků, učňů a továrních dělníků. SKM často pořádalo chůze, přednášky, divadelní představení, zábav a večírků. In: ZLÁMAL, Bohumil, pozn. 218, s. 216.

²⁵² SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 131.

²⁵³ Tamtéž, s. 115.

náklady na opravy. Ty trvaly do 9. srpna a o svatovavřínecké pouti „*se kostel již v novém hávu na své první návštěvníky usmíval*“.²⁵⁴ Celá oprava kostela stála 27 769 Kč.²⁵⁵

Nejen na opravu kostela, ale také na různé vybavení přispívali občané z Tatobit. Za tímto účelem byla zakoupena i soška černouška s kasičkou, do které mohli občané darovat drobné. O prvních vánočních svátcích roku 1925, bylo v něm vybráno 56 Kč. Následujícího roku přes Vánoce vybrali již 86 Kč a za tyto peníze byla zakoupena bílá plátěná záclona k zakrytí Božího hrobu.²⁵⁶ Největší mecenáškou se v tomto období stala paní Zdeňka Rösslerová, choť kapitána Rösslera. Pravidelně darovala o vánočních svátcích kostelu smrkové stromky s pozlacenými oříšky, šiškami a zlatými třásněmi. V roce 1924 nechala na své náklady natřít mříž v presbytáři bronzovou barvou.²⁵⁷

V roce 1926 bylo osadníkům v Tatobitech nařízeno, aby vystavěli novou budovu márnice. Sešly se dva návrhy. První zamýšlel postavit márnici na pozemku farní zahrady a druhý plán ji zaměřil na jihovýchodní stranu hřbitova. Patronátní úřad dal povolení druhému návrhu, protože první nevyhovoval hygienickým normám. Stavba byla dokončena až za nového faráře Šumbery ke dni 17. října a stála 17 000 Kč.²⁵⁸

*„Po odchodu faráře Richty do Turnova byl ustanoven administrátorem zdejší fary Augustin Method Šumbera, kaplan Sobotecký. Nastoupil dne 1. července 1926. Byl přijat od zdejších katolíků s radostí a připraveno mu nebývalé hlučné uvítání s hudbou a družičkami.“*²⁵⁹

Mezi nejvýznamnější počín Augustina Šumbery v Tatobitech patřilo založení organizace Skupina katolické mládeže. Zprvu měla 26 členů, posléze se jejich počet zvýšil na 73.²⁶⁰ Inspiraci patrně převzala od stejné organizace působící v Lestkově. V lednu 1927 pořádalo Sdružení svůj první ples. Katolíci se obávali, že ples poškodí bezvěrci a „Čechoslováci“ (tj. členové církve husitské). Naštěstí nenastala žádná překážka a ples se vydařil. Účast byla velká, přijeli občané z Turnova, ze Stružince, z Rovenska a blízkého

²⁵⁴ Tamtéž, s. 130.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 132.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 137.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 119, 133.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 137–138.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 138.

²⁶⁰ SOKA Semily, fond SKM Tatobity – nezpracovaný materiál.

okolí. „Život zdejší Skupiny katolické mládeže byl čilý: „*Konají pravidelné schůze, kterých se zúčastňuje i duchovní správce a zejména dívky jsou horlivé.*“²⁶¹

Kněz Šumbera již neměl takové problémy ohledně školního vyučování náboženství jako jeho předchůdce Richta. Jedním z důvodů bylo i to, že v roce 1926 nastoupil do Tatobit nový učitel Kousal, který nebyl věřící, a tudíž do výuky náboženství příliš nezasahoval, na rozdíl od svých předchůdců. I přesto si farář posteskl na malou účast školních dětí na mších. Děti z Tatobit, ač to měly do kostela nejbližší, tak jich tam chodilo nejméně.

V roce 1927 byl z peněžní sbírky osadníků pořízen do kostela nový Boží hrob. Vybralo se 412 Kč a zbylých 264 Kč doplatil administrátor. Augustin Šumbera k němu nechal pořídit rozkládací kulisy z impregnovaného papíru, které představují jeskyni.²⁶² Kromě výzdoby interiérů se také zdejší kněz podílel na elektrifikaci kostela. Celé zařízení instalovala firma Janečka z Rovenska a chrám byl poprvé osvětlen na svatovavříneckou pouť. Návštěva v kostele byla i o vánočních svátcích mnohem četnější než v předchozích letech. Na nové osvětlení se přišli podívat i bezvěrci a jinověrci. „*Musím bohužel zaznamenati, že o půlnoční mši rouhavým způsobem se chovali výrostkové z Tatobit, zejména Josef Votrubec z Pruhonu, syn známého Čechoslováka [člen československé církve husitské]. Byli věřícími z kostela vykázáni.*“²⁶³

V roce 1929 se konaly svatováclavské oslavy²⁶⁴ při příležitosti dostavění svatovítské katedrály v Praze. V Tatobitech byly tyto oslavy naplánovány na 6. října. Oslavy začaly již den předtím, kdy z kostelní věže zazněl svatováclavský chorál. Druhý den se konala bohoslužba za účasti několika významných přestavených okolních farností. Jako hudební doprovod zde posloužil 25členný klášterní chrámový sbor z Turnova vedený skladatelem Karlem Vlkem. „*Po odpoledních službách božích seřadil se průvod s praporem rovenské katolické jednoty a odebral se s hudbou p. Peše v čele k pomníku*

²⁶¹ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 139.

²⁶² Tyto kulisy se dodnes nacházejí v kostele sv. Vavřínce v Tatobitech na půdě.

²⁶³ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 141.

²⁶⁴ O oslavy svatováclavského milénia se postarala československá vláda. Oslavy měly celostátní ráz a zúčastnil se jich i prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který měl připraven projev o českém národu. Srov. KADLEC, Jaroslav, pozn. 4, s. 244.

*padlých vojáků ...*²⁶⁵ Po položení květin a projevech pana starosty Zajíce a kněze Augustina Šumbera se rozproudila zábava, která trvala až do večerních hodin.

Teprve 16. listopadu 1930 byl instalován farářem na zdejší faře administrátor Augustin Šumbera, rodák z Přerova na Moravě. Této události bylo přítomno čtrnáct duchovních.²⁶⁶

Zima byla na přelomu let 1932 a 1933 velmi krutá a poničila střešní krytinu kostela. Proto byla svolána komise na Okresní úřad v Semilech pro obec Tatobity a obce jí přiřazené, aby proběhlo jednání o opravě chrámu. Okresní komisař dal pokyn, aby obce zaplatily dohromady částku 5 400 Kč. Bohužel nekatoličtí starostové z Volavce a Žlábku do uloženého termínu k 30. 1. 1933 danou částku nezaplatili. Po jarním tání byla situace tak kritická, že byl pro lid uzavřen hřbitov. V tu chvíli se nabídl sám farář Šumbera, že obnos za obce zaplatí z vlastních financí.²⁶⁷ Jeho nabídka však byla zamítnuta.²⁶⁸ Rekonstrukce kostela musela počat až do roku 1935. Tehdy opravy prováděl Ing. Salač z Turnova. Finance na ni vzrostly až na 22 400 Kč. Byla položena nová azbestová střecha, kostel nově omítnut a fasády natřeny.²⁶⁹

Dne 5. října 1940 nastoupil na tatobitskou faru jako administrátor Stanislav Rozkopal kaplan ze Mšena u Mělníka. Zdejší farář Augustin Šumbera odjel do nově rekonstruované fary v Rovensku pod Troskami. Nový administrátor Rozkopal sloužil v Tatobitech pouhé dva roky, ale jednalo se o léta velmi těžká, válečná. Vánoční půlnoční mše musely být slouženy při zatemněných oknech. Církevní svátky v týdnu byly po dobu války prohlášeny za pracovní dny. Průvod Božího těla byl prohlášen také za pracovní den, a proto se konal až v neděli. Odstraňovaly se kříže ze státních škol, uzavíraly se katolické školy a likvidoval se katolický tisk.²⁷⁰ „*Celkem bylo gestapem zatčeno a nacistickými vězeními, internacemi či koncentračními tábory prošlo téměř 500 českých katolických kněží, z nichž se nevrátilo nebo na následky vězení krátce po svém návratu domů zemřelo*

²⁶⁵ *Svatováclavské oslavy v Tatobitech.* In: České listy: list české strany křesťansko-sociální pro oblast organizačního komitétu litoměřického. Mladá Boleslav: Politické a tiskové družstvo křesťansko-sociální, z 25. 10. 1929, č. 41.

²⁶⁶ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 142.

²⁶⁷ SOKA Semily, fond MNV Tatobity, pozn. 6, č. 598, s. 59.

²⁶⁸ Důvod není ve farní kronice uveden.

²⁶⁹ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 147.

²⁷⁰ MALÝ, Radomír, pozn. 159, s. 260.

asi 76.“²⁷¹ Podmínky se zhoršily po 27. květnu 1942, kdy byl v Praze spáchán atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.²⁷² V té době byl vyhlášen výjimečný civilní stav, kdy se procesí musela odbyvat pouze v kostele, nekonal se pohřební konduky, ale pouze obřad v domě, v kostele a na hřbitově.²⁷³

Farář Rozkopal chtěl alespoň nějakým způsobem zlepšit atmosféru v těchto chmurných letech, a proto vyzval osadníky ke sbírce na nové jesličky, protože staré byly již sešlé a pouze papírové. Na Štědrý den roku 1941 dovezl Josef Čtvrtečka do betléma figury od firmy Bohumila Beka z Kutné Hory. Bohužel však nemohly být celé jesličky ukázány již na Vánoce, protože podstavec a pozadí byly doručeny do chrámu až na sv. Štěpána. Celé jesličky byly dokončeny až v roce 1942. Stály 15 000 K. „*Opravdu dílo nádherné, bude krásnou ozdobou našeho kostelíčka. Již o Vánocích, ačkoliv neúplné přitahovaly věřící.*“²⁷⁴ Na pozadí je namalováno panorama Českého ráje. Zleva: Trosky, Hrubá Skála, Valdštejn, Volavec, Tatobity, část Žlábků, Kozákov a Tisíciletá lípa. Na financování se podíleli občané Tatobit a blízkých obcí.²⁷⁵ Tváře těch nejštedřejších jsou jakoby obtištěny ve figurách. Jedná se v případě tří králů o kapitána Rösslera a bratry Charouskovy, pastýřky jsou slečna Charousková a paní Rösslerová, klečící pastýř nese podobu zdejšího administrátora Stanislava Rozkopala a pastýř se psem je bývalý farář Augustin Šumbera.²⁷⁶

Administrátor Stanislav Rozkopal na podzim odešel plnit své služby do Mcel u Nymburka a 1. listopadu 1942 přišel do tatobitské farnosti nový administrátor František

²⁷¹ VAŠKO, Václav, pozn. 223, s. 22.

²⁷² PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA (red.), pozn. 90, s. 353.

²⁷³ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 149.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 151.

²⁷⁵ Byli to:

- Pan kapitán Rössler a slečna Emilie Charousková darovali 5 500 K.
- Paní Wolbrapová z Turnova darovala 500 K.
- Skupina katolické mládeže Tatobity darovala 500 K.
- Pan Mazánek z Lestkova daroval 300 K.
- Pan Josef Hejduk z Turnova daroval 300 K.
- Rodina Dědinova z Tatobit darovala 100 K.
- Českomoravská záložna v Tatobitech přispěla 500 K.
- Paní Marie Hejduková z Lestkova darovala 150 K.
- Lidová strana přispěla 960 K.
- Pan Kněbort z Lestkova 100 K.
- Paní Lacinová z Tatobit darovala 100 K.
- František Hejduk z Lestkova daroval 100 K.

Ostatní byli drobní dárci, kteří finance věnovali ve sbírce.

²⁷⁶ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 151.

Půlpán. Tento kněz také sloužil v Tatobitech dva roky a velmi kritizoval morálku tatobitského obyvatelstva. „*Tatobity žijí ode dne ke dni, neboť co zde lidé vydělají stačí utratit, o což se starají podniky, které k tomuto účelu jsou zde zřízeny.*“²⁷⁷ Kritizuje kino u Studničků, které je vždy plně obsazeno. Administrátorovi vadí, že je kostel sice hojně navštěvován, ale účast se nikdy nevyrovná té, která je na divadelních představeních.²⁷⁸ V kulturních zařízeních viděl nástroj úpadku morálky. Nelíbila se mu ani československá církev, která pořádala v kostele jednou za měsíc mše. Administrátoru Půlpánovi se téměř nic nelíbilo. Lidé sice přispívali do sbírek, ale podle administrátora je to proto, že peněz je hodně a není si za ně co koupit. Kapitán Rössler daroval v roce 1943 kostelu obrázek, který sice nebyl cenný, ale měl sloužit k výzdobě kostela. A reakce administrátora Půlpána: „*Kéž by kostel dostal něco, co jest cenného a skutečně pěkného, aby nemusel přijímatí to, co se někomu nelíbí, a nehodí a pak si to myslí, kdoví jak tím kostelu prospěl.*“²⁷⁹

5.3.3 Farnost od konce druhé světové války do počátku 21. století

Po skončení války a nástupu komunistů k moci se postavení katolické církve vůbec nezlepšilo.²⁸⁰ Byly likvidovány řeholní řády, katolické školy²⁸¹ a tisk. Jednalo se o záměrné a jednoznačné mocenské odstranění církve.²⁸² „*Komunistická vláda vyhlásila zvláštní zákony, které vázaly výkon duchovenského povolání na tzv. státní souhlas.*“²⁸³ Ten byl zásadně odepírán kněžím, kteří projeví poněkud více náboženské horlivosti.²⁸⁴ Velké množství farářů se tak ocitlo v internačních táborech a vězeních.

Běžné katolické obyvatelstvo nesmělo zastávat vedoucí místa ani vykonávat povolání učitele. Výchova dětí se měla vést v ateistickém duchu s příklonem ke státní ideologii. Čeští a moravští biskupové byli uvězněni, internováni, jelikož nechtěli podepsat

²⁷⁷ Tamtéž, s. 153.

²⁷⁸ Jedná se o velmi naivní představu s příklonem k tomu, že v obci nebyli všichni občané katolíky, ale také dalšího vyznání (např. československého).

²⁷⁹ Tamtéž, s. 155.

²⁸⁰ Československá biskupská konference odmítla v březnu 1948 uznat legalitu poúnorového režimu. Srov. BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7, s. 21.

²⁸¹ Na počátku školního roku 1949–1950 nebyla otevřena již ani jedna církevní škola. In: BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. Brno, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7, s. 23.

²⁸² Tamtéž, s. 17.

²⁸³ Státní souhlas byl obsažen v § 7 v zákoně č. 217/1949 Sb., ze dne 14. 10. 1949, kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní.

²⁸⁴ MALÝ, Radomír, pozn. 159, s. 267.

oktrojované státní zákony, které ponižovaly církev.²⁸⁵ I na toto dění reagoval papež Jan XXIII. ve své encyklice „Ad Petri cathedram“, kde ostře odsuzoval pronásledování věřících v komunistických státech. Z toho důvodu byla ve východním bloku encyklika zakázána a za její šíření následoval trest ve formě vězení.²⁸⁶

V Tatobitech byla po dobu čtyř let farnost pouze administrována. Změna přišla až 1. dubna 1944 s novým farářem Františkem Malým. Vysvěcen na kněze byl v roce 1938 v Litoměřicích. František Malý zastával funkce kaplana v Libochovicích a od roku 1940 v Týně – Rovensku. Především administrátor Půlpán vytvořil petici, aby směl zůstat na tatobitské faře. Podepsalo ji 32 občanů, kteří se zapřísáhli, že pokud kněz Půlpán odejde, vystoupí z církve. I přes toto vydírání nastoupil na uvolněnou faru v Tatobitech František Malý a nikdo kvůli němu z církve nevystoupil.²⁸⁷

Nový farář byl do zdejšího kostela dosazen na svátek sv. Vojtěcha, 23. dubna 1944. „*U oltáře se sešli tři faráři tatobští, totiž dp. Eduard Richta, dp. Augustin Šumbera (osobní děkan a farář v Týně-Rovensku) a nově instalovaný farář František Malý.*“²⁸⁸ Po své instalaci se rozhodl farář obměnit paramenta. V roce 1946 nakoupil z kostelních sbírek černé mešní roucho z hedvábného brokátu vyšívané stříbrem a zelené mešní roucho z damašku. Následujícího roku nakoupil také nová paramenta zahrnující: červené hedvábné antependium s nápisem *sv. Vavřinci oroduj za nás*, mešní červené roucho ručně vyšívané s obrázkem sv. Vavřince²⁸⁹, čtyři ministrantské lněné rochety a čtyři ministrantské birety.²⁹⁰

Již 1. září 1946 byl ustanoven František Malý farářem v Libuni, kde se uvolnila fara po zemřelém Josefu Černém. Protože litoměřická diecéze neměla dostatek kněží, zůstala tatobitská farnost neobsazená a duchovní správa setrvala v rukou Františka Malého, nyní pouze jako administrátora. Kněz Malý dojížděl do Tatobit každou neděli a na zasvěcený svátek. Vyučoval náboženství na školách v Tatobitech, Žlábkou, Lestkově i Volavci. Části obyvatel se toto rozhodnutí nelíbilo a stěžovali si. Jedním z důvodů byla i výměna dopolední mše za odpolední, protože trasa z Libuně do Tatobit je dlouhá 14 km a František

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 272.

²⁸⁷ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 156.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 156.

²⁸⁹ Toto mešní roucho je dodnes mezi paramenty v kostele sv. Vavřince v Tatobitech.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 160.

Malý nestíhal odsloužit dvě mše za dopoledne. Farníkům se to však nelíbilo, a proto byla mše svatá ponechána dopoledne na 11. hodinu.²⁹¹

V červenci 1947 byla pronajata část farní budovy (kuchyň, dva pokoje a spíž) vrchnímu strážmistru Sboru národní bezpečnosti, Josefu Suchardovi. Farář Malý si ponechal pouze kancelář a sál. Druhá část fary byla pronajata již za administrátora Rozkopala poštmistru Vladimíru Šourkovi. Ten si ji podržel i nadále. Josef Sucharda platil ročně z bytu částku 1 200 Kč a ze zahrady 300 Kč a V. Šourek platil ročně 480 Kč. V roce 1947 stát zrušil veškeré patronáty, kostelům byly zabráný všechny pozemky a zbyl jim pouze jeden hektar. Ke konci listopadu roku 1949 proběhla rekonstrukce hřbitova. Projekty navrhnul Jaroslav Drahoňovský. Jelikož starý hřbitov byl již přeplněn, obec zakoupila nový pozemek od Miroslava Čepelíka ve výměře 1 189 m² za 17 835 Kčs.²⁹²

Poslední významnou událostí, které se zúčastnil zdejší administrátor František Malý, bylo přivezení lebky sv. Vojtěcha při tamější pouti, 11. srpna 1947, v jubilejním svatovojtěšském roce,²⁹³ kdy ostatky sv. Vojtěcha cestovaly v doprovodu kněží po celé republice. „*V Tatobitech se zdržel průvod s ostatky sv. Vojtěcha asi 20 minut, odtud jeli pak do Turnova.*“²⁹⁴

Místní akční výbor Národní fronty v Tatobitech podal roku 1948 žádost církevní komisi při Krajském a ústředním akčním výboru Národní fronty v Liberci a v Praze ohledně výměny kněze Františka Malého, „*který si dovolil veřejně kritisovati vymoženosti vládního nařízení ve věci konfiskace církevního majetku, což označil za svatokrádež. Jeho jednání mělo za účinek, jak dopadly volby v Tatobitech, Lestkově, Volavci a Libuni, také rozeštvával mládež založením nového Junáka atd.*“²⁹⁵ V roce 1950 proběhla reorganizace MNV, protože se projevil neshody v jeho vedení. Byli odvoláni hlavní představitelé. František Malý byl 13. září 1950 ráno odsunut²⁹⁶ spolu s Bohumilem Pikorou a držkovským děkanem Vilémem Raabem do internačního tábora v Želivi.²⁹⁷

²⁹¹ Tamtéž, s. 159.

²⁹² SOKA Semily, fond MNV Tatobity, pozn. 6, č. 598. s. 120.

²⁹³ VAŠKO, Václav, pozn. 223, s. 194.

²⁹⁴ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 159.

²⁹⁵ Naše Tatobity, pozn. 19, s. 100.

²⁹⁶ Nejsilnějším nástrojem komunistické moci k podrobení katolické církve byla internace kněží. První vlna internací řeckokatolických kněží proběhla na jaře 1950, kdy byli svezeni mimo jiné také do internačních

Dne 1. září 1950²⁹⁸ byl dán do penze bývalý tatobitský farář Eduard Richta.²⁹⁹ Po 24letém působení v Turnově byl uznán vládou jako politicky nespolehlivý. Eduard Richta se musel někam vystěhovat, ale v Turnově mu byt nedali, protože byty byly pouze pro dělníky. Naštěstí strážmistr Sucharda odjel na Slovensko, a tak se Eduard Richta přestěhoval na tatobitskou faru. Část občanů z Tatobit byla proti a stěžovala si (na pobyt faráře Richty na faře) na ONV v Semilech, ale ničeho nedosáhla. Na původní Richtovo místo byl dosazen Augustin Šumbera.³⁰⁰

Za již druhého vedení tatobitské farnosti se faráři Richtovi podařilo získat obraz sv. Václava. Malba byla původně vytvořena na památku Václava Mazánka a roku 1840 ji umístili na jabloň, u které V. Mazánek zemřel. Když byla ke konci 19. století jabloň pokácena, obraz pověsili na dveře Mazákovy usedlosti. V roce 1951 se manželé Kubičkoví, kteří tento dům vlastnili, rozhodli, že obraz věnují kostelu sv. Vavřince. Na svátek sv. Václava byl obraz vysvěcen a vystaven pod misijním křížem.³⁰¹

Veškeré církevní slavnosti musely být podle nařízení správního úřadu v Semilech konány pouze v blízkosti kostela. Tak i slavnost vzkříšení či oslavy Božího těla a průvod Nejsvětější Trojice byly prováděny pouze v kostele. Do Tatobit pravidelně přijížděl při různých církevních událostech pěvecký sbor z Turnova. Nové „pořádky“ po únorových změnách roku 1948 se ukázaly i v roce 1955. V rámci akce úprav a zvelebování měst a obcí byla přeložena národní směna³⁰² na Květnou neděli.³⁰³ Na církevním dění se to projevilo tak, že mše musely skončit 27. března do 10 hodin. Litoměřický biskup poté nařídil následující neděli 3. dubna, aby lidé zachovávali nedělní klid. Podobný ústupek musela

táborů v Podolínci a Hlohovci. Druhá vlna internací římskokatolických kněží byla vykonána začátkem září a třetí v prosinci. Umisťování byli většinou v Želivi, kde se počet kněží pohyboval kolem 150 mužů.

²⁹⁷ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 162.

²⁹⁸ Rok 1950 byl pro katolickou církev velmi nepříjemný. S novým zákonem pro občany vstoupila v platnost povinnost uzavřít nejprve občanský sňatek a až poté církevní. K 1. lednu veškeré matriky převzaly národní výbory z církevního dohledu. Byl vyhlášen zákaz řeckokatolické církve a nadále probíhala likvidace mužských řeholí jejichž členové z větší části museli nastoupit do nových Pomocných technických praporů. Došlo k přerušení styků s Vatikánem. In: BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ, pozn. 280, s. 39.

²⁹⁹ NA Praha, Státní úřad pro věci církevní, Inv. č. 103.

³⁰⁰ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 162.

³⁰¹ V době bádání autorky práce byl obraz sv. Václava uschován za hlavním oltářem.

³⁰² K národním směnám VAŠKO, Václav, pozn. 223 s. 120–122.

³⁰³ Problémy se svátky řešila katolická církev již v roce 1946, kdy protestovala proti zrušení některých církevních svátků. Vláda nakonec svátky ponechala, avšak ve třetím paragrafu bylo zmíněno, že pracovní volno může být zrušeno z hospodářských důvodů, tak jako se stalo na Květnou neděli roku 1955. Srov. Tamtéž, s. 120.

udělat církev i na 1. máje, který v roce 1955 připadal na neděli. V tomto případě bohoslužby nesměly zasahovat do prvomájových oslav.³⁰⁴ Následujícího roku byly poutové oslavy přesunuty z neděle na pondělí na přání vikáře Ignáce Zimmerhackla z důvodu nenarušení plynulosti pracovní doby. Také v srpnu 1956 byly přesunuty nedělní bohoslužby do ranních a večerních hodin, aby se lidé mohli věnovat žním.³⁰⁵

Jelikož byl Eduard Richta již v penzi, nemohl vyučovat náboženství ve škole. Kvůli tomu docházel do školy na Žlábek a do Tatobit administrátor Rudolf Šustr ze Semil a do Lestkova kaplan z Turnova. V roce 1957 dostal zdejší farář mrtvici a správu za něj vykonával Rudolf Šustr.³⁰⁶ Farář Richta se uzdravil, ale administrátorem v Tatobitech se stal Alfréd Kostka, který zde působil až do roku 1968. Ten byl již oficiálním administrátorem *excurrento*.³⁰⁷

Kněze Kostku vystřídal v roce 1968 farář Jan Kusý. Tento duchovní původem z Moravy nechal v letech 1971–1973 kostel opravit při příležitosti zdislavského jubilejního roku.³⁰⁸ V celém kostele byla provedena nová elektroinstalace podle návrhu faráře Josefa Žemličky z Lomnice nad Popelkou. Světlo bylo instalováno do lucerny věže a do zvonice zaveden třífázový proud, který sloužil spolu s novým elektromotorem k automatickému pohánění zvonů. Světla byla pořízena i pod obrazy Křížové cesty. Celou elektroinstalaci vyhotovil zdarma František Stříbrný z Tatobit.

V tomtéž roce byly z kostelů v severočeském pohraničí původně určených k demolici kvůli těžbě uhlí odvezeny různé předměty. Do Tatobit se dostalo velké množství inventáře z kostela ze Všestud (obec leží 25 km od Mělníka). Jednalo se o dřevěné sochy světců a to: sv. Petr, sv. Pavel, sv. Mikuláš, sv. Jan Nepomucký, sv. Gabriel, sv. Michael, sv. Josef, velký kříž s Kristem (kříž byl velmi poškozený, opravil jej František Stříbrný a lidový řezbář z Komárova), blahoslovená Anežka Česká, sv. Alžběta, sedící Panna Marie Sedmibolestná, Panna Marie Lurdská a Boží hrob. Dále kostel získal sochu korunované Panny Marie s děťátkem dovezenou ze Šluknova. Obrazy Nejsvětější Srdce Ježíšovo

³⁰⁴ SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 6, kart. korespondence.

³⁰⁵ NA Praha, státní úřad pro věci církevní, pozn. 299.

³⁰⁶ SOKA Semily, Pamětnice chrámu Páně a lokálie Tatobské, pozn. 4, s. 170.

³⁰⁷ Duchovní správce, který má na starosti více far.

³⁰⁸ Roku 1970 vydal litoměřický biskup Štěpán Trochta pastýřský list, ve kterém seznámil věřící s novým jubilejním rokem sv. Zdislavy z Lemberka, patronky a ochránkyně severních Čech.

a Nejsvětější Srdce Panny Marie (dnes umístěné vedle varhan) byly přivezeny z Lánova u Vrchlabí.³⁰⁹

Z Novosedlic u Duchcova bylo dovezeno čtrnáct obrazů Křížové cesty.³¹⁰ Jedná se o kopie originálů malované olejem na plátno podle německého mistra v drážďanské galerii. Vyměněny byly také lavice. Ze Všestud byly dovezeny barokní vyřezávané lavice. Z původních byla opravena podlaha na farní půdě. O tuto výměnu a opravy se postaral tesař Zajíc z Kotelska, Josef Cimbál ze Záhumení a Josef Vávra starší z Tatobit.

Kvůli těmto novým darům byly zlikvidovány dva boční oltáře Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého, aby se získalo více prostoru. Zároveň byl zrušen postranní oltář darovaný rodinou Rösslerovou. Část z něho byla umístěna pod kruchtou, aby nepřekážela novým řadám lavic. „*Původní socha Krista od rodiny Rösslerových bude v zaskleném výklenku zvenčí kostela nad hlavním vchodem.*“³¹¹ Obrazy z původních bočních oltářů se ocitly ve farní kanceláři stejně jako staré obrazy sv. Václava a sv. Antonína. Malby staré Křížové cesty uložili na farní půdu.³¹² V rámci úprav doporučených druhým vatikánským koncilem byla chórová mřížka (dělicí hlavní loď od kněžiště) odstraněna. Naopak byla pořízena nová umělecky kovaná mříž pod kruchtou. Kovářské práce provedl mistr Kovanda ze Semil a náklady hradil ONV v Semilech.

V roce 1972 se rozhodl farář Kusý pro druhou etapu renovace kostela, která se týkala exteriéru. Proběhla oprava věže a pokládka nové střešní krytiny. Vyspravena byla také fasáda a do zaskleného výklenku nad vchodem vložena socha Krista od rodiny Rösslerových. Do postranní niky směrem k silnici byl uschován krucifix dovezený ze Všestud. Státní příspěvek na opravy činil 95 000 Kčs. Na většině oprav se však podíleli samotní občané z Tatobit a přidružených obcí. Nejen svou prací, ale také finančními příspěvky. Záznamy o opravě byly sepsány a vloženy spolu s novinovými tisky té doby a starými mincemi do makovice na špici věže pro budoucí generace.³¹³

³⁰⁹ SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 6, kart. korespondence.

³¹⁰ Pro kostel v Novosedlicích byly pořízeny nové obrazy Křížové cesty. Převoz se konal 24. května 1971.

³¹¹ Tamtéž.

³¹² Nové inventární přírůstky potvrzuje seznam inventárních předmětů pořízený roku 1974. Tamtéž.

³¹³ Tamtéž.

V roce 1977 po opravách kostela byl farář Kusý opakovaně postižen mozkovou příhodou, a proto odešel do Košátek u Mladé Boleslavi do domova důchodců. Novým farářem se stal v roce 1977 František Vítek.³¹⁴ Byl to třetí tatobitský kněz vězněný za své politické smýšlení. Před ním to byli František Malý a Jan Kusý. Duchovní František Vítek spolupracoval se StB³¹⁵ v období let 1982–1985 pod krycím jménem Richard. Avšak poznámka k jeho osobě uvádí, že úkony dělá pod tlakem a není na něj spolehnutí.³¹⁶ Jeho osobní spis byl skartován.³¹⁷

Dne 24. května 1990 byla odhalena pamětní deska Antonína Marka a umístěna na budově fary.³¹⁸ V počátcích 90. let byly zaznamenány četnější krádeže v tatobitském kostele. „*V noci ze 17. na 18. dubna [1990] se vloupali do kostela tři zloději z Kamenického Šenova a ukradli dva kalichy a dřevěnou sošku.*“³¹⁹ O rok později (1991) byly ukradeny dřevěné sošky sv. Jakuba, sv. Barbory a sv. Kateřiny.

František Vítek působil v Tatobitech až do roku 1991, kdy byl vystřídán vikářem z Turnova, Klementem Ruislerem. Ten setrval ve zdejší farnosti až do své smrti v roce 2003. Jeho pohřeb se konal v Tatobitech 15. září 2003, ale ostatky byly odvezeny na rodné Slovensko.³²⁰ Od roku 2003 do dnešních dní působí jako administrátor v Tatobitech Jaroslav Gajdošík.³²¹

Nejvýznamnější událostí 20. století v dějinách katolické církve byl Druhý vatikánský koncil³²² svolaný Janem XXIII. z roku 1962. Na koncil se sjelo na tři tisíce biskupů z celého světa. Mnohem menší zastoupení bylo z východního bloku. Z Československa vycestovalo pouze pět: kardinál Josef Beran, olomoucký biskup František Tomášek a slovenští biskupové Eduard Nécsey, Róbert Pobožný a Ambróz Lázik.

³¹⁴ Tamtéž.

³¹⁵ Státní bezpečnost se snažila ovládnout církev všemi prostředky. Nejvíce po nástupu nového papeže Jana Pavla II. v roce 1978. Mnoho podpisů pro spolupráci se StB však bylo vynucených výhrůzkami, a tudíž komunikace ztrácela svůj původní smysl. Nejspíše právě tímto případem byl i farář František Vítek. Srov. BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ, pozn. 280, s. 145.

³¹⁶ Archiv bezpečnostních složek Praha, svazek č. 10442/112 a svazek č. OB-1954 MV.

³¹⁷ Archiv bezpečnostních složek Praha, fond TS/MV, sign. TS-967234 MV.

³¹⁸ Naše Tatobity, pozn. 19, s. 126.

³¹⁹ Tamtéž, s. 127.

³²⁰ Informace získala autorka diplomní práce od pamětníka Josefa Prokúška z Lestkova.

³²¹ <http://katalog.dltm.cz/web/farnosti/1645>.

³²² Více v PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil 1962–1965. Příprava, průběh a odkaz*, Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-194-6.

Čína, SSSR, Bulharsko, Kuba a Severní Vietnam nevyslaly své zástupce vůbec.³²³ Během zasedání zemřel Jan XXIII. a vystřídal jej nový papež Pavel VI. Koncil byl ukončen v roce 1965 a začala probíhat z něj vyplývající liturgická reforma. Do mší se zaváděl v plném rozsahu národní jazyk, avšak latinská mše mohla být nadále používána.³²⁴

Druhým významným krokem byl nástup sekularizace v sedmdesátých letech. Kostely se vyprázdnily a lidé začali vystupovat z církve. „Častou příčinou je i zesvětštění liturgie, kdy mnozí duchovní si vytvářejí „svou“ mši, připomínající spíše politickou schůzi než bohoslužbu.“³²⁵ Lidé přestali rozlišovat mezi životem světským a duchovním. S tím je spojena i desakralizace společnosti, kdy mizely z širokého prostředí předměty spojené s církví, a tzv. privatizace náboženství, kdy víra ustupuje z každodenního veřejného života.³²⁶

Nejen duchovní, ale i běžní lidé, kteří praktikovali katolickou praxi a byli laiky, se dostávali do různých problémů spojených se svou vírou. Lidé se s tímto problémem vyrovnali po své. Velmi obvyklé bylo vykonání důležitých církevních obřadů – křtu, svatby, v jiném sousedním městě, protože zde nebyli známí, a tudíž nemohli být dobře rozpoznáni a perzekuováni. Jiní se stáhli do ústraní a projevovali víru pouze soukromě. „Snaha neuškodit v budoucí životní dráze svým dětem vedla k tomu, že se vyprazdňovaly třídy při výuce náboženství a že kolem oltáře stálo méně a méně malých ministrantů.“³²⁷ V Československu toho času existovala jedna profese, která se přímo zaměřovala na výchovu budoucích nevěřících – učitelé. Student, který veřejně praktikoval víru, či chodil na hodiny náboženství, nebyl přijat na pedagogickou fakultu. Tím se zajistil ateistický proces vzdělávání.³²⁸

³²³ MALÝ, Radomír, pozn. 159, s. 272.

³²⁴ Tamtéž, s. 273.

³²⁵ Tamtéž, s. 274.

³²⁶ BALÍK, Stanislav a Jirí HANUŠ, pozn. 280, s. 215.

³²⁷ Tamtéž, s. 212.

³²⁸ Tamtéž, s. 213.

6 Současný náhled na církevní život v obci

Církevní život v Tatobitech je bezesporu ovlivněn tím, jak nyní vypadají jednotlivé zdejší církevní památky. V roce 2001 byl kostel sv. Vavřince opravován. Rekonstrukce probíhala od 2. dubna do 3. listopadu a celkové náklady činily 2 695 009 Kč.³²⁹ Největší částkou přispěla nadace B. J. Horáčka, a to 2 241 968 Kč. Na zbytku částky se podílely Farnost Tatobity, Obecní úřad Tatobity a Okresní úřad v Semilech.³³⁰ Při čišťení obrazů a soch vypomáhali Helena Otrubová, Jiří Bareš a skauti. Na rekonstrukci hlavního oltáře vypomáhal truhlář Miloš Třešňák. I při této generální opravě se sloužily mše svaté.³³¹ Ostatní drobné církevní památky jsou také v dobrém stavu, jelikož se o ně stará Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Liberci.

Kostel není nyní již tak hojně navštěvován jako v dobách minulých. Je to způsobeno stylem života, ale také náhledem většiny Čechů na katolickou církev jakožto na instituci, se kterou se nechtějí ztotožnit. Zajímavostí je, že kostel sv. Vavřince v Tatobitech navštěvují mnohem více lidé z Lestkova (část obce Radostná pod Kozákovem, cca 1,5 km západně od tatobitského kostela), kteří vlastní svatostánek nemají. Bohoslužby se v tomto kostele slouží každou neděli od 10 hodin.³³² Větší množství lidí chodí do tatobitského kostela pouze na vánoční půlnoční mši. Při té příležitosti mohou lidé vidět betlém (Příloha č. 70) z roku 1942 a jsou na něj pyšní.³³³

I přesto je však kostel využíván, a to především jako kulturní centrum. Pořádají se zde koncerty a různé akce podobného typu. Za zmínku stojí určitě Noc kostelů, která se v kostele sv. Vavřince opakuje již několik let. Vždy při této příležitosti je kostel plný zájemců. Program se skládá z hudební ukázky, čtení z bible a vyprávění z historie. Například 10. června 2016 zazněly na této akci skladby Johanna Sebastiana Bacha, Antonia Vivaldiho, Jana Truhláře a Antonína Dvořáka. O historii kostela se zmínil Ing. Pravoslav

³²⁹ SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 6, kart. Korespondence, Rozpočty 1982–1990.

³³⁰ Informace získala autorka diplomní práce od pamětníka Josefa Prokūpka z Lestkova.

³³¹ SOKA Semily, fond FÚ Tatobity, pozn. 6, Kniha oprav Tatobity.

³³² Potvrzeno autorce diplomní práce farářem Jaroslavem Gajdošíkem v elektronické zprávě dne 3. 8. 2017.

³³³ Informace získala autorka diplomní práce z rozhovoru s pamětníkem Ing. Pravoslavem Valným.

Valný a biblické texty přednesl Petr Pešek. Program byl ukončen verši Františka Hrubína.³³⁴

V Tatobitech se do dnešních dnů zachovala také tradice slavení poutí. Svatovavřínecká pouť na počátku srpna je oblíbená, i když už její původní význam dnešním lidem uniká. Během této pouti se v Tatobitech odehrává světská pout'ová zábava s živou hudbou. Samotné prohlídky kostela v Tatobitech neprobíhají, ale chrám je součástí naučné stezky malíře Jana Dědiny. Tato stezka vede nejen kolem kostela, ale také kolem kapličky se sochou sv. Václava, památného kříže, Nerudova kříže a sochy Panny Marie Immaculaty.³³⁵ Na vytvoření této naučné trasy se podílely tatobitský občanský spolek Dědina. Stezka byla otevřena 8. května 2008.³³⁶

Církevní slavnostní události v kostele probíhají pouze poskrovnu. Pohřby do země již nejsou tak četné, jak bývaly. Často se však stává, že proběhne obřad v kostele, ale tělo je odvezeno ke kremaci. Již se téměř nezvoní zvonem „umíráčkem“ z malé věže. Ubylo také svateb a křtů.³³⁷ Avšak do dnešních dnů jezdí do svatostánku biřmovat litoměřický biskup Mgr. Jan Baxant.

Jako zajímavost bych zde ráda uvedla „spolek kostelníků“. Jedná se o společenství lidí, kteří se pravidelně scházejí každou neděli v místním hostinci U Studničku. V dřívějších dobách, když byl kostel více navštěvovaný, vždy po nedělní mši se sešli lidé, tzv. „kostelníci“, v tomto hostinci a popovídali si o tom, co probíral pan farář při bohoslužbě. Dnes tito lidé již do kostela nechodí, ale označení „kostelníci“ jim zůstalo. Mají zhotoveny vlastní stanovy a každý člen má svou průkazku. Předsedou je ten, kdo přijde jako první. V průběhu posezení se nehádají, nebaví se o politice, ale naopak se věnují historii. Speciální pravidla mají i pro období, kdy jeden z členů zemře. Počet členů se pohybuje v rozmezí 7 až 12 lidmi a nejedná se pouze o občany a občanky z Tatobit. Mezi „kostelníky“ patří například i akademický malíř z Turnova Václav Žatečka či herec Václav

³³⁴ <https://www.nockostelu.cz/?pg=programdetail&IdProgram=53480>

³³⁵ <http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/14687-stezka-malire-jana-dediny.html>

³³⁶ <http://www.dedina.e-obec.cz/index.php>

³³⁷ Souvisí to jistě i s úbytkem stálých obyvatel obce.

Knop. Tento spolek pořádá i zájezdy. Jedním z nich byla návštěva kostela sv. Vavřince a sv. Zdislavy v Jablonném v Podještědí.³³⁸

Jak je na výše zmíněných příkladech vidět, kostel sv. Vavřince pozměnil v myslích obyvatel Tatobit svou úlohu. Už to není pouze místo určené církevním slavnostem, ale spíše se využívá ke kulturním událostem. Není náhodou, že Naučná stezka malíře Dědiny (Příloha č. 72) vede kolem většiny církevních tatobitských památek. I na tom je vidět, že tatobitští občané si cení a váží těchto památek a pečují o ně. Podle mého názoru stojí za povšimnutí i samotný neformální spolek „kostelníků“, jelikož se odkazuje přímo ke kostelu sv. Vavřince. Ač již „kostelníci“ nechodí pravidelně na mše, název a pointa „setkávání lidí“ v této skupině zůstaly.

³³⁸ Informace jsem získala z rozhovoru s pamětníkem Ing. Pravoslavem Valným.

7 Závěr

Stěžejním cílem mé diplomní práce bylo zachytit církevní dějiny obce Tatobity. V nejstarší historii obce se měnila v Tatobitech vrchnost a s jejím příklonem k víře se proměňovalo i náboženské smýšlení tamějších osadníků. V první polovině 18. století byla místní dřevěná kaplička stržena a nahrazena novým kamenným kostelem zasvěceným sv. Vavřinci, patronu knihovníků, koželuhů a kuchařů. Až roku 1787 byl do tatobitské lokálie dosazen první kněz Řehoř Růžička. Po něm se v Tatobitech vystřídalo dalších deset kněží, mezi nimiž byl například Antonín Marek. Dalším významným knězem, který v Tatobitech pobýval, byl Michal Preisler, který zde působil v letech 1838–1875. I díky němu byla tatobitská lokálie povýšena roku 1858 na farnost. V první polovině 20. století se vliv katolické církve omezil s nástupem Československé republiky. Souvisí to se vznikem československé církve husitské, která se měla etablovat jako národní. S touto skupinou věřících byly v tatobitském kostele problémy, když se snažili ovládnout kostel pro své bohoslužby. Druhá polovina 20. století je ovlivněna komunistickým režimem, který se snažil mocensky zlikvidovat církev. Místní faráři byli odsouzeni a odvezeni do internačních táborů, například František Malý byl v Želivi. Zároveň ale v 70. letech byl kostel obohacen o nové sochy převezené ze zrušených kostelů v Novosedlicích a Věstudech. Tyto předměty se dodnes nacházejí v tatobitském kostele.

V průběhu dvou staletí se v tatobitském kostele vystřídalo velké množství farářů, kteří měli na dění v kostele a v obci přímý vliv. Náboženství hrálo v životě člověka vždy velkou roli, neobsahovalo pouze církevní poučky, ale také základní tradiční etické normy, zcela zásadní pro společnost. Každý nový kněz byl specifický a místní obyvatelé si na něj museli zvyknout. Ne vždy byli s farářem spokojeni (např. jako s Františkem Půlpánem působícím v Tatobitech v období druhé světové války). K pravidelným akcím, které prohlubovaly víru, patřily také různé poutě a procesí i v případě Tatobit se jedná o svatovavříneckou pout' a procesí na Vyskeř či horu Tábor.

Jako součást textu jsem uvedla i popis interiéru a exteriéru tatobitského kostela sv. Vavřince. Pro kostel není zpracován stavebně historický průzkum a kvůli tomu byl i tento popis komplikovanější. Myslím si, že se jedná o důležitou část, protože je v ní zahrnut veškerý inventář kostela a může posloužit jako soupis vnitřního vybavení.

Při svém bádání jsem byla velmi překvapena vstřícností a ochotou tatobitských občanů, kteří mi se všemi mými badatelskými problémy vždy rádi pomohli. Zajímavé a pro mne nové bylo i využití digitalizovaných knihoven zahraničních univerzit, kdy například v Harvardské knihovně jsem dohledala knihy českých autorů z počátku 20. století. (V ČR jsem tyto knihy našla pouze v Národní knihovně v Praze.) Při psaní práce mi dělalo obtíže čtení farní kroniky, protože se na ní podílelo velké množství farářů. O to více je však diplomní práce pochopitelnější a věrohodnější, jelikož se jedná o mikrohistorii jedné obce. Vystupují v ní lidé pod pravými jmény se svými osudy. Nejedná se o minulost, ve které vystupují anonymní skupiny lidí, o kterých se čtenář nic víc nedozví.

Z mé diplomní práce vyplývá i několik otevřených otázek, které jsem přenechala budoucímu bádání. Jedná se o přístup k rodinným kronikám, do kterých mi nebylo umožněno nahlédnout a porovnat je s farní a obecní kronikou. Dále jsem v žádných institucích, kde jsem bádała, nenašla dokumenty týkající se oprav kostela v roce 2006. Za povšimnutí stojí i farní stodola, kde podle pamětníka Ing. Pravoslava Valného mohou být ukryty umělecké předměty z kostela, které byly v 70. letech odsunuty. Bohužel jsem se k prozkoumání farní stodoly nedostala, jelikož obyvatelka fary nebyla naší spolupráci nakloněna. Další otázkou zůstává proměna vztahu tamějších farářů k nově dosazeným lidem na Národní výbor v druhé polovině 20. století.

Ve své práci jsem naznačila nejen otázky historické povahy. Otevírá se tu také možnost pro etnografy ohledně výzkumu kompaktního osídlení a proměn vztahů lidí k církvi. Zajímavé by bylo i sledování proměn vztahu tří autorit učitel – farář – starosta, kdy do dnešních dnů si svou pozici udržel pouze starosta. Popřípadě vztah tatobitských občanů k památce kostela, která ve skutečnosti kulturní památkou není. Jelikož se nevěnuji odborně dějinám hudby, tak jsem v práci dále nerozpracovávala materiál hudební povahy (ať už se jedná o tympány a basu uložené v místnosti za varhany, či o vztah místních farníků k intrádám).

Na počátku 21. století můžeme vidět, jak se proměnil vztah lidí k vnímání církevních objektů. V dřívějších dobách byl kostel místem, bez kterého si kdokoli nedokázal představit život. Odehrávaly se v něm všechny významné přechodové rituály jejich života – křest, svatba, pohřeb. Ve 20. století se toto vnímání posunulo a lidé začali

výše zmíněné obřady spojovat se světskými úřady (např. křest se posunul do Vítání občanů). My v dnešních dnech vnímáme církevní objekty spíše jako kulturní stavby určené k shromažďování lidí. Konají se v nich různé kulturní akce a na jejich původní význam si většina vzpomene pouze při vánočních svátcích. Ale stále tu jsou s námi a my jsme na ně nezanevřeli. A ani Tatobity nejsou výjimkou. V kostele sv. Vavřince se sice stále konají pravidelné bohoslužby, ale větší návštěvnost je při Noci kostelů. Ač v dnešní době kostel neslouží pouze církevním účelům, stále je místem, kde lidé sdílejí své zážitky, a to je velmi důležité!

8 Seznam pramenů a literatury

8.1 Prameny

8.1.1 Archivní prameny

- Archiv bezpečnostních složek Praha
- Archiv Biskupství litoměřického, Archiv far I
- Státní okresní archiv Písek, fond Farní úřad Čimelice
- Národní Archiv Praha, Desky zemské 54 B 9
- Národní archiv Praha, fond Státní památková správa 30
- Národní archiv Praha, fond Státní úřad pro věci církevní
- Státní okresní archiv Semily, fond FÚ Tatobity (1828–1956)
- Státní okresní archiv Semily, fond MNV Tatobity (1920–1972)
- Státní okresní archiv Semily, fond Sdružení katolické mládeže Tatobity (1938–1943)
- Státní okresní archiv Semily, fond Týben Lubor (1944–1950)

8.1.2 Vydané prameny

- DLASK, Josef. *Zápisky sedláka Josefa Dlaska: měl jsem nestálé štěstí.* (ed. Alžběta KULÍŠKOVÁ.). Turnov: Muzeum Českého ráje, 2015,
- MATOUŠEK, Petr. *Paměti města Rovenska.* Turnov: V. Kudrnáč, 1893.
- MIZERA, František. *Paměti města Semil a jeho okolí.* Praha: Nákladem města Semil a občanské záložny semilské, 1887.
- PAZDEROVÁ, Alena, (ed.). *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Boleslavsko.* 2., dopl. vyd. Praha: Národní archiv, 2005. 2 sv. ISBN 80-86712-28-1.
- PAŽOUT, Julius Augustin, (ed). *Jednání a dopisy konsistoře katolické a pod obojí. Nové řady díl I., Jednání a dopisy konsistoře pod obojí způsobou přijímajících a jiné listiny téže strany se týkající z let 1562–1570.* V Praze: Historický spolek, 1906.
- RYANTOVÁ, Marie, CHALUPA, Aleš a ČECHURA, Jaroslav, edd. *Berní rula. 8–9, Kraj Boleslavský.* Vyd. 1. V Praze: Státní ústřední archiv v Praze, 2001. ISBN 80-85475-79-0.

- ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Listář fary turnovské z let 1620–1696*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1910.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. *Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské: z let 1671–1725. Díl I., Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. Sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko*. Praha: Historický spolek, 1918. XII.
- TISCHER, František (ed). *Dopisy konsistoře podobojí z let 1610–1619. [sv. I., II., III]*. Praha: Historický spolek, 1917–1925. XII.

8.1.3 Staré tisky a rukopisy

- SCHALLER, Jaroslav. *Topographie des Königreichs Böhmens, IV*. Praha a Vídeň, 1790.
- SOMMER, J., G., *Das Königreich Böhmen II*. Praha 1834.
- WAHNER, J. A. ca 1833; 1840: *Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselben Gotteshäuser im Bunzlauer [Leitmeritzer; Saazer] Kreise*. Rkp. sign. B č. 337, Archiv Národního muzea v Praze.
- ZÍBRT, Čeněk. *Masopust z Koblíhovic a Bachus souzen a pochován: starodávné hry, kratochvíle a obřady masopustní*. Praha: F. Šimáček, 1910.

8.1.4 Restaurátorská dokumentace

- VOŠÁTKOVÁ, Pavla. *Restaurátorská zpráva Oltář sv. Vavřince*. 2001. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 281.
- *Tatobity (okr. SM)*. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 2768.
- VOŠÁTKOVÁ, Pavla. *Restaurátorská zpráva Panna Maria Immaculata v Tatobitech*. 2001. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 278.
- VOŠÁTKOVÁ, Pavla. *Restaurátorská zpráva Ukřižovaný na návsi v Tatobitech*. 2005. Interní tisk uložen v NPÚ, územní odborné pracoviště v Liberci. Sign. svazku: LB 280.

8.2 Odborná a regionální literatura

- BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.
- BĚLINA, Pavel, Jiří KAŠE, Jiří MIKULEC, Irena VESELÁ a Vít VLNAS. *Velké dějiny země Koruny české IX*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-105-4.
- BOROVIČKA Michael, Jiří KAŠE, Jan KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny země Koruny české XII. b*. Praha: Litomyšl, Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-293-8.
- DÜLMEN, Richard van. *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století)*. Praha: Argo, 2006. ISBN 80-7203-812-5.
- HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. 4. vyd. Praha: Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště středních Čech, 2011. ISBN 9-788086-516400.
- *Naše Tatobity*, Od minulosti k dnešku. Tatobity: Obec Tatobity, 2014.
- NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století: nej církevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?* Praha: Scriptorium, 2010. ISBN 978-80-87271-22-3.
- KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 1*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-004-4.
- KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-003-6.
- MACEK, Jaroslav. *Biskupství litoměřické: [biskupové a osudy litoměřické diecéze 1655-2005]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-978-6.
- MALÝ, Radomír. *Církevní dějiny*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-083-7.
- MAREK, Pavel. *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918–1924)*. Brno: Pontes pragenses (L. Marek), 2005. ISBN 80-86263-57-6.
- MAREK, Pavel. *Česká reformace 20. století? K zápasu Církve československé (husitské) o vizi moderního českého křesťanství v letech 1920–1924*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4830-5.
- PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA a kol. *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1544-8.

- PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic 5*. Praha: Libri, 2009. ISBN 80-7277-147-7.
- PETRÁŇ, Josef. *Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic*. Praha: NLN, 2011. ISBN 978-80-7422-123-1.
- PODOBSKÝ, Jaroslav. *Dějiny Tatobit a okolních vsí. 1. [část], Do roku 1918*. Tatobity: MNV, 1961.
- POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech 4*. Praha: Academia, 1982.
- PRÁŠEK, Justin Václav. *Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavště: studie historická*. Turnov: C. k. priv. sbor střelecký, 1879.
- PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil 1962–1965. Příprava, průběh a odkaz*. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-194-6.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Soupis památek uměleckých a historických v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, sv. 32, Politický okres Turnovský. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa, 1909.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Příběhy města Turnova nad Jizerou*. Turnov: Museum Turnov, 1903,
- ŠTERNOVÁ, Petra a kol. *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji 3*. Liberec: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2013. ISBN 978-80-87810-01-9.
- VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-000-1.
- VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.
- VOREL, Petr (red.). *Stavovský odboj roku 1547. První krize habsburské monarchie. Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Pardubicích 29.–30. 9. 1997*. Pardubice: Východočeské muzeum, 1999.
- ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin VII*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010. ISBN 978-80-7266-350-7.
- *Turnovská vyznání*, Sborník k 725. výročí založení města. MÚ Turnov, 1997.

8.3 Články z regionu

- *Svatováclavské oslavy v Tatobitech*, in: České listy. List české strany křesťansko-sociální pro oblast organizačního komitétu litoměřického. Mladá Boleslav: Politické a tiskové družstvo křesťansko-sociální, z 25. 10. 1929, č. 41.
- HLAVÁČ, Stanislav. *Pověsti z Tatobit*, in: Lomnicko nad Popelkou. Vlastivědný sborníček pro školu a dům. Lomnice nad Popelkou: Učitelská jednota Komenský, 1920, s. 78.
- LUKÁŠ, Ladislav. *Literární místopis Semilská*, in: Beseda. Obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší. roč. 2., č. 10, 1941. s. 48.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Panství hruboskalské r. 1514*, in: Od Ještěda k Troskám III, 1924. s. 76.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Urbář hruboskalský z r. 1602*, in: Od Ještěda k Troskám XV, 1937-38. s. 54.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Sled po kacírích r. 1762*, in: Od Ještěda k Troskám II, 1924. s. 155.

8.4 Internetové zdroje

- <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/cesky-krajan-bohuslav-jan-horacek-podporuje-svuj-rodny-kraj-vedu-i-umeni>
- http://www.tatobity.cz/storage/1328715726_sb_unor2012.pdf
- <http://www.pamatkovykatolog.cz/?element=14933555&sequence=3&mode=fulltext®ion%5B0%5D=Libereck%C3%BD+kraj&county%5B0%5D=Semily&municipality%5B0%5D=Tatobity&municipalityPart%5B0%5D=Tatobity&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>
- <http://katalog.dltm.cz/web/farnosti/1645>.
- <https://www.nockostelu.cz/?pg=programdetail&IdProgram=53480>
- <http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/14687-stezka-malire-jana-dediny.html>
- <http://www.dedina.e-obec.cz/index.php>

8.5 Zákony

- Zákon č. 65/1925 Sb., Zákon ze dne 3. dubna 1925 o svátcích a památných dnech Republiky československé.
- Zákon č. 318/1919 Sb., Zákon ze dne 27. května 1919 Národního shromáždění o zajištění půdy drobným pachtýřům.
- Zákon č. 217/1949 Sb., ze dne 14.10.1949, kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní.

9 Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Kostel sv. Vavřince v Tatobitech, fotografie autorky práce
- Příloha č. 2 – Farní budova z pohledu od kostela, fotografie PhDr. Milana Svobody, Ph.D.
- Příloha č. 3 – Výklenek na boční straně kostela s krucifixem, fotografie autorky práce
- Příloha č. 4 – Výklenek nad hlavním vchodem se sochou Ježíše Krista, fotografie autorky práce
- Příloha č. 5 – Hlavní loď s oltářem, fotografie autorky práce
- Příloha č. 6 – Hlavní oltář, fotografie autorky práce
- Příloha č. 7 – Dřevěná deska uložená v menze hlavního oltáře s deseti autentickými pečetěmi, fotografie autorky práce
- Příloha č. 8 – Místo uložení dřevěné desky v menze hlavního oltáře, fotografie autorky práce
- Příloha č. 9 – Dřevěný tabernákl stojící na menze hlavního oltáře, fotografie autorky práce
- Příloha č. 10 – Monstrance uložená v tabernáklu na menze hlavního oltáře, fotografie autorky práce
- Příloha č. 11 – Pyxida uložená v tabernáklu na menze hlavního oltáře, fotografie autorky práce
- Příloha č. 12 – Monstrance uložená za hlavním oltářem, fotografie autorky práce
- Příloha č. 13 – Kalich uložený v pouzdře ve skříni v sakristii, fotografie autorky práce
- Příloha č. 14 – Paten a č. 1 uložená v pouzdře ve skříni v sakristii, fotografie autorky práce
- Příloha č. 15 – Patena č. 2 uložená ve skříni v sakristii, fotografie autorky práce
- Příloha č. 16 – Červená vyšívaná kasule s vyobrazením sv. Vavřince, fotografie autorky práce
- Příloha č. 17 – Zlatá vyšívaná kasule, fotografie autorky práce
- Příloha č. 18 – Fialová kasule, fotografie autorky práce
- Příloha č. 19 – Bílá kasule s nápisem IHS a textem *O crux ave spes unica*, fotografie autorky práce

- Příloha č. 20 – Bílo-zlatá kasule s vyšívaným planoucím srdcem, fotografie autorky práce
- Příloha č. 21 – Zlatě vyšívaná kasule s vyobrazením Ježíše Krista, fotografie autorky práce
- Příloha č. 22 – Černý pluviál, fotografie autorky práce
- Příloha č. 23 – Socha sv. Jakuba na hlavním oltáři, fotografie autorky práce
- Příloha č. 24 – Socha sv. Barbory na hlavním oltáři, fotografie autorky práce
- Příloha č. 25 – Socha sv. Kateřiny na hlavním oltáři, fotografie autorky práce
- Příloha č. 26 – Socha sv. Václava na hlavním oltáři, fotografie autorky práce
- Příloha č. 27 – Hlavní oltářní obraz se sv. Vavřincem, fotografie autorky práce
- Příloha č. 28 – Dřevěný nástavec hlavního oltáře, fotografie autorky práce
- Příloha č. 29 – Pozdně barokní kazatelna, fotografie autorky práce
- Příloha č. 30 – Obraz evangelisty Matouše na kazatelně, fotografie autorky práce
- Příloha č. 31 – Obraz evangelisty Jana na kazatelně, fotografie autorky práce
- Příloha č. 32 – Obraz evangelisty Lukáše na kazatelně, fotografie autorky práce
- Příloha č. 33 – Obraz evangelisty Marka na kazatelně, fotografie autorky práce
- Příloha č. 34 – Sakristie, fotografie autorky práce
- Příloha č. 35 – Mariánský obraz visící v klenbě presbytáře, fotografie autorky práce
- Příloha č. 36 – Obraz sv. Václava (toho času schovaný za hlavním oltářem), fotografie autorky práce
- Příloha č. 37 – Obraz sv. Vavřince (toho času schovaný za hlavním oltářem), fotografie autorky práce
- Příloha č. 38 – Novodobý dřevěný oltář v hlavní lodi se sochou Krista, fotografie autorky práce
- Příloha č. 39 – Novodobý dřevěný oltář se sochou Panny Marie, fotografie autorky práce
- Příloha č. 40 – Křtitelnice, fotografie autorky práce
- Příloha č. 41 – Obrazy Křížové cesty, fotografie autorky práce

- Příloha č. 42 – Socha archanděla Michaela, fotografie autorky práce
- Příloha č. 43 – Socha sv. Jana Nepomuckého, fotografie autorky práce
- Příloha č. 44 – Socha sv. Mikuláše, fotografie autorky práce
- Příloha č. 45 – Socha archanděla Gabriela, fotografie autorky práce
- Příloha č. 46 – Socha sv. Petra, fotografie autorky práce
- Příloha č. 47 – Socha sv. Pavla, fotografie autorky práce
- Příloha č. 48 – Empora, fotografie autorky práce
- Příloha č. 49 – Socha Josefa s Ježíškem, fotografie autorky práce
- Příloha č. 50 – Postranní oltář s dřevěným tabernáklem a sochami sv. Františka a sv. Anny, fotografie autorky práce
- Příloha č. 51 – Moderní zpovědnice, fotografie autorky práce
- Příloha č. 52 – Krucifix, který adoruje Panna Marie a apoštol Jan, fotografie PhDr. Milana Svobody, Ph.D.
- Příloha č. 53 – Socha Panny Marie sedmibolestné, fotografie PhDr. Milana Svobody, Ph.D.
- Příloha č. 54 – Novodobá kovaná mříž, fotografie autorky práce
- Příloha č. 55 – Varhanní pozitiv, fotografie autorky práce
- Příloha č. 56 – Socha anděla s obrazem Panny Marie neposkvrněného početí, fotografie autorky práce
- Příloha č. 57 – Obraz Ježíše Krista, fotografie autorky práce
- Příloha č. 58 – Sochy andělů, fotografie autorky práce
- Příloha č. 59 – Socha sv. Floriana, fotografie autorky práce
- Příloha č. 60 – Socha sv. Václava, fotografie autorky práce
- Příloha č. 61 – Vybrané postavy z betléma, fotografie PhDr. Milana Svobody, Ph.D.
- Příloha č. 62 – Tympány, fotografie autorky práce

- Příloha č. 63 – Basa v pouzdru, fotografie autorky práce
- Příloha č. 64 – Zvonová stolice, fotografie autorky práce
- Příloha č. 65 – Zvon z roku 1911, fotografie autorky práce
- Příloha č. 66 – Báseň od faráře Augustina Šumbery s kresbou od Jana Dědiny z roku 1942, SOKA Semily, fond MNV Tatobity (1920–1972), č. 598, s.59.
- Příloha č. 67 – Kostel sv. Vavřince z roku cca 1920, fotografie Ing. Pravoslava Valného
- Příloha č. 68 – Skica kostela od Karla Podobského z roku cca 1928/1929, obrázek Ing. Pravoslava Valného
- Příloha č. 69 – Detail kostela z pohlednice z roku 1907, pohlednice Ing. Pravoslava Valného
- Příloha č. 70 – Instalovaný betlém, fotografie Ing. Pravoslava Valného
- Příloha č. 71 – Stezka malíře Jana Dědiny, obrázek ve formátu JPEG, dostupné z: <http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/14687-stezka-malire-jana-dediny.html>
- Příloha č. 72 – Socha Panny Marie Immaculaty, obrázek ve formátu JPG, dostupné z: http://www.mistopis.eu/mistopiscr/cesky_raj/turnovsko/tatobity/imacullata-2007.JPG
- Příloha č. 73 – Pískovcový kříž na návsi, obrázek ve formátu JPG, dostupné z: http://www.mistopis.eu/mistopiscr/cesky_raj/turnovsko/tatobity/neruduv_kriz-2007.JPG
- Příloha č. 74 – Seznam kněží působících v Tatobitech

10 Přílohy

Příloha č. 1 – Kostel sv. Vavřince v Tatobitech

Příloha č. 2 – Farní budova z pohledu od kostela

Příloha č. 3 – Výklenek na boční straně kostela s krucifixem

Příloha č. 4 – Výklenek nad hlavním vchodem se sochou Ježíše Krista

Příloha č 5 – Hlavní loď s oltářem

Příloha č. 6 – Hlavní oltář

Příloha č. 7 – Dřevěná deska uložená v menze hlavního oltáře s deseti autentickými pečetěmi

Příloha č. 8 – Místo uložení dřevěné desky v menze hlavního oltáře

Příloha č. 9 – Dřevěný tabernákl stojící na menze hlavního oltáře

Příloha č. 10 – Monstrance uložená v tabernáklu na menze hlavního oltáře

Příloha č. 11 – Pyxida uložená v tabernáklu na menze hlavního oltáře

Příloha č. 12 – Monstrance uložená za hlavním oltářem

Příloha č. 13 – Kalich uložený v pouzdře ve skříni v sakristii

Příloha č. 14 – Patena č. 1 uložená v pouzdře ve skříni v sakristii

Příloha č. 15 – Patena č. 2 uložená ve skříni v sakristii

Příloha č. 16 – Červená vyšívaná kasule s vyobrazením sv. Vavřince

Příloha č. 17 – Zlatá vyšívaná kasule

Příloha č. 18 – Fialová kasule

Příloha č. 19 – Bílá kasule s nápisem IHS a textem *O crux ave spes unica*

Příloha č. 20 – Bílo-zlatá kasule s vyšíváním planoucím srdcem

Příloha č. 21 – Zlatě vyšívaná kasule s vyobrazením Ježíše Krista

Příloha č. 22 – Černý pluviál

Příloha č. 23 – Socha sv. Jakuba na hlavním oltáři

Příloha č. 24 – Socha sv. Barbory na hlavním oltáři

Příloha č. 25 – Socha sv. Kateřiny na hlavním oltáři

Příloha č. 26 – Socha sv. Václava na hlavním oltáři

Příloha č. 27 – Hlavní oltářní obraz se sv. Vavřincem

Příloha č. 28 – Dřevěný nástavec hlavního oltáře

Příloha č. 29 – Pozdně barokní kazatelna

Příloha č. 30 – Obraz evangelisty Matouše na kazatelně

Příloha č. 31 – Obraz evangelisty Jana na kazatelně

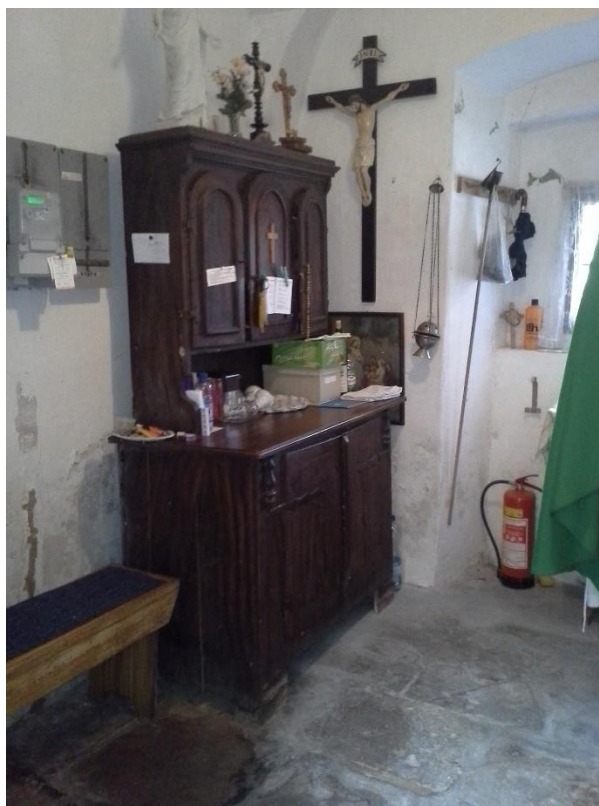
Příloha č. 32 – Obraz evangelisty Lukáše na kazatelně

Příloha č. 33 – Obraz evangelisty Marka na kazatelně

Příloha č. 34 – Sakristie

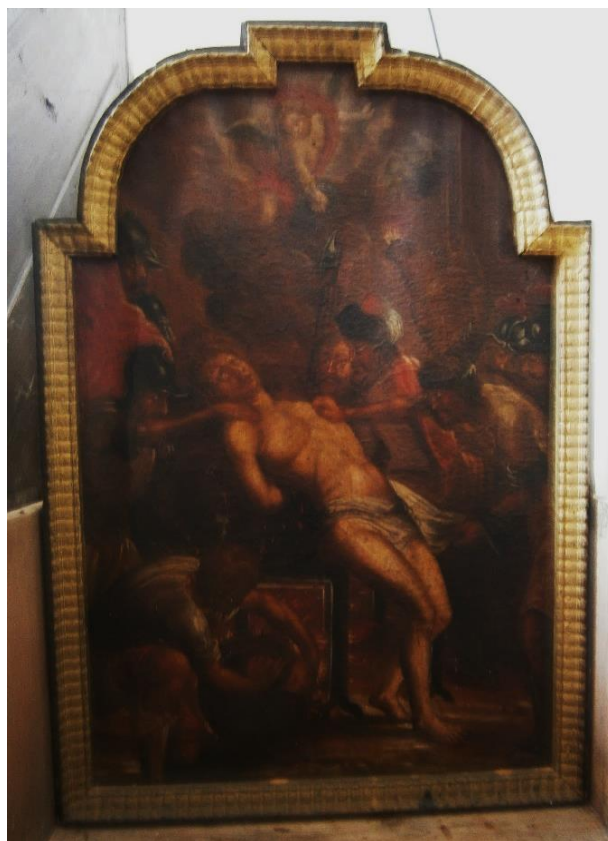
Příloha č. 35 – Mariánský obraz visící v klenbě presbytáře

Příloha č. 36 – Obraz sv. Václava (toho času schovaný za hlavním oltářem)

Příloha č. 37 – Obraz sv. Vavřince (toho času schovaný za hlavním oltářem)

Příloha č. 38 – Novodobý dřevěný oltář v hlavní lodi se sochou Krista

Příloha č. 39 – Novodobý dřevěný oltář se sochou Panny Marie

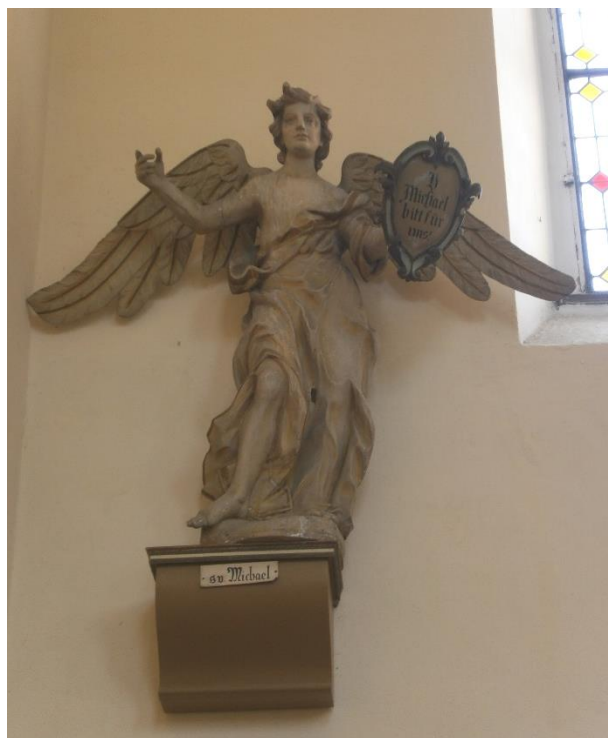
Příloha č. 40 – Křtitelnice

Příloha č. 41 – Obrazy Křížové cesty

Příloha č. 42 – Socha archanděla Michaela

Příloha č. 43 – Socha sv. Jana Nepomuckého

Příloha č. 44 – Socha sv. Mikuláše

Příloha č. 45 – Socha archanděla Gabriela

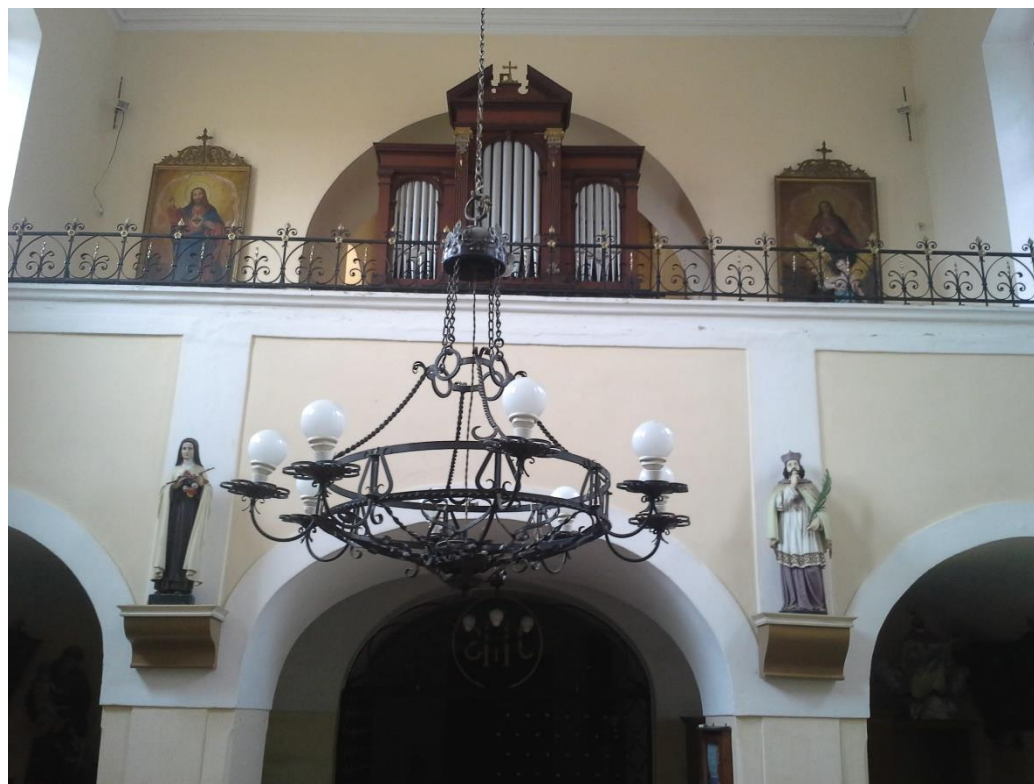
Příloha č. 46 – Socha sv. Petra

Příloha č. 47 – Socha sv. Pavla

Příloha č. 48 – Empora

Příloha č. 49 – Socha Josefa s Ježíškem

Příloha č. 50 – Postranní oltář s dřevěným tabernáklem a sochami sv. Františka a sv. Anny

Příloha č. 51 – Moderní zpovědnice

Příloha č. 52 – Krucifix, který adoruje Panna Marie a apoštol Jan

Příloha č. 53 – Socha Panny Marie sedmiboletné

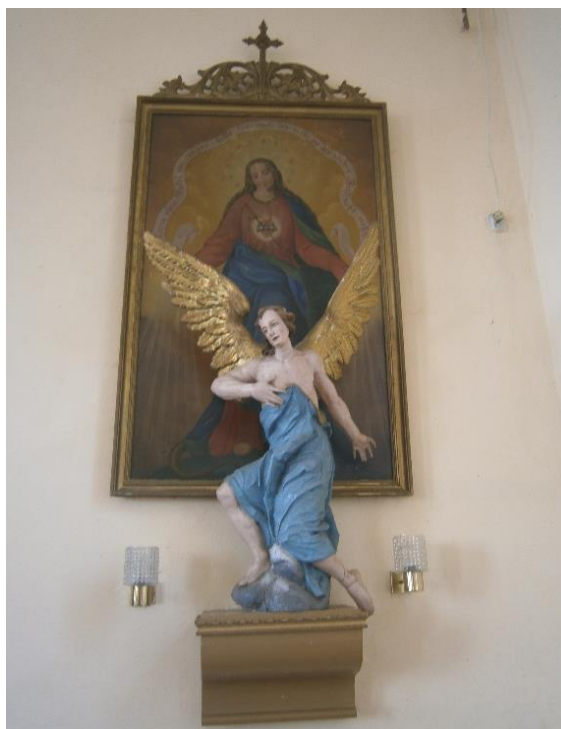
Příloha č. 54 – Novodobá kovaná mříž

Příloha č. 55 – Varhanní positiv

Příloha č. 56 – Socha anděla s obrazem Panny Marie neposkvrněného početí

Příloha č. 57 – Obraz Ježíše Krista

Příloha č. 58 – Sochy andělů

Příloha č. 59 – Socha sv. Floriana

Příloha č. 60 – Socha sv. Václava

Příloha č. 61 – Vybrané postavy z betléma

Příloha č. 62 – Tympány

Příloha č. 63 – Basa v pouzdru

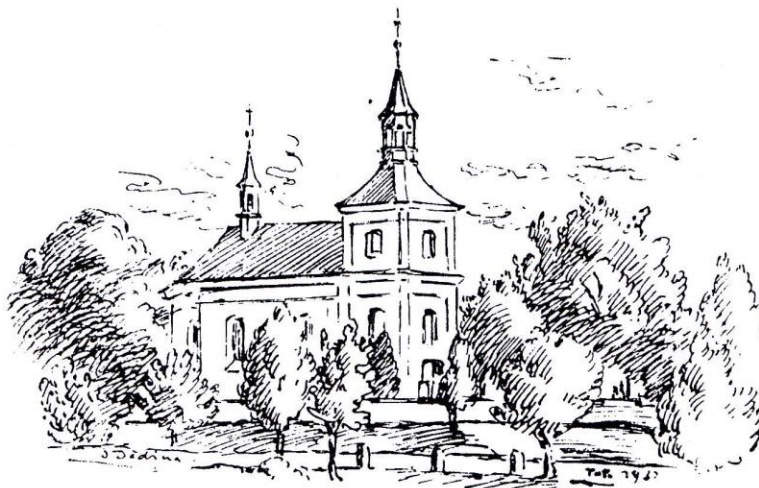

Příloha č. 64 – Zvonová stolice

Příloha č. 65 – Zvon z roku 1911

*Tatobitský kosteliček
smutný věru Boží stánek,
kabátek má samou díru
jako pravý otrhánek.*

*Také jeho klobouk sešlý
hlavinku mu špatně kryje,
a tak mnoho let už tady
hůř než žebrák bídně žije.*

*Proto, lidé dobré vůle,
v srdci svém s ním soucit mějte
a na nový kabát, klobouk,
almužnu mu rádi dejte.*

*Kdo dá rychle, dvakrát dává
přísloví už staré praví,
učňte i vy tak, draží,
Pán Bůh dá vám za to zdraví.*

*By pak dárky větší, menší
nezbloudily a včas došly
na tatobský farní úřad,
se svým jménem každý pošli.*

*Že pak víme, co se patří
a že slušně vždy si vedem,
za vše, co kdo z lásky pošle,
vzdáváme svůj dík už předem.*

Jan Dědina
1942.

Aug. Šumbera
Šumbera

*Dary šlechetných dobrodinců budou uveřejňovány
v Českých Listech.*

Příloha č. 67 – Kostel sv. Vavřince z roku cca 1920

Příloha č. 68 – Skica kostela od Karla Podobského z roku cca 1928/1929

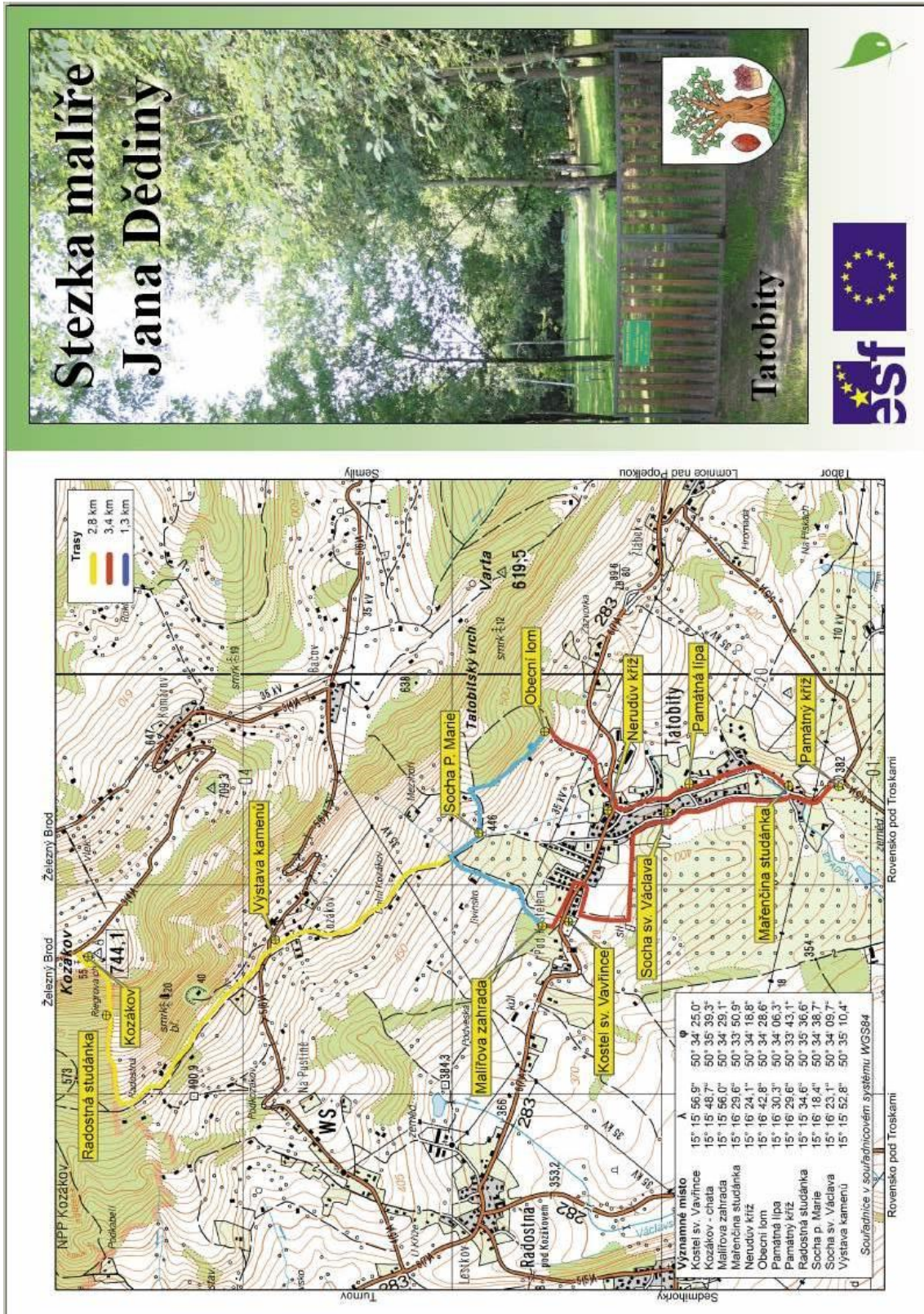
Příloha č. 69 – Detail kostela z pohlednice z roku 1907

Příloha č. 70 – Instalovaný betlém

Příloha č. 71 – Stezka malíře Jana Dědiny

Příloha č. 72 – Socha Panny Marie Immaculaty

Příloha č. 73 – Pískovcový kříž na návsi

Příloha č. 74 – Seznam kněží působících v Tatobitech

Jméno kněze	Doba působení
Řehoř Růžička	1787–1795
Josef Vincenc Haffner	1795–1807
Václav Svoboda	1807–1814
Antonín Marek	1814–1815
Ferdinand Kittel	1815–1819
Josef Nigrin	1819–1826
Petr Krejčí	1826
Josef Šourek	1827–1833
Jan Bernard	1833–1838
Michal Preisler	1838–1875
Josef Turek	1875–1876
Jan Nepomuk Stuchlík	1876–1881
František Portych	1881–1906
Josef Symon	1906–1918
Tomáš Stoupek	1918–1919
Eduard Richta	1919–1926
Augustin Method Šumbera	1926–1940
Stanislav Rozkopal	1940–1942
František Půlpán	1942–1944
František Malý	1944–1950
Eduard Richta	1950–1957
Alfréd Kostka	1957–1968
Jan Kusý	1968–1977
František Vitek	1977–1991
Klement Ruisler	1991–2003
Jaroslav Gajdošík	2003 – dosud